

Doktori (PhD) értekezés

Soproni Egyetem

Roth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskola

Erdő- és Környezetpedagógia Program

**HAZAI FŐBB NAGYVADFAJOK SZEREPE A NEVELÉSBEN ÉS A
TANULÁSI FOLYAMATOKBAN**

Készítette:

Mesterházy Helga

Témavezetők:

Dr. Molnár Katalin egyetemi docens

Prof. Dr. Faragó Sándor akadémikus, egyetemi tanár

Sopron

2023

**HAZAI FŐBB NAGYVADFAJOK SZEREPE A NEVELÉSBEN ÉS A TANULÁSI
FOLYAMATOKBAN**

Értekezés doktori (PhD) fokozat elnyerése érdekében

a Soproni Egyetem

Roth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskolája

Erdő- és Környezetpedagógia Programja keretében

Írta:

Mesterházy Helga

Témavezetők: Dr. Molnár Katalin egyetemi docens

Prof. Dr. Faragó Sándor akadémikus, egyetemi tanár

Elfogadásra javaslom (igen/nem)

(aláírás)

A jelölt a doktori szigorlaton..... %-ot ért el,

Sopron,

.....

a Szigorlati Bizottság elnöke

Az értekezést bírálóként elfogadásra javaslom (igen/nem)

Első bíráló (Dr.) igen/nem

(aláírás)

Második bíráló (Dr.) igen/nem

(aláírás)

Esetleg harmadik bíráló (Dr.) igen/nem

(aláírás)

A jelölt az értekezés nyilvános vitáján..... %-ot ért el

Sopron,

.....

a Bírálóbizottság elnöke

A doktori (PhD) oklevél minősítése.....

.....

Az EDHT elnök

NYILATKOZAT

Alulírott **Mesterházy Helga** jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy a **Hazai főbb nagyvadfajok szerepe a nevelésben és a tanulási folyamatokban** című PhD értekezésem önálló munkám, az értekezés készítése során betartottam a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény szabályait, valamint a **Roth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskola** által előírt, a doktori értekezés készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézetek tekintetében. ¹

Kijelentem továbbá, hogy az értekezés készítése során az önálló kutatómunka kitétel tekintetében témavezetőmet, illetve a programvezetőt nem tévesztettem meg.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy az értekezést nem magam készítettem, vagy az értekezéssel kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Soproni Egyetem megtagadja az értekezés befogadását.

Az értekezés befogadásának megtagadása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Sopron, 2023

.....

doktorjelölt

¹1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1) A mű részletét – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

36. § (1) Nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára – a cél által indokolt terjedelemben – szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást – a szerző nevével együtt – fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
1.1. A munka célkitűzései és hipotézisei	4
2. A téma szakirodalmi előzményeinek áttekintése	6
2.1. Vadászat 1945-től napjainkig	6
2.1.1. A vadászati jog	6
2.1.2. A vadásztársaságok	7
2.1.3. Változások	8
2.1.4. A vadállomány alakulása a háború után	9
2.1.5. Vadászati módok és vadászfegyverek	10
2.1.6. Problémák	11
2.1.7. Vadászati kiállítások	12
2.1.8. Vadászat napjainkban	13
2.2. Vadászat- vadgazdálkodás megítélése napjainkban hazánkban és külföldön és kommunikáció	15
2.3. Környezeti nevelés- környezettudatosság, környezeti attitűd	18
2.4. A környezeti nevelés és oktatásának helye a pedagógusképzésben	21
2.4.1. A környezeti nevelés alakulása hazánkban	23
2.4.2. Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar	25
2.4.3. Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar	26
2.5. A NAT környezetismeret tantárgyra vonatkozó változásai	27
2.5.1. Szabályozások Ausztriában	30
2.5.2. Vadon élő állatok megismerésének fontossága	31
2.5.2.1. Hazai főbb vadon élő állatainkkal kapcsolatos ismeretek	33
2.6. Jógyakorlatok környezeti nevelés megvalósulására Magyarországon	37
2.6.1. Pedagógus továbbképzés „Környezetünk az erdő”	38
2.6.2. Vándortábor	39
2.6.3. Ismerd meg a vadászokat!, Kisvadász	40
2.6.4. Erdei iskola- online erdei iskola	41
2.6.5. Helyi, lokális vonatkozások	42
2.7. Nemzeti Erdőstratégia	42
3. A vizsgálatok mintája és módszerei	45
4. A vizsgálatok és az eredmények bemutatása	50
4.1. Vadászat- vadgazdálkodás, főbb vadfajok témakörének ismerete pedagógushallgatók körében	50
4.1.1. Az eredmények bemutatása	50

4.1.2. Faluban élő és városi pedagógushallgatók ismereteinek vizsgálata vadászat, vadgazdálkodás és főbb vadfajaink tárgykörében.....	50
4.1.3. A nappali és levelező munkarendben tanuló pedagógushallgatók ismeretei a főbb vadfajainkról.....	57
4.1.4. A pedagógushallgatók ismeretei a vadász személyéről és szaktudásáról.....	62
4.1.5. Pedagógushallgatók pontos ismerete a hazai főbb vadfajainkról	67
4.1.6. Pedagógushallgatók ismereteivel kapcsolatos vizsgálatok összegzése	75
4.1.7. Javaslatok- Tananyag pedagógushallgatók részére	77
4.1.7.1. Elméleti háttér.....	78
4.1.7.2. Az összeállítás lépései.....	79
4.2. Alsó tagozatos környezetismeret tankönyvek és munkafüzetek vizsgálata.....	80
4.2.1. Az alsó tagozatos tananyag főbb vadfajainkkal kapcsolatos tartalma.....	80
4.2.1.1. Első osztály	81
4.2.1.2. Második osztály	81
4.2.1.3. Harmadik osztály	82
4.2.1.4. Negyedik osztály.....	83
4.2.2. Az alsó tagozatos tankönyvek törzsanyagának, érdekességek és olvasmányok szakaszának vizsgálata	84
4.2.2.1. Első osztály	84
4.2.2.2. Második osztály	84
4.2.2.3. Harmadik osztály	84
4.2.2.4. Negyedik osztály.....	84
4.2.3. Az alsó tagozatos tankönyvek és munkafüzetek képi anyagának vizsgálata	85
4.2.3.1. Első osztály	85
4.2.3.2. Második osztály	85
4.2.3.3. Harmadik osztály	85
4.2.3.4. Negyedik osztály.....	85
4.2.4. Az alsó tagozatos tankönyvek és munkafüzetek vizsgálatának összegzése.....	86
4.3. Környezetismeret tankönyvek vadfajokkal kapcsolatos tartalmainak összehasonlítása Magyarországon és Ausztriában.....	90
4.3.1. Tankönyvek Magyarországon és Ausztriában.....	90
4.4. Környezetismeret tantárgyat tanító pedagógusok ismeretei főbb vadfajaink tárgyköréből és véleményük az új NAT-ról.....	92
4.4.1. A pedagógusok véleménye a 2020-ban bevezetett NAT-ról	93
4.4.2. A 2012-es NAT-ban szereplő vadon élő állatok jelenléte az alsó tagozatos tankönyvcsalád törzsanyagával	97
4.4.3. A környezetismeretet tanító pedagógusok ismerete a főbb hazai vadon élő állatokról ..	102

4.4.4. A NAT tanítói értékelésének, tudásszintjének összegzése	106
5. Összefoglalás	109
6. Javaslatok	110
Köszönetnyilvánítás	111
7. Irodalomjegyzék	112
8. Mellékletek	120

Kivonat

Napjaink egyik rendkívül unikális témája a vadászat- vadgazdálkodás kérdésköre. A felnövekvő generáció számára elengedhetetlen és pontos ismereteket a szülőknek és a pedagógusoknak kell átadni, rájuk hárul az a hatalmas felelősség, hogy kialakítsák bennük a hazai főbb vadfajainkhoz kapcsolódó pozitív attitűdöt.

Elsődleges szocializációs színtérként a család az, ahol megalapozódik a természet, környezetünk és a környezetünkben élő növények és állatok szeretete. A szülők szerepe ebben a folyamatban kihagyhatatlan, hiszen a szabadban, erdőben eltöltött közös idő adja az alkalmat az ismeretek átadására. Kiegészítő szerepet tölt be a média, mely számtalanszor hamis, negatív üzenetet ad át a fogyasztóknak. A rohanó világ miatt a gyermekek egyre több időt töltenek ezen digitális eszközök használatával, melyek hiteltelen ismeretekkel „gazdagítják” a fiatal generációt.

Intézményes kereteken belül legelőször az óvodapedagógus látja el ismeretekkel az óvodás generációt, felkészítve őket ezzel az általános iskolára. A háziállatok mellett éppoly fontos témakör a vadon élő állatok témaköre. Az óvodapedagógus a külső világ tevékeny megismerése foglalkozás keretein belül tudja biztosítani a megfelelő alkalmat, időt, helyet és eszközöket a környezettel kapcsolatos ismeretek átadására.

Az oktatás számára rendkívül nagy kihívást jelent a környezeti nevelés. A környezetismeret tantárgy keretein belül tankönyvek segítségével sajátítják el a diákok a Nemzeti Alaptanterv által előírt követelményeket, kiegészítve a pedagógusok tudásával.

Mindkét intézményben elengedhetetlen szerepük van a pedagógusok ismereteinek. Elvégzett kutatásainkkal arra szeretnénk felhívni figyelmet, hogy a pedagógusok ismerete hiányos a vadászat- vadgazdálkodás és főbb vadfajaink tárgykörében, illetve a jelenlegi tankönyvlistán szereplő környezetismeret tankönyvek az általunk vizsgált témakörben hiányos/ pontatlan ismeretekkel rendelkeznek.

Abstract

One of the extremely unique topics of our days is the issue of hunting and wildlife management. Parents and teachers must be given essential and accurate knowledge for the younger generation, and they have the huge responsibility of developing a positive attitude towards the main domestic game species in them.

As the primary socialization arena, the family is where the love of nature, our environment and the plants and animals living in our environment is established. The role of parents in this process cannot be omitted, as the time spent together outdoors in the forest provides the opportunity to pass on knowledge. The media plays an additional role, which countless times conveys false and negative messages to consumers. Due to the fast-paced world, children spend more and more time using these digital devices, which "enrich" the young generation with unreliable knowledge.

Within an institutional framework, the kindergarten teacher is the first to provide the kindergarten generation with knowledge, thereby preparing them for primary school. In addition to domestic animals, the topic of wild animals is just as important. The kindergarten teacher can provide the right opportunity, time, place and tools for the transfer of knowledge about the environment within the framework of the activity of getting to know the outside world.

Environmental education is extremely challenging for education. Within the framework of the subject of environmental studies, students acquire the requirements prescribed by the National Basic Curriculum with the help of textbooks, supplemented by the knowledge of the teachers. In both institutions, teachers' knowledge plays an essential role. With my research, we would like to draw attention to the fact that the teachers' knowledge is incomplete in the subject area of hunting and wildlife management, and our main game species, and the environmental education textbooks on the current textbook list have incomplete/inaccurate knowledge in the subject area We are examining.

1. BEVEZETÉS

A környezeti nevelés több nevelési-oktatási szintéren is megjelenik ma, a XXI. században. Az Oktatási Hivatal a kétezres évek elejétől nagy hangsúlyt fektet arra, hogy környezetünk megismerése minél több műveltségterületen meg tudjon valósulni. A környezeti nevelés tartalmában az évek során változások történtek. Ma az oktatás mellett nagy figyelmet fordítanak a gazdasági és társadalmi vonatkozásokra is.

Az óvodai nevelésen belül sok elismert szakembert foglalkoztatott a környezeti nevelés fontossága. Ilyen volt Hermann Alice is, aki az „Óvodáskorú gyermek tájékozottsága a világban” című kiadványban mutatta be az óvodai ismeretátadás eredményességét. A kutató-feltáró vizsgálatban összesen 30 kérdés szerepelt, melyből 15 természeti jelenségekre vonatkozott, tehát 1963-ban, a kiadvány megjelenésekor nagy hangsúlyt fektettek az óvodapedagógusok a környezeti nevelésre (HERMANN, 1963). Ez ma sincs másképp. Az Óvodai Nevelés Alapprogramja a Külső világ tevékeny megismerése fejezetben foglalja össze a környezettudatos magatartás és életvitel szokásainak kialakulásához vezető út fontos lépéseit, a pedagógus ehhez szükséges támogatási lehetőségeit/ feladatait.

A környezeti nevelés elhelyezkedése az oktatásban mindig is fontos volt, azonban lényeges változtatások 2003-ban következtek be, amikor is a Köznevelési törvény módosításába bekerült az a pont, ami előírja azt, hogy minden iskolának ki kell dolgoznia a környezeti nevelési programját (2003. ÉVI LXI. TÖRVÉNY).

A vadászat- vadgazdálkodás témaköre végig kíséri mindennapjainkat: a vadon élő állatok itt élnek a környezetünkben. Számos gyermekversben, mesében szerepelnek főbb hazai vadfajaink, a média több platformján találkozhatunk velük, tehát pontos ismereteink a témában elengedhetetlenek. A szülőknek és a pedagógusoknak arra kell törekedni, hogy a gyermek spontán és szervezett keretekben találkozzon természettudományos ismeretekkel a vadászat- és vadgazdálkodás témaköréből is. Mivel napjainkban egyre kevesebbet tartózkodnak a szabadban a gyermekek, így ez a pozitív érzelmi viszony nem, vagy csak nagyon ritkán tud kialakulni akár a természettel, akár a vadon élő állatokkal. Ellenkező esetben pedig a nem megfelelő ismerettel rendelkező szülők és a média hatására a vadon élő állatokról a negatív vélemény erősödik a felnövekvő generációban (MESTERHÁZY, 2019).

Értekezésünkben vizsgáljuk a pedagógushallgatók ismereteit vadászat-vadgazdálkodás, illetve a főbb vadfajok tárgykörében, megvizsgálom a 2019/20-as tankönyvlistán szereplő környezetismeret tankönyvek főbb hazai vadfajaival kapcsolatos tartalmát, az illusztrációk hitelességét, vizsgálatot végzek a környezetismeretet tanító pedagógusok körében a 2020-ban bevezetett Nemzeti Alaptantervről (továbbiakban: NAT) és a vadon élő állatokkal kapcsolatos ismeretanyag átadásának lehetőségéről.

Jelen dolgozatunk első felében a téma elméleti megközelítése, majd a második felében a vizsgálataink és eredményeink szerepelnek.

1.1. A MUNKA CÉLKITŰZÉSEI ÉS HIPOTÉZISEI

A vadászat- vadgazdálkodási ismeretek pedagógushallgatók körében végzett felmérés hipotézisei:

H/1 – A faluban élő pedagógushallgatók pontosabb ismeretekkel rendelkeznek vadászat, vadgazdálkodás és főbb vadfajaink témaköréről, mint a városi pedagógushallgatók.

H/2 – A levelező munkarendben tanuló pedagógushallgatók pontosabb ismeretekkel rendelkeznek főbb vadfajaink témaköréből, mint a nappali tagozaton tanuló hallgatók.

H/3 – A vadász személyéről, szaktudásáról a pedagógushallgatók többsége ismeretségi köréhez viszonyítva válaszol a szakspecifikus kérdésekre.

H/4 – A pedagógushallgatók legfeljebb 50%-a rendelkezik pontos ismeretekkel a hazai főbb vadfajainkkal kapcsolatban.

Az általános iskolás környezetismeret tankönyvek elemzésénél megfogalmazott hipotézisek:

H/5 Az alsó tagozatos tananyag kevesebb, mint 5%-a tartalmaz főbb vadfajokról szóló részt.

H/6 Az alsó tagozatos tankönyvekben a törzsanyag tartalmaz több vadfajjal kapcsolatos ismeretet, nem az érdekességek vagy az olvasmányok rész/szakasz.

H/7 Az alsó tagozatos tankönyvekben és munkafüzetekben, a vadfajokról valóságnak megfelelő illusztrációk találhatóak.

A környezetismeret tanító pedagógusok felmérésének hipotézisei:

H/8 A 2020-ban bevezetett NAT készítése során- fókuszálva a környezetismeret tantárgy- nem kérték ki az általam megkérdezett környezetismeret tanítók (51 fő) véleményét.

H/9 A régi-2012-es NAT-ban szereplő vadon élő állatok nincsenek összhangban a tankönyvlistán szereplő -alsó tagozatos- tankönyvcsalád törzsanyagával, így az effajta ismeretek átadása problémás a tanítók számára.

H/10 A környezetismeret tanítóknak nincs megfelelő ismerete a vadon élő állatokról, így ahhoz, hogy a tanítók pontos ismereteket adjanak át, az ő képzésükbe/segédanyagaikba is illeszteni kell ismereteket a főbb vadfajokról.

A kutatás során a fenti hipotézisek igaz vagy hamis voltát próbáljuk igazolni. Nem volt könnyű a helyzetünk, hiszen a pandémiás helyzet kialakulása miatt csökkent a használható kutatási módszerek tára, ezért kutatásaink eredményeinek alátámasztása érdekében nagyrészt kérdőíves vizsgálatokkal és a dokumentumelemzés módszerével dolgoztunk.

2. A TÉMA SZAKIRODALMI ELŐZMÉNYEINEK ÁTTEKINTÉSE

2.1. VADÁSZAT 1945-TŐL NAPJAINKIG

2.1.1. A vadászati jog

A vadászat-vadgazdálkodás (át)alakulásának időbeni áttekintése rendkívül fontos a helyes megítéléshez. A következőkben szakirodalmak felhasználásával 1945-től napjainkig tekintem át a vadászat témáját.

A II. világháború végén országunk hadiszíntér lett. Természetes, hogy a vadállomány is nagyon megsínylette ezt. A háború befejezése után csak lassan állt helyre a rend, időbe került, amíg a közbiztonság annyira megszilárdult, hogy az orvvadászok ellen is fel lehetett a szükséges eséllyel lépni. Így azután a vadgazdálkodást is valahonnan nagyon előről kellett kezdeni (CSÖRE, 1994). Az első lényeges jogintézkedésként egy miniszterelnöki rendeletet hoztak meg (4640/1945.). E törvény alapján a vadászati jog többé nem az ingatlantulajdon-jog elválaszthatatlan része, hanem teljes egészében az államot illeti. Ez a kialakult helyzet a nagybirtokos osztálynak kedvezett. Új korszak kezdődött ezzel a vadászat történelmében, amelynek messzemenő következményei lettek a vadászok társadalmi összetételére, a vadgazdálkodásra, a vadászati szokások alakulására és még néhány egyéb, a vadászattal összefüggő kérdésre (CSÖRE, 1994).

A vadászati jog kiváltsága már önmagában is társadalmi igazságtalanság volt, ám ezzel szemben az elégedetlenséget még tetézte a régi uralkodó osztály önző ragaszkodása vadászati kiváltságaihoz (MOLDOVÁN, 1980, p. 130.). A vagyonos osztály társasvadászatairól nem voltak jó véleménnyel, mivel gyakran mértéktelen mulatozás követte ezen vadászatokat. A nép körében felfokozódott ellenszenv egy olyan kedvezőtlen szemlélet kialakulásához vezetett, mely talán a mai napig is tart. Napjainkban ehhez a negatív szemlélethez „hozzásegít” a média, illetve e témáról való hiányos és esetenként helytelen kommunikáció. A televízióban, rádióban, interneten szinte csak olyan híreket hallhatunk/olvashatunk, mely vadászbalesetről, vadászok ittas létéről szól. Arról viszont, hogy a vadászok tervszerű vadgazdálkodást folytatnak, etetik, óvják és tisztelik a vadon élő állatokat, csak minimális hírközlés történik, az is csak a vadászat-vadgazdálkodási szaklapokban.

A következő mérföldkő a vadászat történetében az lett, hogy megszűnt, mint egyéni passzió vagy személyes kiváltság. Az új rendelkezések szerint csak az illetékes szakminisztérium által jóváhagyott alapszabállyal rendelkező polgári vadásztársaságok válthatták meg az államtól a vadászati jogot. Tanulságos idézni az 1945-ben kiadott Alapszabály mintát: A vadásztársaság célja az, hogy a működése területén (vadászterületén) az államkincstárt a 4640/1945. M. E. számú rendelet alapján megillető és attól haszonbérbe vett vadászati jogot egyrészt az említett rendelet és a vadászatra vonatkozó egyéb jogszabályok szigorú megtartása, másrészt a vadgazdálkodás nemzetgazdasági jelentőségének és a vadban rejlő érték- mint nemzeti közösség anyagi gyarapítása szempontjából hasznot hajtó módon gyakorolja (MOLDOVÁN, 1980).

2.1.2. A vadásztársaságok

Az alapszabály azt is rögzítette, hogy kik lehetnek a vadásztársaság tagjai. A társaságok többsége 1945 végén alakult meg, ekkor sor került a vadászterületek kialakítására is. A tagkétszámokat a vadászterület nagyságától függően felső határban szabták meg. Apróvadás területen 300-500 katasztrális holdnyi vadászterület jutott egy vadászra. Nagyvadás terület esetében 1000 holdanként lehetett egy tagot felvenni.

Az első vadásztársaságok nagyüzemi munkásokból, haladó értelmiségiekből, földhöz juttatott parasztokból és kisebb számban állami és mozgalmi funkcionáriusokból szerveződtek. Zömében tehát olyan személyekből, akiknek a népi hatalomhoz való hűségükhöz nem férhetett kétség (MOLDOVÁN, 1980).

A vadásztársaságok szervezeti felépítése is eltért a maitól. Minden vadásztársaság élén 5-11 tagból álló választmány állt. E közösség tagjai a legtekintélyesebb vadászok közül kerültek kiválasztásra. E testület feladatai közé tartozott a fontos döntések meghozatala (vadór alkalmazása, tagfelvételi kérelmek elbírálása, éves vadászati üzemterv elkészítése...).

Akinek nem volt lehetősége vadászni, orrvadászott. Csapával, hurokkal, illetve legritkább esetekben a világháborúból visszamaradt lőfegyverekkel ritkították a vadállományt. Főleg tanyán élő emberek közül kerültek ki azok, akik követték a körvadászatokat.

Gyorsan, leleményesen elfogták a sebzett vadat és elmenekültek vele. Esetenként az általuk okozott kár megelőzésére, de nemritkán a kedvezőtlen morális hatás miatt csendőrzatok kísérték a vadászokat, hogy a „szanitéceket” távol tartsák a vadászoktól (MOLDOVÁN, 1980).

Egy kevésbé ismert jelenségről is szót kell ejteni. A régebbi idők orrvadászai közül akadtak olyanok is, akik nem csak pusztították a vadat, hanem védték is őket: tilalmi időben nem háborgatták őket, illetve télen etették az apróvadat.

Az 1956 után bekövetkező politikai konszolidáció és az életszínvonal észrevehető növekedése csak lassan és áttételesen hatott a vadászatra. A magyar vadászok számára a helyzet kedvezően változott, de a kívülállónak vadásztársaságba bejutni egyre nehezebb lett. Mivel pedig magyar állampolgárok vadásztársasági tagság nélkül vadászjegyet nem kaphattak, a vadászat iránti megnövekedett igény kielégítése igen szűk keretek között mozoghatott.

Külföldi vadászok 1956 után úgyszólván minden megkötöttség nélkül vadászhattak Magyarországon, mert a devizaszerzés érdekében eleinte még vadászjegyet (vadászati engedélyt) sem kellett a külföldieknek váltaniuk (CSÖRE, 1994).

2.1.3. Változások

A háború után nagy mértékű változások jöttek létre. Első intézkedésként megszüntették a vadászati kiváltságokat. A vadászati jogot elválasztották a terület tulajdonjától. A jogszabály rögzítette, hogy az államot illeti a vadászati jog. Ezzel egyidőben került sor a vadászai szakirányítás létrehozására is.

Minden megyében, és szükség szerint nagyobb járási székhelyen is függetlenített vadászati felügyelőket neveztek ki. Ők feleltek elsősorban a vadászatra vonatkozó új szabályok és rendelkezések végrehajtásáért (MOLDOVÁN, 1980).

A 60-as évek végétől megnövekedett a vadászat társadalmi szervezetének, a Magyar Vadászok Országok Szövetségének irányító szerepe. A MAVAD- nak a 80-as évek elejéig tartó monopolhelyzete pedig a vadgazdálkodás anyagi oldalán volt meghatározó. A növekvő külföldi értékesítési lehetőségek nagyarányú fellendülés hoztak. A 60-as évek elején a vadgazdálkodásról a Pénzügyminisztérium kimutatta, hogy veszteséges, de ez a helyzet hamarosan gyökeresen megváltozott, és a magyar vadgazdálkodás a népgazdaságnak ugyan kicsi, de határozottan jövedelmező gazdasági területévé vált (CSÖRE, 1994).

A 70-es évektől a helyzet javulása megváltozott. A vadkárok növekedtek, a vadállomány nőtt. Ezen okok miatt új szemlélet és szabályozás kialakítása volt esedékes. Igyekeztek kordában tartani a vadásztársaságokat, ám ez nem mindig sikerült, mivel számtalan szerv uralkodott felettük. Így a vadásztársaságok végeredményben azt csináltak, amit akartak.

2.1.4. A vadállomány alakulása a háború után

A háború után a vadászat és vadgazdálkodás tárgyi feltételei nem voltak megfelelőek. A háborús pusztítások a nagyvadállományt érintették kedvezőtlenül. Tragikusan csökkent a szarvas, a dám és az őz száma az előző évekhez viszonyítva. Egyes területeken e vadfajok csaknem teljes létszámukban eltűntek.

Az ország déli területén már vadkárt okoz a túlszaporodott nagyvad, másutt alacsony az állomány szintje, annyira, hogy a felszabadulás előtti létszám 1/3-át sem érte el. A nagyvadgazdálkodás irányelvei- az állomány védelme, a vadászati tilalmak, a gazdálkodás (a vadtakarmányozás, a legelők, a vadászati berendezések, a vérfelfrissítés, a selejtezés stb.) kiállták a próbát. Nagyobb hangsúlyt javasolnak helyezni az apróvadra, a tenyész telepek létesítésére (TÓTH, 2005).

Némi tájékoztatást ad az 1946/47 vadászati idényéről készült összesített lőjegyzék, amely szerint 128 szarvast, 3 dámot, 88 őzet, 144 vaddisznót ejtettek el (MOLDOVÁN, 1980). Ezekből az adatokból tudunk következtetni a nagyvadállomány alakulására.

A nagyvadállomány csökkenése nem csak a háború miatt következett be, hanem nagy mennyiségű orvvadászat is folyt ekkoriban. Ezeken kívül még hozzájárult az is az egyedszámcsökkenéshez, hogy nagy létszámban katonai szolgálatra hívták be a képzett vadőröket.

A fogolyra különös tekintettel vigyáztak akkortájt. Még az 50-es évek elején is csak helyenként és korlátozottan engedték meg a fogoly vadászatát. Talán a mezei nyúl volt az a vadfaj, amely a háború után is bőséges alkamat kínált a vadászatra, és még évekig nem kellett attól tartani, hogy erős állománycsökkenés következik be (CSÖRE, 1994).

Az apróvadállományt tekintve nem volt olyan nagy mértékű csökkenés, mint a nagyvadállományban. A korábban már említett 1946/47. évi országos összesített lőjegyzék szerint 551 559 nyúl, 64 585 fácán, 26 295 fogoly, 13 224 róka került terítékre (MOLDOVÁN, 1980).

A hatvanas évek elején úgy vélekedtek, hogy hazánk „optimális telítettségű vadkamrává válhat. 1971-ben bebizonyosodott, hogy Magyarországon mind a vadállomány mennyiségét, mind minőségét illetően „vadászati nagyhatalom (FARAGÓ, 2009).

2.1.5. Vadászati módok és vadászfegyverek

A vadászati módok és vadászfegyverek terén is különbségeket fedezhetünk fel a régi és a mai között. Korlátozott volt a vadászfegyverek, illetve a lőszer beszerzése. Jellemző volt, hogy különböző hadifegyvereket alakítottak át vadászfegyverré. A lőszert házilag készítették, hiszen nagyon könnyen tudtak hozzájutni gyutacshoz, söréthez, lőporhoz és fojtáshoz egyaránt. Természetesen ez nem a legbiztonságosabb módja volt a vadászatnak, de másra nem volt lehetőség.

A megengedett vadászati módok terén a korlátozások száma szélesebb körű lett a korábinál. Ezeknek a tilalmaknak egy része, mint a vadászati etikával összeegyeztethetetlen, korábban is negatív ítélet alá esett. Most viszont rendelet, alapszabály, házirend egymástól veszi át és igyekszik leszoktatni, illetve visszatartani a vadászokat az ilyen módon való vadásztól. Ilyen szabályok, tilalmak: nem szabad fényszóró használatával vadászni. Később a vaddisznó tekintetében ez alól kivételt tettek. Nagyvadra csak golyóval szabad lőni, és nem szabad 6,5 mm-nél kisebb kaliberű fegyvert használni (CSÖRE, 1994). Ezen tilalmak mellett természetesen régen is tiltották az automata fegyverek használatát. Tiltották még ezen kívül a mindenféle motoros járműről való vadászatot is. Kopóval, vagy más hajtóébbel szintén tilos volt vadászni.

2.1.6. Problémák

A vadászat demokratikus jogi szabályozása, a dolgozó emberek vadászati igénye már a kezdet kezdetén olyan kötelezettségeket rótt a vadásztársaság tagjaira, amelyeket sokan később nem vállaltak és kiléptek. Sokatmondó a korabeli vadászati szaklap egyik elemző írásának megállapítása: Egyik lényeges kerékkötője volt a fejlődésnek a területek vadászati jogának bérbevétele árverés útján, ami a becsületes dolgozókat egyenlőtlen és hátrányos helyzetbe hozta azokkal szemben, akik kizsákmányolásból, spekulálásból, feketézésből és kupeckedésből bővíben voltak a pénznek (MOLDOVÁN, 1980).

Azoknak, akiknek nem volt elég anyagi jövedelmük elmaradtak és nem tudtak tovább vadászni. Ezt kihasználva, hogy sok szegény ember nem tudta vállalni a vadászattal járó anyagi terheket, számukra szinte lehetetlen volt bejutni valamennyi vadásztársaságokba. Az orvvadászat is folytatódott tovább. A Magyar Vadász márciusi számában így írnak: Nehézségeket támasztottak a régi vadászok múltból hozott csökevényei is, mint például a zsákmány egyéni hasznosítása, a vadászok költséges passzióként való gyakorlása, valamint a vadászatok utáni költséges vacsorák rendezésének, dáridózásának, mulatozásnak és fogatos vadászatoknak idejétmúlt szokásai (MOLDOVÁN, 1980).

Nem vették komolyan a vadászatra vonatkozó törvényeket, melyhez hozzásegített az is, hogy a területek vezetőinek ellenőrzése igencsak hiányos volt. A lőhető vad mennyiségi korlátozása természetesen meghatározott volt, azonban azt, hogy betartják-e, nagyon ritkán ellenőrizték.

A problémák közé sorolható az is, hogy egymástól külön említik a vadgazdálkodást és a természetvédelmet. Kellően tájokozott, tanult és tolerált szakembereknek úgy gondolom nem eshet nehezére, hogy felismerje a vadgazdálkodás, természetvédelem érdekei azonosak. Sajnos mai napig gyakori a kölcsönös meg nem értés, alaptalan vádaskodás. Gyakori a felsőbbbségi érzés, előítélet mindkét fél képviselői részéről. Mint már említettem a vadászok negatív megítélését fokozza az olykor előforduló helytelen elejtés, baleset. A világ több szegmensében a 19. században véghez vitt túlzott vadászat, szinte már öldöklés miatt több faj halt ki, vagy került a kihalás szélére. A mai kor vadászeit is hasonlóképpen szemlélik, és ítélik meg. A természetvédők jó része képtelen elfogadni, hogy a vad védelme, a vadgazdálkodás, és a vadászat komoly törvényi szabályozás mentén valósul meg, melynek érdekei maximálisan összeegyeztethetőek a természetvédelemmel, de természetesen itt is vannak kivételek, azok a természetvédők, akik nem így gondolják.

2.1.7. Vadászati kiállítások

A vadászati kultúrának egyik fokmérője a vadászati kiállítás, trófeabemutató. Ilyeneket már korábban is, mintegy 100 év óta rendeznek hazánkban. A háború után vadászati kiállítást rendeztek ugyan már a 40-es évek végén is, de az első nagyobb szabású, szakszerű vadászati kiállítása 1960 júniusában nyílt meg (CSÓRE, 1994).

Minden idők legnagyobb vadászati kiállítása 1971-ben és 2021-ben került megrendezésre Budapesten.

Az 1971-es Vadászati Világkiállítás célja az volt, hogy bemutassa a vadászat hatását a modern kor embere, szolgálja a természet megismerését, és ezen keresztül felhívja a figyelmet a kulturális értékű természeti kincsek védelmére, kiemelje a vadászat természetvédelmi és turisztikai jelentőségét.

Az Elnökség és a Főbizottság irányításával összesen 22 szakbizottság végezte a kiállítása szakmai előkészítését, a MÉM Kiállítási Irodája pedig a szervezés hatalmas munkáját bonyolította le (MOLDOVÁN, 1980).

Számtalan ország vett részt a kiállításon, köztük: Ausztria, Belgium, Bulgária, Chile, Csehország, Egyiptom, Dánia, Magyarország, Mongólia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Uganda, Zambia és még sokan mások.

Nagyszabású trófeabírálat volt a Világkiállításon, melyen 5784 különböző vadfaj trófeája került bemutatásra. A világon első ízben megrendezett budapesti Vadászati Világkiállítás eredményes volt politikai, vadászati és gazdasági téren egyaránt. Meggyőzően bizonyította országunk tekintélyét és jó vadászati kapcsolatainkat a világnak úgyszólván valamennyi országával. Egyúttal ráirányította a figyelmet azokra a szempontokra, amelyekkel vadgazdálkodásunkat és vadászati kultúránkat tovább fejleszthetjük (MOLDOVÁN, 1980).

2021-ben újra Magyarországon rendezték meg a Jubileumi Világkiállítást (1971-es Világkiállítása 50. évfordulóján). A kiállítás hivatalos oldalán a következő sorokkal hívták az érdeklődőket: Különleges vadfajok, Magyarország legnagyobb kiállítási akváriuma, vadászkutyás bemutatók, kulturális fesztivál, FeHoVa Plusz és OMÉK, mindez pedig vásárokkal és a feledhetetlen gasztronómiai élményt garantáló sétánnyal egybekötve – akik a természetet szeretik, azoknak ott a helyük az „Egy a Természettel” Vadászati és Természeti Világkiállításon (URL 1.).

Az interaktív kiállítások, virtuális valóság játékok, nemzetközi előadások és diorámák segítenek megismertetni Földünk egyedülálló élővilágát. Hazánk vadászatával és vadgazdálkodásával egy ezeréves séta keretében ismerkedhettek meg a látogatók. Az 1971-es világtalálkozóhoz hasonlóan 2021-ben is külön csarnokban mutatkoztak be a világ minden tájáról érkező nemzetek.

A World Conservation Forum színpada adta a helyszínt acélból, hogy a legaktuálisabb témákról világhírű szakemberek tudjanak beszélgetni.

A Világkiállítás fontos része volt a különféle lovas, solymász, íjász és kutyás bemutatók. Kihasználva a modern kor technológiáját, lehetőség volt kipróbálni a VR-játékokat is, mely alkalmat adott arra, hogy játszva ismerjük meg a természet szépségeit: például sólyomként barangolhatjuk be hazánk virtuális vidékeit.

2.1.8. Vadászat napjainkban

A 21. századi modern társadalom, döntő része a fejlett és fejlődő államokban jelentősen eltávolodtak az egyes gazdálkodási formáktól. Az emberek túlságosan cizellált beállítottsága egyre több vitát eredményez az erdő és a vadgazdálkodás kapcsán, és ezeknek a véleményeknek napról napra nagyobb hangot adnak kihasználva a média fórumait, illetve a különböző, szinte gomba módra szaporodó elvileg természet, állatvédő szervezetek tevékenységét. Napjainkban folyó vadászat nem hasonlítható össze az egykori létfenntartást biztosító szükség-vadászattal, sem a későbbi idők vadűzésével.

A ma vadászának a feladata nehezebb: tudatos vadgazdálkodással tudja csak csökkenteni az élővilágot sújtó, kedvezőtlen környezeti hatásokat. A vadász ma már valójában vadgazda a szó szoros értelmében; a vad többé már nem a természet ajándéka. Csak szakmailag művelt, gondolkodó fővel tud eredményt elérni: vadat nevelni, óvni, szakszerűen vadászni s biztosítani a vad számára fontos élőhelyet (MOLDOVÁN, 1980).

A háború időszakára, illetve az utána pár évre az apróparcellás, kisüzemi földművelés volt jellemző. Ezeket növény és állatvilágban gazdag szegélyek övezték. A szocialista nagyüzemek létrejöttével létrejöttek a nagyüzemi gazdálkodások, a gépek fejlődtek, a mezőgazdaság intenzívvé vált. Megjelentek a növényvédőszeresek, eltűntek az apró erdősávok, szegélyek, melyeknek köszönhetően számos apróvad faj kiszorult az élőhelyéről. A mezőgazdaság nagyüzemi léte a nagyvadállománynak kedvezett, hiszen bőséges táplálékot nyújt mindannyiuknak. A nagy táblák nyugalmat biztosítanak, nem zavarja őket senki. Ezeknek a kedvező jelenségeknek a hatására terjedt el az őz az Alföldön, sőt a vaddisznó is változtatott szokásán: a nappal zaklatott erdőkbe csak éjjel tér vissza, a világos órákat szívesebben tölti a nagytáblák háborítatlanságában (MOLDOVÁN, 1980). A nagyvadállomány ily mértékű növekedése miatt megnőtt a vadkár.

A vadásztársaságok az ország 82 százalékán gazdálkodnak, a többi területen az állami gazdaságok és erdészetek, vadgazdaságok működnek.

Utóbbiakon a szakszemélyzet, a vadásztársaságoknál vadászmeister irányítja a vadgazdálkodást. Ez egyre inkább jó felkészültségű szakembereket igényel (MOLDOVÁN, 1980).

A törvény szerint a vad tulajdonjoga az államot illeti meg, de a vadászterületen a jogosult által elejtett, elhullott vad, annak trófeája, hullatott agancsa, a szárnyasvad tojása már a vadászatra jogosult tulajdonát képezi (NÁHLIK, 2012).

A vadász olyan természetes személy lehet, aki rendelkezik vadászati engedéllyel vagy vadászjeggyel é vadászlőfegyver-tartási engedéllyel (és/vagy ragadozó madár tartási engedéllyel) (NÁHLIK, 2012).

Az 1996. évi LV. törvény a vadászati jogot a földtulajdonhoz köti (a vadászati jog, mint vagyonértékű jog, a földtulajdon elválaszthatatlan része), de ez nem jelenti azt, hogy a földtulajdonos minden esetben vadászatra jogosult is egyben. A jogosultsághoz vadászterületet kell kialakítani, amelynek területe legalább (a külön szabályozott eseteket leszámítva) 3000 hektár és szemközti határvonalainak távolsága legalább háromezer méter (NÁHLIK, 2012).

A magyar vadászatot a trófeavadászat tette világhírűvé, az elődeink áldozatos munkájának köszönhetően, amit hús vadászattal soha nem lehetett volna elérni. Ennek a vadászati módnak az anyagi vonzata teszi lehetővé ma is a nagyvadász társaságok jó részének életben maradását (RASZTIG, 2018).

Problémát vet fel a klímaváltozás kérdésköre is, mely közvetett és közvetlen módon is hat a nagyvadállomány populációdinamikájára. Negatív példaként említhető meg az aranysakál jelenléte Magyarországon, mely a klímaváltozással együtt jött hazánkba. A globális felmelegedés nem csak az egykor nádi farkasként nevezett vadon élő állatot hozta magával, hanem vele együtt a szívférget (*Dirofilaria immitis*) is, mely állatokra és emberekre egyaránt veszélyes (URL 2.).

Hazánkban a Soproni Egyetem ad helyet a Vadgazda Mérnöki Szaknak (2002 óta nappali képzés), illetve 1999-ben az Erdészettudományi Doktori Program keretében Vadgazdálkodási doktori alprogram is akkreditálásra került, mely napjainkban az Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskola nevet viseli. Önálló vadgazdálkodási doktori program tekintetében pedig Sopron az első hazánkban.

Sopronon kívül a vadgazda mérnöki szak a Debreceni Egyetemen, A Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campusán, az Eszterházy Károly Egyetemen és a Szent István Egyetemen, Gödöllőn is jelen van.

2.2. VADÁSZAT- VADGAZDÁLKODÁS MEGÍTÉLÉSE NAPJAINKBAN HAZÁNKBAN ÉS KÜLFÖLDÖN ÉS KOMMUNIKÁCIÓ

Amíg a vadászat deklarált célja a vadászterület vadeltartó képességének megfelelő szintű, kiváló minőségű vadállomány fenntartása, addig a természetvédelem és az erdőgazdálkodás szempontjából a természetes vadeltartó képességnél kisebb állomány lenne kedvezőbb. A vadállomány azonban jelenleg a természetes eltartóképességet meghaladó mértékben túlszaporodott, ami tetemes károsítást von maga után nem csak az erdőgazdaságban, de a védett növények pusztításával és a táplálékkonkurencia révén egyes állatfajok kiszorításának veszélye miatt a természetvédelem szempontjából is. A vadászatban alkalmazott egyes módszerek veszélyeztethetik a védett fajok nyugalalmát, a vadetetés elősegítheti tájidegen és gyomfajok betelepülését. A tenyésztett és kibocsátott vadállománytelepítés, pedig a természetes genetikai szerkezet megváltoztatását eredményezheti. Mindezek elkerülése érdekében a természetvédelmi hatóság rendelkezik szabályozó eszközökkel a vadgazdálkodási tervezés, a vadgazdálkodási létesítmények kihelyezése, az állománytelepítés engedélyezése és a vadászat korlátozása, vagy elrendelése révén (PÁJER, 2002).

Az ember és a vadon élő állatok közötti konfliktusok, éppúgy, mint a betegségek terjesztése, a támadások és az anyagi károk okozása egyaránt fontos témák, azonban az ember és a vadon élő állatok együttélésének vannak előnyei is, amelyeket egyre inkább elismernek annak ellenére, hogy ezeket nehezebb számszerűsíteni és általánosítani. A vadon élő állatok hozzájárulhatnak az ökoszisztéma-szolgáltatások nyújtásához akár a városi területeken belül is, és néhány munka a közelmúltban bebizonyította azt, hogy a vadon élő állatokkal való interakció számos előnnyel járhat az egészség és a jólét szempontjából (SOULSBURY & WHITE, 2015).

A mai digitalizált világban egyre kevesebb időt töltünk a szabadban. A Központi Statisztikai Hivatal 2013-mas felmérése szerint a 15-74 éves korosztály döntően televíziózással, számítógépezéssel tölti ki szabadidejét. A szabadidős tevékenységen belül 2009/2010-ben is a televíziózásnak volt hegemon szerepe. Hozzá képest jóval kevesebb időt fordítunk olvasásra, az egyéb kulturálódási lehetőségekről nem is beszélve. A televíziózás egy könnyen elérhető, olcsó viszont meglehetősen passzív és tartalmilag elég vegyes értékeket képviselő időtöltési forma. Hegemoniája jelzi kulturális szokásaink egyoldalúságát és szegényességét, ami részben a minőségi kulturális tartalmak nehezebb, illetve egyre drágább hozzáférhetőségéből adódik. A televíziózás előnye, hogy szinte mindenki számára elérhetővé teszi a fontosabb információkat, beléphetünk általa a „globális világfaluba”, megfizethető lehetőséget nyújt akár a legmagasabb szintű kultúra, akár egy-egy tudományterület megismerésére. A 2000-es évtized nemzetközi vizsgálatai szerint a 20–74 éves népesség Magyarországon a kötött tevékenységeken kívül fennmaradó idejének több mint felét a képernyő előtt töltötte (URL 3.).

A kommunikáció a gondolatok közlésének aktusaként vagy folyamatoként definiálható. Azt jelenti:

- Tudatni valamit, tájékoztatást adni valamiről.
- Közvetíteni valamit.
- Információk, érzelmek, gondolatok, újdonságok, ötletek stb. közlése vagy cseréje valamilyen erre szolgáló eszköz, illetve jelrendszer (nyelv, írás, arckifejezés, gesztusok, média stb.) útján.

A kommunikáció feladata az is, hogy a kívánt módon befolyásolja a közönséget. Végére is a kommunikáció célja az állásfoglalás (attitűd) és a magatartás befolyásolása. Számos lépés szükséges ahhoz, hogy befolyásolni tudjuk az attitűdöket, és igen esetleges az, hogy aki elszánt ellenzője valaminek, vagy akinek egyáltalán nincs saját véleménye, hirtelen szenvedélyes támogatóvá válik. Ebből következik, hogy egy kommunikációs program tervezésekor alapvetően fontos tudni, hogy

- melyek a legfontosabb célközönségeink (key audiences)
- milyen attitűddel rendelkeznek a különböző közösségek vagy közönségek (various publics or audiences)” (STARK, 2002).

Az elmúlt évtizedekben a társadalom figyelme minden korábbinál nagyobb mértékben fordult a vadászat- vadgazdálkodás irányába. A vadászat, vadgazdálkodás mindenki számára mást és mást jelent. Számos közvéleménykutatás támasztja alá, hogy a laikus embereknek gyakran fogalmuk sincs arról, hogy a vadászat, vadgazdálkodás tervszerű keretek között zajlik, s törvények szabályozzák. Ezt bizonyítja a 2019-ben elvégzett kutatásom is, melyben vadászat-vadgazdálkodás, főbb vadfajok tárgykörének ismereteit mértem pedagógushallgatók körében. Eredményeim tükrében elmondható, hogy a hallgatók nincsenek tisztában az e jellegű ismeretekkel. Ennek ellenére az ismeretek hitelességének fontossága nem elhanyagolható.

A Nemzeti Erdőstratégia (továbbiakban NES) tíz fő stratégiai célterületet fogalmazott meg 2016-ban. Ezek között a hatodik a fenntartható vadgazdálkodás, a tizedik pedig a hatékony kommunikáció. A stratégiában kiemelik, hogy rendkívül fontos, hogy a kommunikáció igazodjon a célcsoportokhoz, azok ismeretéhez és attitűdjéhez. A kommunikációs üzenetek aktualitására és közérthetőségére hívják fel a figyelmet (MESTERHÁZY, 2020B).

A médiában elhangzó, eltúlzott hírek miatt egyre több negatív vélemény hangzik el a vadászokról, főként az önjelölt természetvédők felől érkező egyre nagyobb nyomás, illetve kampány következtében. A konkrét munkafeladatok nem ismerete, az idealizált, sokszor emberi tulajdonságokkal felruházott állatokkal készített filmek, rajzfilmek a nézők vadról kialakított képét torzítják. A vadászattal nem szimpatizáló ember a vadászati tevékenységet a vad lelövésével azonosítja. Ehhez hasonló megítélésű szakmává vált az erdész is. Érdekes, hogy harminc-negyven évvel ezelőtt a vadász, erdész a közvélemény által megbecsült, sokak által irigyelt személy volt (URL 4.).

A környező országok közül a szomszédos Ausztriában a vadászok megítélése pozitív. A lakosság nem vonja kétségbe azt a tényt, hogy a vadon élő állatokat „kezelni kell”. Több vadfaj részesül az ember által történő földhasználat előnyeiből és népességük növekszik. Ez konfliktusokhoz vezet a vadon élő állatok és az emberek között (URL 5.).

Az Egyesült Államokban negatív véleménnyel vannak a vadászokról, ehhez hozzájárul az, hogy rengeteg állatvédő egyesület van, akik számos online platformon véleményt is nyilvánítanak a témában. Kifejtik, hogy a vadászat 100.000 évvel ezelőtt még az életben maradás egy eszköze volt, viszont jelenleg már nem más, mint egy erőszakos kikapcsolódási forma (URL 6.).

Magyarországon a Társadalomkutatási Zrt. végzett közvéleménykutatást a vadászat megítéléséről 2019-ben (n=1001). Az eredmények azt bizonyítják, hogy Magyarországon nincs vadászellenesség. A válaszadók közül rendkívül kevesen gondolják azt, hogy a vadászat kegyetlenség, az agresszió kiélésnek eszköze, állatok értelmetlen leölése. Többen gondolják viszont azt, hogy a vadászat nem más, mint státuszszimbólum, úri passzió vagy sport. A legtöbben azt vélik, hogy a vadászat egy tervszerű tevékenység, aktív természetvédelem, hivatás és munka egyszerre, valamint szabadidős tevékenység (URL 7.).

2.3. KÖRNYEZETI NEVELÉS- KÖRNYEZETTUDATOSSÁG, KÖRNYEZETI ATTITÚD

A környezeti nevelés egy folyamat, amelyben olyan világnemzedék nevelkedik fel, amely ismeri legtágabb környezetét is, törődik azzal, valamint annak problémáival. Tudással, készségekkel, attitűdökkel, motivációval és elkötelezettséggel rendelkezik, hogy egyénileg és közösségben dolgozzon a jelenlegi problémák megoldásain és az újabbak megelőzésén (UNESCO- KONFERENCIA, TBILISZI 1977, IDÉZI DISINGER 1998. 16).

A gazdasági és pénzügyi nevelés, a testi- lelki egészségre nevelés, az erkölcsi nevelés, az önismeret és társas kultúra fejlesztés, a családi életre nevelés, a nemzeti öntudat kialakítása, a hazafias nevelés, az állampolgárságra való nevelés, a demokráciára nevelés mellett a környezettudatosságra és fenntarthatóságra való nevelés az iskolai nevelés céljai.

Magyarországon a *Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia* civil kezdeményezésre, 1998-ban jelent meg. A stratégiát azért hozták létre, frissítették és bővítették 2003-ban, s vezettek be újításokat 2009-ben, hogy a következő célokat elérjék:

- legyen áttekintésünk a legfontosabb társadalmi jelenségek és a környezeti nevelés kapcsolatáról,
- javuljon a környezeti nevelők együttműködése, bármilyen hivatásúak és bármely szektorban dolgoznak is,
- legyen hatékonyabb a munkájuk,
- jobban használják ki a törvények, rendeletek, körülmények adta lehetőségeket,
- jobban támaszkodjanak az elérhető forrásokra, és több forrás legyen (NEMZETI KÖRNYEZETI NEVELÉSI STRATÉGIA, 2010).

Vásárhelyi (2010) szerint a Stratégia egyik legfontosabb alapelve, hogy a környezeti nevelés minden egyes embert érint. A környezeti nevelés célja a tudatformálás, a társadalmi környezet olyan javítása, amely nélkül ma már nem képzelhető el a másik kettőben érdemi változás, nem létezhet fenntartható élet (NEMZETI KÖRNYEZETI NEVELÉSI STRATÉGIA, 2010).

Lükő (2003) jelentőset alkotott a Környezetpedagógia c. munkájával, melyben a pedagógusok számára holisztikus szemlélettel fogalmazta meg a környezeti nevelés feladatait, mindezt úgy, hogy a társadalomtudomány különböző aspektusaiból közelítette meg azt. Munkájában a környezet- és tudatformálás társadalomtudományi összefüggéseire is felhívta a figyelmet.

A környezeti nevelés, a fenntarthatóságra, környezettudatosságra nevelés szerepet játszik a környezettel kapcsolatos értékek, attitűdök, érzelmek kialakításában és formálásában, a környezet megóvása iránti elhivatottság megalapozásában, hozzájárul a környezettel kapcsolatos problémák felfedezéséhez, az azokat előidéző okok feltárásához, a megoldáshoz szükséges készségek kialakulásához, a tapasztalatszerzéshez, az elsajátított ismeretek alkalmazásához. A környezeti nevelésnek a természettudományos ismeretek átadásán túl állampolgári nevelésnek és személyiségfejlesztésnek is kell lennie. A környezeti nevelés gondolata a fejlett nyugati társadalmakban fogalmazódott meg először néhány évtizeddel ezelőtt, mert a városiasodással és a megnövekedett népsűrűséggel a hatalmas mennyiségű hulladéktömeeggel, levegő- és vízszennyezéssel együtt járó változások súlyos környezeti problémákat, testi, lelki egészségkárosodásokat eredményeztek (CSENGER, 2015).

Pedagógusként kötelességünknek tekintjük a gyermekek/tanulók környezettudatos gondolkodásának megalapozását, és folyamatos fejlesztését. A pedagógiai tevékenységben a környezeti nevelés adja a megfelelő kereteket ehhez a folyamathoz. 2003-ban a közoktatási törvény módosítása kötelezővé tette az iskolák számára, hogy beépítsék a környezeti nevelést a helyi tantervükbe.

A környezeti attitűd a környezethez való viszonyulást fejezi ki. Az a személy, aki – legyen tanuló vagy felnőtt – megfelelő környezeti attitűddel rendelkezik, viselkedésével a természet megóvására törekszik, felelősséget érez, és törődik az élőlényekkel, szelektíven gyűjti a hulladékot és környezettudatosan vásárol. A nem megfelelő környezeti attitűddel rendelkező emberek ezzel szemben nem érznek felelősséget a környezet iránt, pazarlóan élnek, és teljesen kihasználják a környezet adta javakat. A környezeti nevelésnek ezért az egyik fő célja a megfelelő környezeti attitűd kialakítása (KÓNYA, 2018A).

A kialakult attitűd lehet pozitív, negatív vagy semleges. A vadgazdálkodáshoz, a vadon élő állatokhoz való viszonyulásunk függ attól, hogy milyen környezeti attitűddel rendelkezünk. Amennyiben a szülők és pedagógusok hatására sikerül kialakulnia már kisgyermekkorban a pozitív attitűdnek, akkor hozzájárulunk egy fenntarthatóbb világhoz. A 2012-es NAT fontos fejlesztési területként és nevelési célként fogalmazza meg a fenntarthatóság és a környezettudatosság kérdését (NAT, 2012).

Az óvodai nevelés keretein belül a környezeti nevelés és fenntarthatóság központi helyen áll. Ezt támasztja alá az is, hogy kidolgozták a Zöld Óvodai Kritériumrendszert. A kritériumok több területet felöleltek, ilyen például, hogy a helyi nevelési program a környezeti nevelésre épít; az óvoda berendezése a természetes anyagokra támaszkodik, a praktikusság, takarékoság és egyszerűség jegyeit követik; az épületen belül és kívül is az energiatakarékosság és energiatakarékos eszközök jellemzőek; minden csoportszobában a szelektív hulladékgyűjtés elvét követik és gyakorolják és természetesen rengetek növényvel díszítik a termeket. Ez csak pár elv, gyakorlat a mindennapokba, melyekkel hozzájárulnak a pedagógusok ahhoz, hogy a gyermekeknek megalapozzák a környezettudatos és fenntartható magatartását. (URL 8.).

Varga Attila több munkájában is vizsgálta a környezeti attitűdöket, illetve azok komponenseit, kialakulásuk és mértékük feltételeit. 13-16 éves diákok környezeti attitűdjeit és ismereteit vizsgálta. Szakdolgozatában megállapította, hogy az érzelmi és a viselkedési attitűd komponens esetében az érzelmi összetevő az erősebb. (VARGA, 1997) 1999-es vizsgálatában a Természettudományokkal Európán keresztül program hatásait vizsgálta a programban résztvevő diákok esetében. Megállapította, hogy elsősorban a természettudományos ismeretei erősödtek a tanulóknak, a környezeti attitűdök azonban az idő függvényében nem lettek pozitívabbak (VARGA, 1999).

A szerves tanulás lényegessége nem elhanyagolható, ha környezeti nevelésről beszélünk. E közben formálódik a szemléletünk, ezzel együtt halad a személyiségünk és belső lényegünké válik. Mindez az ismeret közvetítésén, kipróbálásán, az ismeret elvetésén, vagy megerősítésén keresztül halad a tapasztalati tudás belsővé válásának irányába. Azonban az iskolai oktatás ismeretanyaga nem, vagy csak ritkán szervesül, mert általában véget ér a témérdek ismeret közvetítésével, amelynek a valós élethelyzetek kezelésével nincs kapcsolódása. Az iskolákban többnyire tanítás folyik, és nem tényleges, tanulói részről aktív tanulás, a nevelés pedig még mindig esetleges, pedagógusfüggő (GYULAI 2000; LÁNYI 2007).

2.4. A KÖRNYEZETI NEVELÉS ÉS OKTATÁSÁNAK HELYE A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN

1977-ben, Tbilisziben UNESCO Környezeti Nevelési Kormányközi Konferenciát rendeztek, ahol felhívták a figyelmet arra, hogy a környezeti problémák megoldáselképzelhetetlen a nevelés és környezetvédelem összefogása nélkül. Ezen dokumentum szerint a környezeti nevelésnek számos célja van, többek között elősegíteni azt a felismerést, hogy a gazdasági, társadalmi és ökológiai jelenségek egymással kölcsönös függésben vannak. Ez azt jelenti, hogy nem alá-fölrendeltségi, hanem mellérendeltségi viszonyoknak kellene lennie közöttük. A fent említett célokon túl legfőbb motivációja, hogy az emberekben és a társadalom egészében egy új környezettel kapcsolatos viselkedésmintát alakítson ki (NEMZETI KÖRNYEZETI NEVELÉSI STRATÉGIA, 2010).

A környezeti nevelésnek azon túl, hogy természettudományos ismereteket ad át, egyfajta személyiségfejlesztő hatással is bírnia kell.

Rókusfalvy Pál szerint a környezeti nevelés a következőképpen tud megvalósulni:

1. ismeretnyújtás,
2. szemléletformálás,

3. magatartásalakítás.

Az ismeretnyújtás és szemléletformálás nélkül a cselekedtetés azonban csupán hatástalan idomítás, miként a helyes, a megfelelő értékek szerint rendezett szemléletmód híján az ismeretnyújtás is csupán üres verbalizálás marad. A tanulónak meg kell tanulnia gondolkodni, hogy ismereteit felhasználva helyesen tudjon cselekedni. Személyisége csakis ebben az értelmes cselekvésben és értékalkotó magatartásban fejlődik. A környezetvédelmi nevelés feladatainak a megoldásában a szemléletmód alakítása kulcsfontosságú. A szemléletmód – a „mit, hogyan látok” – képkalkotás, értékelő értelmezés és meggyőződésé szilárduló cselekvési készenlét egyszerre. Amilyen bennem, a tanárban az ép természetről, az emberről, a gyerekekről, az egészséges vidéki életről, a normális városi életről, a korszerű mezőgazdaságról, a kulturált környezetről stb. kialakított képem, olyan a magatartásom, úgy végzem a környezetvédelmi nevelést. Csak ha ez megfelelő, akkor vagyok képes a tanítványaimban meggyőződésé formálni és szokássá szilárduló magatartássá fejleszteni az egyre árnyaltabb, egyre tudatosabb képet egészséges önmagukról és az egészséges természeti és emberi környezetről. Ha viszont ez sikerül, a legtöbbet tettem, mert az önnevelés fokára juttattam őket, mert meggyőződéssel élük életüket, s továbbadják, sugározzák egészséges meggyőződésüket (RÓKUSFALVY, 2000).

A diákok tapasztalatszerzése, melyeket tudományos ismeretekkel színesítünk, hagyományos iskolai kereteken belül nem lehetséges (HOLMES, 2011), viszont az iskolán kívüli színtereken a direkt fizikai kontaktus lehetővé teszi a tapasztalati tanulás lehetőségét, mellyel mindez hitelessé és jobban megismerhetővé teszi a természeti és kulturális jelenségeket (LIDDICOAT & KRASNY, 2014). Ezáltal bővül a lehetőségek tárháza is. Nem csak a látásukat és hallásukat használják a tapasztalatszerzéshez a diákok, hanem akár a szaglásukat, tapintásukat, ízlelésüket és átérzésüket is (SZCZEPANSKY ET. AL., 2007).

Ahhoz, hogy a felnövekvő generáció- legyen szó óvodáskorú, vagy iskoláskorú gyermekekről- hiteles ismeretekkel rendelkezzen bármiről, szükség van egy hiteles, pontos ismeretekkel rendelkező pedagógusra is, aki a fent említett szemléletformáló neveléshez elég felkészült.

A pedagógusképzésnek elengedhetetlen részét képezi a környezeti nevelés. A 3-6 éves korosztály ismereteiért intézményes kereteken belül az óvodapedagógus felelős, majd később a tanító veszi át az ismeretközvetítő szerepet.

2.4.1. A környezeti nevelés alakulása hazánkban

Brunszvik Teréz 1828-ban nyitotta meg első óvodáját, melyben a gyerekek beszélgetéseken és tapasztalati alapokon keresztül ismerték meg az őket körülvevő környezetüket. A beszélgetéseket hatékonyságuk növelése érdekében összekapcsolták szemléltető oktatással, melynek eszközei a környezet tárgyai voltak, például az iskola, a szoba és berendezése, a ház lakói. Tárgyunk szempontjából fontos oktatási területek voltak a következők: az emberi test részeinek és a környezet tárgyainak megnevezése, a növények és állatok részeinek és hasznának, a mesterségeknek az ismerete, a mérték, a pénzegységek, az időszámítás megismerése. A gyermekeket nemcsak az óvoda épületében foglalkoztatták, hanem a szabadban is. Számos olyan tevékenységgel ismerkedtek meg, melyek szoros kapcsolatban álltak a természettel, a környezettel, például: szalma és gyékényfonat készítése, hálószövés cérnából és fonalból, selyem- és más rongydarabok tépése, cérna- és/vagy fonalgombolyítás, különféle gyümölcs- és magválogatás, kötés fa kötőtűvel (BIHARINÉ KREKÓ & KANZLER, 2019).

1891-ben az első óvodai törvény megjelenését (XV. cikkely) egy miniszteri utasítás követte, melyben egyértelműen meghatározták a környezetismeret tartalmát. Ezek a következők: a kiseddóvó helyiségeinek bútorai, eszközei; az udvar, az utca tárgyai; a házi, az udvari munka (növény- és állatgondozás); ruhaneműk, lábbelik készítése; háztartási tárgyak előállítás; iparosok és műhelyeik megismertetése; a családi élet eseményei (szülők, testvérek); a Nap, a Hold, a csillagok, a szél, az eső, a hó, a jég és az évszakok. A törvény meghatározta a legfontosabb eszközöket is: természeti gyűjtemények, kitömött állatok (például madarak), rovargyűjtemények, magvak és ásványok, valamint kicsinyített méretű gazdasági és konyhai eszközök, iparosok szerszámai (BIHARINÉ KREKÓ & KANZLER, 2019).

1989-ben Felsőtárkányban került megrendezésre egy elméleti konferencia, melynek címe: Környezetvédelem a pedagógusképzésben. Itt ajánlásokat, állásfoglalásokat tettek főiskolák, egyetemek számára azért, hogy a környezetvédelmi oktatás megfelelőképpen megvalósulhasson. Az óvodapedagógus-képzésre vonatkozóan a következő javaslatok fogalmazódtak meg:

- valamennyi tantárgy tantervében, tantárgyi programjában biztosítani kell a környezetvédelmi ismeretek megfelelő mennyiségét és arányát;
- az ökológia-környezetvédelem önálló tantárgyként jelenjen meg;
- a képzőintézmények közötti együttműködést folytatni és mélyíteni szükséges;
- a főiskolák továbbképzéseiben jelenjen meg természet, illetve környezetvédelmi stúdium;
- a pedagógusképző intézmények tartsanak szoros kapcsolatot a környezet- és természetvédelmi oktatóközpontokkal;
- legyen biztosított (minisztériumi szinten) az óvodai és az alsó tagozatos környezeti nevelés egymásra épülése;
- a környezetvédelemmel foglalkozó szakminisztérium a továbbiakban is támogassa természetvédelmi táborok szervezését főiskolai hallgatók részére, valamint
- szorgalmazza és támogassa a környezeti nevelésben jól felhasználható szemléltetőeszközök, kiadványok megjelentetését (BIHARINÉ KREKÓ & KANCSLER, 2019).

A fenti pontok közül kiemelnénk azt, hogy nagy figyelmet fordítottak arra, hogy az óvodai környezeti ismeretek egyfajta alapot biztosítsanak az általános iskola alsó tagozatában, mely a környezetismeret tantárgyon belül valósul meg. A 2.4. fejezetben kitértünk a NAT változásaira, mely alapján a környezetismeret tantárgy tanítása nem kezdődik meg sem 1., sem 2. osztályban, tehát a fent említett pont tartalma sajnos nem tud megvalósulni ma, 2023-ban.

2.4.2. Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karán folyó óvodapedagógus képzésen az óvóképzés felsőfokúvá válása óta (1959) van jelen a környezeti nevelés kurzus, mely akkor környezetismeret módszertan néven szerepelt a követelményrendszerben. 2014/15-ös tanévtől jelen van az óvodapedagógus alapképzésen az Erdőpedagógia kurzus is. A kötelezően választható erdőpedagógia jól illeszkedik a természettudományos, a környezettel, természettel kapcsolatos tantárgyak közé a mintatantervben. A hallgatók, a kötelező Ökológia és környezetvédelem az óvodában (II. szemeszter), a Természetismeret és gyakorlata az óvodában I-II (III.-IV. szemeszter), a Környezeti nevelés (IV. szemeszter) tantárgyak után, a tárgyak ismeretanyagára építetten, a tudásuk kiszélesítése érdekében választhatják az erdőpedagógiát. (V. szemeszter) (HARTL, 2020). Az imént említett tárgyakon kívül szabadon választott tárgyak között a Fenntartható fejlődésre nevelés elmélete és gyakorlata is szerepel, melyet a hallgatók az V. szemeszterükben vehetnek fel.

Ma, 2023-ban a környezeti nevelés kurzus heti 2 órában kötelező tantárgy a másodévfolyamos óvodapedagógus hallgatóknak, mely sikeres teljesítéséért 2 kreditet kapnak. E tantárgy céljai a következők:

- A környezet és természetvédelmi gondolkodás megalapozása, szemléletformálás óvodapedagógus-jelöltek körében,
- Ismeretnyújtás, a kisgyermek napi élete és a természet-környezeti nevelés témaköréből,
- Szakirodalmi és jógyakorlati ismeretek, és modern tanulásszervezési módszerek megismerése (KÖRNYEZETI NEVELÉS TEMATIKA, 2021).

2.4.3. Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Óvodapedagógus képzésen környezeti nevelés tevékenységformán belül 11 kreditet kell kötelezően teljesíteni a hallgatóknak. A tantárgyak, melyek ezen tevékenységformába beletartoznak a következők: Funkcionális anatómia, Ökológia, természet- és környezetvédelem, Egészségtan I.-II., Környezeti nevelés és módszertana I.-II.-III.

A képzésben jelen van egy Fenntarthatóságra nevelés specializáció, melyen a hallgatók már az első félévtől kezdve részt vehetnek. Itt az alábbi tárgyakat tanulják: Fenntarthatóságra nevelés a természeti környezetben, Fenntarthatóságra nevelés a társadalmi környezetben, Fenntarthatóságra nevelés a gazdasági környezetben, Fenntarthatóságra nevelés az óvoda módszertanában, Környezeti projektek, Fenntarthatóságra nevelés az óvodán kívüli helyszíneken és Fenntarthatóságra nevelés a gyakorlatban (URL 9.).

A tanító képzésen belül számos tantárggyal kell megismerkedni a hallgatóknak. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Tanító szakon (levelező képzésen) Természetismeret és tantárgy- pedagógiája tárgykörön belül Funkcionális anatómia és egészségtan, Természetismeret és környezetvédelem I., II., majd Természetismeret tantárgy- pedagógiája I., II. és III. tárgy szerepelnek. Mindegyikük 2-2 kreditet ér, összesen 56 órát hallgatnak a hallgatók, elosztva az elsőtől az ötödik félévig (URL 10.).

Az ELTE képzéseiben szerepel egy ún. Környezeti nevelő óvodapedagógus szakirányú továbbképzési szak is (90 kredit). Azok az óvodapedagógusok, akik elvégzik ezen továbbképzési szakot, környezeti neveléssel és fenntarthatóságra neveléssel bővített szakmai és módszertani ismeretek birtokába jutnak, s képesek lesznek az óvodás gyermekek magas színvonalú környezeti nevelésére.

Ezen képzés 3 féléves, melyen belül a következő ismeretkörök találhatóak:

- Környezeti nevelés, fenntarthatóságra nevelés és módszertana: 5 kredit
- A természeti és társadalmi környezet megismerése és módszertana: 11 kredit
- Ökológiai ismeretek és alkalmazásuk az óvodában: 7 kredit
- Természet és környezet védelem az óvodában: 7 kredit
- Környezetünk érdekességei, értékei: 7 kredit (URL 11.).

A fent ismertetett tantárgyi követelmények mutatják, hogy mind az óvodapedagógus hallgatóknak, s mind a tanító szakos hallgatóknak számos kurzus és lehetőség van jelen, melyek teljesítése által minden ismeretet megkapnak ahhoz, hogy gyakorló pedagógusként helyt tudjanak állni, és hiteles/pontos ismeretekkel szolgáljanak a felnövekvő generációk számára.

Mindezekon túl természetesen egyfajta személyes érdeklődésnek is jelen kell lenni a pedagógusok részéről, hogy az ismereteket hitelesen és élvezettel tudják átadni.

2.5. A NAT KÖRNYEZETISMERET TANTÁRGYRA VONATKOZÓ VÁLTOZÁSAI

Napjainkban Magyarországon egy egységes követelmény diktálja pedagógusok és gyermekek felé egyaránt a teendőket. Ez a kerettanterv, mely osztályokra lebontva áll rendelkezésére minden intézménynek.

A mai oktatási rendszerre az jellemző, hogy tantárgyakra lebontva tanítjuk a különböző tudományterületek alapjait, s túlzott hangsúlyt kap az analitikus ismeretek fejlesztése, melyet ritkán követ szintézis, így a 12 évig tartó oktatás végére a diákokban nem alakul ki egyfajta egységes világnézet. Ezen oktatás lehetőségei rendkívül korlátozottak, ha nem alkalmatlanok a rendszerszemléletű, világlátó társadalom felnevelésére, a környezet és fejlődés összefüggő ügyeinek integrált kezelésére. A különálló tantárgyak összekapcsolatlan tudáselemeiből a diákok- rendszerszemléletű gondolkodás hiányában- nem képesek összerakni a világ megismeréséhez szükséges tudásrendszert, főleg nem a holisztikus tudásrendszert (KOROM, 2002).

Az 1995-ös NAT ezt írja: „a környezeti nevelés átfogó célja elősegíteni a tanulók környezettudatos magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntarthatóságát. A tanulók váljanak érzékennyé környezetük állapota iránt” (NAT, 1995). Tehát a gyermekeknek meg kell ismerni az őket körülvevő, lokális környezetüket, beleértve az élőlényeket is, a természeti értékek megőrzésére kell törekedniük, annak érdekében, hogy egy fenntarthatóbb világban tudjunk majd élni. Mindehhez az szükséges, hogy megismerjék és megértsék a környezeti katasztrófák és a klímaváltozás ok-okozati összefüggéseit, hogy később egy természetet tisztelő, értékfenntartó felnőtt életet tudjanak majd élni.

2003-ban és 2007-ben a meglévő célok mellett számos tartalmi változás következett be az Alaptantervben, melyben megjelenik a fent említett fenntarthatóság kérdésköre is: „A fenntartható fejlődés feltételezi az egész életen át tartó tanulást, amelynek segítségével tájékozott és tevékeny állampolgárok nevelődnek, akik kreatívan gondolkodnak, eligazodnak a természet és a környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság területén, és felelősséget vállalnak egyéni vagy közös tetteikért” (NAT, 2007).

Jelenleg a 2012-es és 2020-as Nemzeti Alaptanterv is érvényben van az általános iskoláinkban. Az utóbbit az intézményeknek felmenő rendszerben kell alkalmazniuk (URL 12.).

Az új, 2020-as NAT bevezetése számtalan változást hozott, köztük azt is, hogy megváltozott a környezetismeret tantárgy időkerete, mely hátrányos helyzetbe hozta a tárgyat. Ez pontosabban azt jelenti, hogy a környezetismeret tantárgy tanítása nem kezdődik meg 1. osztályban, hanem kitolódik a 3. osztályra. Ez azt jelenti, hogy az eddigi 4 év környezetismeret órák helyett most csupán 2 éven át tanulják a diákok az ezzel kapcsolatos ismereteket, mely a 3. és 4. osztályban fog megvalósulni (NAT, 2020).

A változásokkal kapcsolatban így fogalmaz az új 2020-as NAT: A természettudományos gondolkodás megalapozása az alapfokú képzés első szakaszában a magyar nyelv és irodalom tanulási területének tudásbővítést és olvasásfejlődést segítő olvasmányai (1-2. évfolyam) ágyazva kezdődik, és a Természettudomány és földrajz tanulási terület környezetismeret (3-4. évfolyam) és természettudomány (5-6. évfolyam) tárgyainak keretében folytatódik (5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet). Ez pontosabban azt jelenti, hogy felmenő rendszerekben az anyanyelvi, irodalmi tárgyakba beépülve tervezik megvalósítani a természet megismerését. Felmerülhet a kérdés, hogy vajon mindez igazodik-e a korosztályhoz? Az iskolakezdet során kimaradó két év felveti a korosztályos képességfejlesztés és a tananyag végleges időbeli szétcsúszását. Mondhatjuk, majd felső tagozatban pótolják, de ez mind pszichológiai, mind iskolaszervezési, mind rövid távú pragmatikus családi gondolkodás miatt – mint a továbbtanulás- másfelé fordul (HOMOKI, 2021).

Az Oktatási Hivatal általános iskolára vonatkozó kerettantervei 1-4. osztályig, illetve 5-8. osztályig vannak felosztva. Mindegyik felosztás esetében tantárgyakra bontva olvashatjuk a követelményeket. Ez a környezetismeret tantárgyra fókuszálva azt jelenti, hogy tematikai egységek vannak megjelölve, melyekhez egy megadott órakeret is rendelkezik. Ez általánosságban 8 órát jelent egy-egy témakörnél. Ez alsó tagozatban heti egy környezetismeret tanóra mellett azt jelentené, hogy 8 héten át foglalkoznak a megadott témakörrel. Ez az ajánlott integrált tanulás-szervezéssel természetesen rövidülhet, sőt jellemző, hogy egyes témák tárgyalását megosztják az alsó évfolyamok között. A kerettanterv dokumentuma minden esetben kitér a tematikai egység nevelési-fejlesztési céljaira; problémákra, jelenségekre, gyakorlati alkalmazásokra, ismeretekre; illetve a fejlesztési követelmények és kapcsolódási pontok is jelen vannak minden témakör esetében.

A NAT szerint a környezeti nevelésnek nem csak környezetismeret tanóra keretein belül kell megvalósulnia, hanem egyfajta közös követelmény szerint az értékeinek és szempontjainak minden más, a tantárgylistán szereplő tárgyakban is meg kell, hogy jelenjen. A pedagógusok kezében van a döntés, hogy mily módon kerül megvalósításra a környezeti nevelés, hiszen az iskolák helyi programjai határozzák meg bővebben a gyakorlati megvalósulást. Legyen szó terepgyakorlatról, erdei iskoláról, erdőben tett kirándulásról, táborról, vagy szakkörrel: a pedagógus felkészültségén és személyes érdeklődésén múlik a gyakorlati megvalósulás. Ezen gyakorlati megtapasztalások széleskörűbb rálátást adnak a diákoknak az őket körülvevő környezet megismerésére.

Ha a tevékenységeket élményként élheti meg a kisdíák, ha biztosítjuk számára a felfedezés örömet, folyamatos lehet motivációjuk a természettudományos problémák megismerésére, megértésére. Így lehet a kevesebből több, vagyis kevesebb ismeretanyagból több tapasztalat és eredményesebb képességfejlesztés, s mindezek eredményeként olyan tudás, amelyre a felső tagozaton a természettudomány tanulása-tanítása érdemben tud támaszkodni (KONRÁD, 2020).

A módosítások a felsőbb tagozatokban is megjelentek. Az általános iskola 5-6. osztályában tanított természettudomány egyfajta megalapozása a 7. osztálytól kezdődő szakterületi természettudományos oktatásnak. Az alsó tagozatos környezetismeret és a felső tagozat első két évében tanult természetismeret tantárgyak között nagy volt az ugrás a témakörök tartalmi és mennyiségi szintje között egyaránt. A módosított alaptanterv célja, hogy ezt a szakadékot áthidalja és az eddiginél koherensebb, jobban egymásra épülő tanterv jöjjön létre, ami nem csupán a tartalmi részekben, hanem a kialakítandó kompetenciákban is megnyilvánul. A fejlesztés másik fontos célja egy gyakorlatorientáltabb tananyag kidolgozása, ami a lexikális tudás kismértékű visszaszorítása mellett fejleszti azokat a természettudományos gyakorlati készségeket, amelyeket a tanulók a felsőbb évfolyamokon, a szakterületekre bontott tárgyakon belül kamatoztatni tudnak. A módosított NAT célja az is, hogy a tantárgyakon keresztül fejlessze a tanulók környezethez és természethez kötődő pozitív gondolkodását és attitűdjét, ami a fenntarthatóságra nevelés alapvető része. Ezzel a látásmóddal, valamint élménypedagógiai módszerekkel közelebb tudjuk hozni a gyerekekhez a természettudományokat, miáltal azt érdekes kihívásnak, felfedezésnek fogják érzékelni, nem pedig sok esetben értelmetlen dolgok magolásának (NEMZETI ALAPTANTERV, 2020).

2.5.1. Szabályozások Ausztriában

Ahogy Magyarországon a NAT, úgy a szomszédos Ausztriában a Szövetségi Hivatal (Bundesministerium) adja ki a központi tanterveket. Ennek a hivatalos dokumentumnak tartalmaznia kell a tanítási célokat, a tananyag tartalmának összefoglalását, a számonkérés módját (szóbeli, vagy írásbeli vizsga), melyekkel egy úgynevezett vizsgaszabályzatban külön foglalkoznak. Azokat az alapirodalmakat is felsorolják, melyeket ismerniük kell a diákoknak és az oktatás szerves részét képezik. Szisztematikusan kerülnek összefoglalásra a tantervben a tanulási tartalmak és a tanulási célok, s mindez iskolatípus és évfolyam szerint van csoportosítva. A tanterv magába foglalja a tanítási és oktatási módszerek teljes koncepcióját, valamint az oktatási intézmény céljait is.

Az iskolaszervezési törvény 3. szakasza szerint határozzák meg az osztrák iskolarendszer felépítését, melyben a főbb irányelvek az életkor és érettségi szint, különféle készségek, képességek és a szakmai célok. A tanulókat és a szülőket tájékoztatniuk kell a különböző iskolatípusok feladatairól és követelményeiről, különösen a 4. és 8. évfolyamon, valamint az iskolatípus elvégzése előtt tanácsot kell adni nekik a további oktatási útról, a tanuló érdeklődése és teljesítménye szerint (URL 13.).

A környezetismeret tantárgyat 1-4. osztályban, majd 5-8. osztályban tanulják a gyermekek. Negyedik osztályig egyfajta általános képzésben vesznek részt, majd ötödik osztálytól a középiskola alsó tagozatáig -alsó szintű középfokú oktatásban részesülnek.

2.5.2. Vadon élő állatok megismerésének fontossága

A környezettudatos nevelés, környezetvédő erkölcsi és tudományos oktatás társadalmi érzékenységet alakít a környezet és természetvédelem kérdéskörében. Napjainkban az ismeretátadással, élményszerzések biztosításával, a környezettudatos viselkedés egyre gyakoribb előhívásával tudatformáló tevékenységet végzünk (MOLNÁR, 2009).

A környezeti nevelés az óvodában már célzottan jelen van különböző foglalkozások keretében, ahol a gyermekek tevékenységbe ágyazottan, játékos módon sajátítják el különböző műveltségterületen belül az adott ismereteket. Általános iskolában a környezetismeret óra keretein belül történik meg az óvodai ismeretekre, tapasztalatokra való építkezés, mely által kialakul az attitűd. Ez lehet pozitív, negatív vagy semleges. A pozitív attitűd kialakulásához pontos, hiteles ismeretekre van szüksége a gyermekeknek, melyhez megfelelő ismeretközlőkre van szükségünk a tankönyvek által.

A környezetismeret tantárgyon belül lehetősége van a tanulóknak megismerni számos- az alapműveltséghez- elengedhetetlen ismeretet. Szó van az egészségünkről, a testrészeinkről, a táplálkozásról, hazánk természeti- és kulturális értékeiről, a házi állatokról, az erdőről, s az ott vadon élő állatokról, azok megnevezéséről, táplálkozásukról, szaporodásukról, életközösségükről, a táplálékláncban elfoglalt helyükről, növényekről, gombákról stb. (MESTERHÁZY, 2021B).

A tanulóknak tisztában kell lenni tetteik következményeivel, a következő generációk számára átörökített problémákkal. Ezért fontos, hogy a környezeti nevelést minél fiatalabb korban kezdjük és folyamatosan fejlesszük az iskolában. A környezeti attitűd formálásához elengedhetetlen az, hogy a tanulóink rendelkezzenek azokkal az alapvető környezettani ismeretekkel, amelyekre a környezettudatos magatartás és a környezeti problémákkal és megoldásukkal kapcsolatos emocionális tényezők építhetők. Mivel a környezeti nevelés az oktatásban interdiszciplinárisan, tantárgyakba integrálva van jelen, lényeges, hogy minden tantárgy a lehetőségeihez mérten illessze a környezettani ismereteket az adott diszciplináris tartalmakhoz (KÓNYA, 2018B).

A mai kor gyermekeire jellemző, hogy egyre kevésbé képesek koncentrálni, kapcsolatot teremteni társaikkal és a felnőttekkel, mint a korábbi generációk. Ez magával vonzza azt, hogy az osztályteremben sem képesek elég hatékonyak lenni. Az egyik részleges megoldás az lehet, hogy több időt biztosítunk nekik a szabadban, játék és tanulás keretein belül. A szabadtéri játék biztosítása hozzásegíti a tanulókat ahhoz, hogy nagyobb teljesítménnyel rendelkezzenek, s olyan készségeket sajátítsanak el, melyek egész életükben segítségükre lesznek. A szülők szerepe elengedhetetlen ebben a folyamatban, akik egyfajta segítő szerepet töltenek be abban, hogy a gyermekük produktívabb lehessen az iskolában, azáltal, hogy otthoni időt szánnak a természetes környezetben folytatott szabadtéri tevékenységekre (URL 14.).

A kevés szabadidőben folytatott játék, játékba ágyazott tanulás is eredményezi azt, hogy ma, a 21. században egyre elterjedtebb a „plant blindness” fogalma, mely magyar fordításban növényvaktságot jelent. Ezen kifejezés magába foglalja azt, hogy az emberek nem ismerik a környezetükben élő növényeket, illetve nem is akarják őket megismerni. A növényvaktság kifejezés megjelenése mutatja azt, hogy a helyzet kezd súlyossá válni. Egyre távolodik az emberiség a természettől (URL 15.).

Magyarországon számos vadfaj él melyekkel egy erdei séta alkalmával is találkozhatunk. Ennek ellenére rendkívül kevés hiteles/pontos ismerettel rendelkeznek mind a gyermekek, mind pedig a pedagógusok és szülők ezen fajokról. Az előző „plant blindness” kifejezés helyett nevezhetjük ezt „wild animal blindness” -nek (vadon élő állat-vakság) is (MESTERHÁZY, 2021). A hazai vadon élő állatainkat nem ismerik a gyermekek, viszont a média hatására a más kontinensen jelen levő állatokat sokkal inkább pl. zsiráf, elefánt, orrszarvú... Ez problémát vet fel, hiszen a vadon élő állatok éppúgy jelen vannak körülöttünk, mint a háziállatok. Igaz, nem a közvetlen otthoni környezetünkben találkozhatunk velük, hanem például egy erdei séta alkalmával vagy vadspark látogatásakor, ami sajnos napjaink családjaiban egyre kevesebbszer fordul elő, hiszen a rohanó világ miatt a lakáson belüli tevékenységek a mérvadóbbak.

2.5.2.1. Hazai főbb vadon élő állatainkkal kapcsolatos ismeretek

Bármilyen házi állatról, vagy vadon élő állatról legyen szó, a pedagógusoknak a legalapvetőbb tulajdonságaikkal tisztában kell, hogy legyenek. Ilyen az egyedek pontos megnevezése, az élőhely, a táplálkozás és a szaporodás. Általános iskolás tankönyveinknek is ajánlott ezen szál alapján feldolgozni az új ismeretanyagot. Hazai főbb nagyvadfajaink közül a gímszarvas, a dámszarvas, az európai őz, a muflon és a vaddisznó az, melyekkel a pedagógusok gyakorló pályájuk során is dolgozhatnak, apróvadfajok közül a róka, a nyári lúd és a fácán. Ez akár egy óvodai projekthét keretén belül, erdei séta során, vagy mesék által is megtörténhet.

Gímszarvas:

Az első nagyvadfaj, mellyel érdemes megismerkedni a pedagógusoknak a gímszarvas, vagyis a magyar erdők királya. Hím ivarú egyedét bikának, nő ivarú egyedét tehénnek, a szaporulatot pedig borjúnak nevezzük. Elsősorban a dunántúli erdősült területeken, valamint az Északi- középhegységben fordul elő. Táplálkozását tekintve növényevő, kérődző. Fő táplálékát a friss hajtások, rügyek, fás szárú növények részei alkotják.

Kizárólag a hím ivarú egyed, tehát a bika visel a fején agancsot, ami egy csontképződmény. Ezt minden évben elveti és újat növeszt. Ehhez a folyamathoz rengeteg mész szükséges, melyet viszonylag rövid időn belül kell előteremtenie, mely úgy történik, hogy más csontjaiból „átcsoportosítja” a meszet. Minden évben februárban kezdi meg a növekedést az új agancs, mely 120 nap alatt készül el: ténylegesen a szaporodás időszakára a szarvasbögésre, hiszen a tehenekért olykor nagy harcokat folytatnak, ebben pedig az agancsuk van segítségükre.

A növekvő agancsot egy vérerekben gazdag ún. háncs borítja, melyet augusztus végére megtisztít a szarvas. Ezt fákon, bokrokon teszi meg dörzsöléssel. Tévhit, hogy az agancson lévő ágak száma arányos az állat éveinek számával.

Igaz, minél idősebb egyedről van szó, annál nagyobb az esélye annak, hogy nagyobb és szebb agancssal rendelkezik, de a bika korának megállapításához komoly tapasztalat és trófeabírálati tudás szükséges (FARAGÓ, 2015).

Dámszarvas:

A dámszarvas hímvivarú egyedét bikának, nőivarú egyedét tehénnek, szaporulatát pedig borjúnak hívjuk. Magyarországon legismertebb előfordulási helye a Dunántúlon Tamási és Gyulaj környéke, lábodi régió, majd a 70-es évek végétől több helyre is telepítettek az országban dámvadat. Táplálékának nagy részét a fűfélék teszik ki.

Morfológiáját tekintve megfigyelhető, hogy a gímszarvashoz képest egy kisebb testű állatról van szó. Agancsalakulását tekintve is jelentős különbséget tudunk felfedezni, hiszen a hím ivarú egyed fején egy úgynevezett lapát található, ami természetesen a gímbikáéhoz hasonlóan csontképződmény, melyet minden évben elvet és újraépít.

Másik nagy különbség, hogy a kifejlett egyed hátán, illetve oldalán apró fehér pöttyök találhatóak, melyek egész életük során jelen vannak, nem csak fiatal korukban. A fartükre fehérrel, illetve feketével keretezett, farka hosszú és fekete. Ez csak a dámvadnál figyelhető meg.

Szaporodása októberben kezdődik, melyet barcogásnak hívunk. Érdekesség, hogy a bika egy ún. barcogóteknőt kapar ki, melybe vizelete és ondóváladéka is belekerül, s a barcogás időszakában ebben a teknőben fekszik, erős szagával jelezve a tehéneknek, hogy hol találhatóak. A gímszarvassal ellentétben a dámoknál az a jellemző, hogy a tehének keresik meg és választják ki a nekik tetsző bikát. A korosabb bikák vannak a terület közepén, a perifériára kiszorulnak a fiatalabb bikák (FARAGÓ, 2015).

Európai őz:

Az európai őz hímvivarú egyedét baknak, nőivarú egyedét sutának, a szaporulatot pedig gidának nevezzük. Ugyanúgy, mint a gím- és dámszarvas, ennél a fajnál is agancsot visel a fején a hímvivarú egyed. Hazánkban manapság már minden területen előforduló nagyvadfajunk: erdősült területeken, nagyobb folyókat övező galériaerdők mentén és a mezőgazdasági területeken is megjelenik.

Az őz territóriumot foglal, tehát egy olyan területet jelöl ki magának, melyet védelmez a többi baktól. E terület kiválasztásában nagy szerepe játszik, hogy az őz rendkívül pákosztos, vagyis válogatós. A pillangósokat kedveli pl. lucerna.

Szaporodása nagyon különleges. Üzekedésnek nevezzük, mely júliusban van. Az őz embrionális fejlődése nem folyamatos, vagyis a termékenyülést követően a magzati fejlődés megáll a kezdeti fázisban. A magzat csak december végén, január elején ágyazódik be és az embrionális fejlődés csak ez után folytatódik.

Ez azért így történik, mert ha „rendes” időben lenne a beágyazódás, akkor a gidák télen születnének meg. Ebben az esetben nem sok esély van arra, hogy túlélnek a hideg időket. Így viszont a gidák április- május körül jönnek a világra, amikor is enyhébb időjárás a jellemző. Őznél gyakori az ikerelés (FARAGÓ, 2015).

Muflon:

A muflon hímivarú egyedét kosnak, nőivarú egyedét juhnek, szaporulatát pedig báránynak nevezzük. Élőhelyét tekintve a hegyvidékeket és a sziklás területeket preferálja (Északi- Középhegység, Budai- hegység, Cserhát, Gödöllői- dombvidék). Nagy különbség az eddigi agancsos vadjainkkal szemben, hogy a muflon egy úgynevezett csigát visel, mely szaruképződmény. Ezt egész életén át viseli, mely folyamatosan nő. A csiga nagysága utal(hat) az egyed korára. Különös ismertetőjegye, hogy nyeregfoltot visel a hátán, mely fehér. Érdekesség, hogy itt a nő ivarú egyedek is viselhetnek szarvat (5-10%-a) ebben az esetben szarvált juh-nak hívjuk őket. Ez nagyon ritka. Szaporodása októberben van, melyet berregésnek hívunk (FARAGÓ, 2015).

Vaddisznó:

A vaddisznó hímivarú egyedét kannak, nőivarú egyedét kocának, a szaporulatot pedig malacnak hívjuk. Elsősorban az erdősült, hegyes-dombos területek lakója, különösen kedveli az árterületeket. Táplálkozása vegyes, a növényi táplálék mellett az állati eredetűt is szívesen fogyasztja. Táplálkozásával, illetve annak módjával az erdőben és a mezőgazdasági területeken is nagy károkat okoz(hat). A kan különös ismertetőjegye az évről évre növekvő és kiálló agyara, mely a szemfoga. A koca megnövekedett szemfogát kocakampónak hívjuk, mely kevésbé látszódik. A család szerepe nagyon fontos, nagy figyelmet fordít a koca az ivadékgondozásra.

Szaporodási időszaka decemberre esik, melyet bűgásnak nevezünk. Mivel napjainkban jelentős túlszaporodás van jelen Magyarországon, így az időszak nem csak decemberre tehető, hanem egész évben megfigyelhető. Érdekesség, hogy a koca a felnövő kansüldőket elkergeti a családból azért, hogy nehogy családon belüli szaporodás történjen a testvérekkel (FARAGÓ, 2015).

Róka:

A róka hím ivarú egyedét kannak, nő ivarú egyedét szukának, a szaporulatot pedig rókafinak nevezzük. Egész Európában elterjedt, hazánkban mindenütt előfordul. A róka ragadozó állat, kotorékban él, melyet a föld alatt ás magának. Szaporodása decemberben kezdődik, koslatásnak hívjuk. Táplálkozását tekintve, inkább kisemlősöket fogyaszt: nyúlfiakat, fácáncsibéket, egereket, pockokat, madárfiókákat, tojásokat. Ritkán növényi eredetű táplálékot is fogyaszt. Nagyon fontos kiemelni, hogy veszettséget terjeszt (zoonózis=állatról emberre terjedő betegség), mely halálhoz vezethet. Testvadászokkal, nyállal terjed (FARAGÓ, 2015).

Nyári lúd:

A nyári lúd hím ivarú egyedét gúnárnak, nő ivarú egyedét tojónak, a szaporulatot pedig fiatalnak nevezzük. Élőhelye a vízhez kötődik. Elsősorban növényi eredetű táplálékot fogyaszt (kukorica, zsenge nádajtás, hínár). A nyári lúd házasított alfaja a házi lúd. Morfológiáját tekintve láthatjuk, hogy hasonlítanak egymásra. Felismerésüket megkönnyíti, hogy vonulásukkor ék alakban repülnek, illetve hangjuk hasonlít a házi lúd gágogásához. A tojó 5-6 tojást tojik, fészke a talajon van, ami nagyon veszélyes, hiszen a róka, az aranyakál és a vaddisznó is előszeretettel eszik tojásokat, fiókákat! A fiatalok 28 nap alatt kelnek ki, az utódgondozásban mindkét szülő részt vesz. Érdekesség, hogy a nyári ludak egymás fészkébe belecsempésznek tojásokat, és ugyancsak gyakran előfordul, hogy „örökbefogadják” más családok fiataljait. Emiatt olykor extrém számú fiókát vezető párokat is láthatunk (20-30 fiatalal) (FARAGÓ, 2015).

Fácán:

A fácán a tyúkalakúak rendjébe tartozik. Hím ivarú egyede a kakas, nő ivarú egyede a tyúk, a szaporulat pedig csibe. Élőhelye fás vegetációkhoz, erdősávokhoz kötődik. Több fontos tényező van még, amit figyelembe vesznek a fácánok élőhelyük kiválasztásakor: az egyik, hogy megfelelő legyen a helyszín a szaporodáshoz és a fészekrakáshoz: fás, bokros vegetáció legyen, illetve nyújtson nekik búvóhelyet is.

Mivel zúzó gyomorral rendelkeznek, ezért szükségük van a kavicsos utakra, ahol kavicsot tudnak felvenni, ami az emésztésükhöz szükséges. Ez az út a porfürdő miatt is lényeges, hiszen ők mindig porfürdőznek, így tartják tisztán magukat, védekeznek a paraziták ellen. Az éjszakát nem töltik a földön, mindig felgallyaznak egy közeli magasabb fára, vagy bokorra, ezzel is elkerülve a dűvadakat. A szaporodást dürgésnek hívjuk, mely márciusban van (FARAGÓ, 2015).

2.6. JÓGYAKORLATOK KÖRNYEZETI NEVELÉS MEGVALÓSULÁSÁRA MAGYARORSZÁGON

A XXI. században általánossá vált, hogy az információkat, híreket a televízióból, rádióból, internetről, nyomtatott formában megjelent sajtóból vesszük magunkhoz. A társadalom egyes témákhoz való pozitív attitűdjeinek kialakulásában a megfelelő kommunikáció nagy szerepet játszik.

Hazánk számos olyan programmal bővelkedik, melyek szakemberek segítségével játékos, tapasztalaton alapuló programokat kínálnak a gyerekek számára, ahol hiteles és pontos ismereteket sajátíthatnak el.

Vadászati kommunikáció terén van hova fejlődünk, viszont a következő jógyakorlatokkal szemléltetem azt, hogy jó úton haladunk. A következő alfejezetekben olyan hazai jógyakorlatokat mutatok be, melyeken a gyermekek megismerhetik szülőföldjüket, az őket körülvevő növény- és állatvilágot, beleértve a hazai főbb vadfajainkat is, a vadászati kultúrát, globális problémákat és mindent, ami a környezetünkkel kapcsolatos, s mindezeket tapasztalati úton.

A Comenius nevéhez fűződő realizmus pedagógiájában fontos szerepet játszik az érzékszervi tapasztalás módja, mely ideális esetben megelőzi az elméleti oktatást annak érdekében, hogy konkrét tapasztalatokra épülhessenek az általános fogalmak (PUKÁNSZKY, 1996).

Horatius (1922, CSENGERY FORD.) szerint is lényegesebben nagyobb sikereket érhetünk el a megismerési folyamatokban, ha minél több érzékszervet bevonunk abba:

*"Lanyhább hatást tesz a lélekre az,
Miről csak a füle útján értesült,
Mint az, amit a megbízhatóbb tanú,
A szem előtt folyik le és amit
Maga a néző közöl önmagával."*

2.6.1. Pedagógus továbbképzés „Környezetünk az erdő”

A Nyugat-Magyarországi Egyetem (ma: Soproni Egyetem) Erdővagyon-gazdálkodási Intézete (EVGI), az 1996 és 2000 között eltelt időszak környezettudatos, erdőtudatos nevelés irányába tett lépéseinek folytatásaként, a felmérések, kutatások és javaslatokban kiemelt oktatás/iskola/pedagógus, mint kapcsolódási pont, az ideális célközönség felé fordult.

Prof. Dr. Mészáros Károly az Erdővagyon-gazdálkodási Intézet igazgatója és kollegái, az intézet oktatói, mint szakmai fórum 2000-ben kidolgozták, majd 2001-ben a 277/ 1997. (XII. 22.) sz. Kormányrendelet szerint akkreditáltattak pedagógus továbbképzési programjukat „Környezetünk az erdő” címmel. A továbbképzés kidolgozását indokolta a 1996 és 2000 közötti időszak felméréseinek, kutatásainak eredménye, melyben a problémakezeléshez, megoldáshoz minden esetben a pedagógusok szerepét, a szakmával való kapcsolat elmélyítését hangsúlyozták.

Az Intézet célja, hogy a szakma oldaláról kezdeményezett összefogás folytatásaként továbbképzéseken bővítse a pedagógusok erdővel, erdőgazdálkodással kapcsolatos ismereteit. A tévesinformációkat helyesbítse, javítsa ki, a hiányokat pótolja. Az erdészeti szakemberek és pedagógusok kommunikációját erősítse, szemléletet formáljon (HARTL, 2008).

2.6.2. Vándortábor

A fent említett comeniusi elvet követve az 1900-as évek elején, az első világháborút megelőzően Gábor Ignác műfordító és irodalomtörténész megalapította a Vándordíák Egyesületet, mely pedagógiai programjának szerves része volt (RÉVÉSZ, 2018).

A Vándortáborok története egy régi hagyományt felélesztve 2017-ben indult újra hazánkban, amikor az Aktív Magyarországért Felelős Kormánybiztosi Iroda és az Országos Erdészeti Egyesület útjára indította az első gyalogos tábort. Ekkor gyalogos és vízi, majd egy évvel később már kerékpáros táborban is részt tudtak venni az oda jelentkezők. A tábor lényege, hogy a felső tagozatos és középiskolás gyermekek pedagógusi kísérettel, természetesen szervezett keretek között, viszont mégis önállóan kirándulásokat tesznek az erdőben.

A tábor vezetéséhez természetesen a pedagógusoknak egy továbbképzésen kell részt venniük, mely szintén 2017-ben indult el, melyet az Országos Erdészeti Egyesület (továbbiakban: OEE) és a Testnevelési Egyetem közösen szerveznek. A cél az, hogy a pedagógusokat alkalmassá tegyék az erdei vándortáborok lebonyolítására, az OEE a pedagógiai célok közé sorolja még a honismeretet, illetve a természet és a mozgás megszerettetését is (URL 16.). A képzésben résztvevők erdőpedagógiai, turistaetikai, túra- és táborszervezési, tájékozási, egészségügyi, természetismereti és természetvédelmi ismeretekkel gazdagodhatnak. A weboldalukon található tájékoztatóban leírtak alapján a gyalogos vándortábor-vezető képzés elvégzésével a tanárok nemcsak az erdei útvonalak bejárására és a csoportok vezetésére válnak alkalmassá, de tagjai lesznek egy olyan formálódó, informális vándortáboroztató pedagógusközösségnek is, amelynek kulcsfontosságú szerepe van abban, hogy a legifjabbakat az erdő szépségeivel és a túrázás adta örömeikkel megismertesse (URL 17.).

Pap (2021) kutatásában a környezeti ismeretek változását egy diagnosztikus bemeneti és egy kimeneti teszttel vizsgálta, amelyet egy attitűdváltozást rögzítő kérdőív egészített ki. Ezek feldolgozásából kiderült, hogyha a résztvevő diákok indirekt módon, megfelelő arányban és játékosan kapnak környezeti tudatformálófeladatokat, akkor azokat szívesen végzik. Emellett eredményei bizonyították, hogy a vándortábor hosszabb távú tudásbővüléshez és attitűdváltozáshoz vezetett a résztvevők számára (PAP, 2021).

2.6.3. Ismerd meg a vadászokat!, Kisvadász

Az OEE-n kívül az Országos Magyar Vadászkamara (Továbbiakban OMVK) és annak Oktatási Szakbizottsága is gondolt a természet, azon belül is a vadon élő állataink, a vadászat-vadgazdálkodás megismertetésére.

2019-ben megalkotta az Ismerd meg a vadászokat c. ifjúsági programot, melyhez egy módszertani kézikönyvet is készített a programban résztvevő szakembereknek.

A program célja, hogy az arra fogékony óvodás és iskolás gyermekekkel megismertesse a hazánkban élő vadfajokat, biológiai tulajdonságaikat és környezeti szükségleteiket- mindezt az OMVK területi szervezeteinek segítségével. Azoknak a gyermekeknek pedig, akik érdeklődnek a vadászat iránt, lehetőségük van megismerni a vadászati kultúrát, a hagyományokat, vadászati módokat, eszközöket és a vadászias magatartást.

A kézikönyv kiemeli a Nemzeti Alaptanterv fontosságát és annak figyelembevételét a foglalkozások összeállításakor. Az összes foglalkozás összefüggésben van a tananyaggal. Három nagy csoportban tartják az előadásokat, életkor szerint differenciálva:

- óvoda, általános iskola alsó tagozat (1-4. osztály)
- általános iskola felső tagozat (5-8. osztály)
- középiskola

A kézikönyv összeállítói fontosnak tartják, hogy a gyermekeknek lehetőségük legyen a saját élményeik, tapasztalataik beemelésére is. Az előadások végén azt szeretnék elérni, hogy mindenkiben tudatosuljon: a vadászat egy fontos hivatás, mely nem a vad lelövéséről szól, hanem a vad tiszteletéről, szeretetéről, gondozásáról- s ez jogszabályi keretek között zajlik.

A módszertani útmutató felépítése szakmai, logikusan felépített és átgondolt. Figyelembe veszi a gyermekek életkori sajátosságait, kiemeli, mit vihet magával az előadó az előadásoka, s mit nem. Differenciálja a korcsoportoknak szánt előadások időtartamait, s megköti, hogy az előadásra a gyermekek számára nem megszokott öltözékben érdemes megjelenni az előadónak, tehát vadászruhában.

Módszerek közül az előzetes tudás és élmény előhívását, az érzékszervek bevonását, drámapedagógiát, az önálló felfedezés és az IKT eszközöket is használják.

2022-ben az Országos Magyar Vadászkamara kiadta a Kisvadász c. ifjúsági kiadványát, mely negyedévente jelenik meg. A lapban egy-egy hazai nagyvadfajunkat ismertet bővebben, majd a világon fellelhető más-más alfajokat is bemutat, mindezt hiteles fotókkal illusztrálva.

Ezen kívül kitér még a különböző vadászati módokra, takarmányozásra, vadászkutyákra és gombákra is. Mindezen témákat úgy dolgozza fel, hogy figyelembe veszi az olvasók életkori sajátosságait.

Ezen kezdeményezések rendkívül jó lehetőséget biztosítanak arra, hogy szakemberek megfelelő, hiteles ismeretekkel lássák el a felnövekvő generációt, ők feltehessék kérdéseiket, s az arra érdeklődő diákoknak van lehetőségük további, bővebb tudáshoz jutni (MESTERHÁZY, 2020)

2.6.4. Erdei iskola- online erdei iskola

A koronavírus miatt számos személyes jelenlétes igénylő program nem tudott megvalósulni. Az Agrárminisztérium támogatásával 2020. május 10-én, a Madarak és fák napján elindult az Online erdei iskola sorozat, mely ebben az időszakban is egy rendkívül jó ismeretszerzési lehetőséget biztosított a pedagógusok és a gyermekek számára. A 2020-as tanév végéig minden nap közzétettek egy- egy 15-20 perces videót, más-más témában.

A foglalkozások célja, hogy a pandémiás helyzetben is megalapozzák a környezettudatos magatartás alapjait, megismerjék hazánk különböző tájait, vadon élő állatait, növényeit és gyógynövényeit. A videókat elérhetővé tették az erdőgazdaságok Facebook oldalán, illetve az Országos Erdészeti Egyesület YouTube csatornáján is. A célközönség az elsősorban általános iskolás korosztály volt, de természetesen kisebb gyermekek körében is jól használhatóak ezen informatív videók. Ezáltal lehetőségük volt a gyermekeknek virtuálisan ellátogatni az ország több pontjára is. Nem utolsó sorban a pandémiás időszak után is rendkívül hasznosak ezek a tartalmak.

„A környezeti nevelés alap gondolata, hogy aki megismeri az erdők értékeit, az hosszú távon részt is vesz a megóvásukban és a gyarapításukban. Az erdei iskolákat az erdőgazdaságok honosították meg Magyarországon, és ma már országszerte 40 intézményben évente több mint 100 ezer gyermeket oktatnak a természet tiszteletére. A csoportok erdőpedagógusok vezetésével, játékos formában ismerkedhetnek meg az erdők értékeivel. Az erdőpedagógia lényege a természettel való közvetlen találkozáson keresztül történő tanulás, és az erdei életközösség minden szereplőjével közeli kapcsolatban álló erdész személyének bevonása a nevelő munkába.” (URL 18).

Az online erdei iskola sorozat elindítása a későbbiekben is bővítheti a pedagógusok tárházát-akár óvodai, akár iskolai keretek között- környezeti nevelés foglalkozáson és környezetismeret tanóra keretein belül egyaránt, hiszen számos témakör került feldolgozásra (MESTERHÁZY, 2020).

2.6.5. Helyi, lokális vonatkozások

Sopronban több jógyakorlatot is megemlíthetünk, mely segíti, hogy a jövő nemzedéke, illetve a pedagógusok hiteles ismeretekhez jussanak erdőközeli élmények segítségével.

Az Erdő Háza Ökoturisztikai Látogatóközpontot és Vadasparkot a Magyar Természetjáró Szövetség konzorciumi vezetésében és a Magyar Turisztikai Ügynökség partnerségével hozták létre 2021-ben azzal a céllal, hogy bemutassák az erdei ökoszisztéma értékeit.

A hamisítatlan erdei élményt magába sűrítő bemutatóterem és a rejtett életet élő hazai vadfajokat bemutató vadaspark oktatási célok megvalósulását is szolgálja a közel két hektáros területen. A látogatóközpont tükrözi a TAEG Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. jelmondatát: “Oktatással a természet oldalán”. A főépület termei interaktív eszközökkel felszereltek, amelyek az erdei életközösséget részleteiben szemléltető kiállítással együtt, felejthetetlen élményt nyújtanak a látogatóknak. A hatalmas édesvízi akváriumok egyike a büféből is jól látható (URL 19.).

2022-ben adták át a Vadgazdálkodási, vadászati tanösvényt a Soproni Parkerdőben, mely a Tanulmányi Erdőgazdálkodás és a Soproni Egyetem közös fejlesztésének eredménye. Az erdőjárók tíz különböző állomásból álló interaktív tanösvényen keresztül ismerkedhetnek meg a vadászattal, illetve vadgazdálkodással.

2.7. NEMZETI ERDŐSTRATÉGIA

A fenntarthatóság lényegességét nemcsak a környezeti nevelés kapcsán említhetjük meg, hanem akkor is, ha fenntartható vadgazdálkodásról beszélünk. A 2000-es években megszületett Nemzeti Erdőprogram és Erdőstratégia egy hiánypótló szakmai munka erdészeti politika területén. A Nemzeti Erdőstratégia az erdővel kapcsolatos feladatok megoldásán kívül egy hosszú távú, alapelveket megfogalmazó nemzeti dokumentum, mely az alábbi fő célterületeket érinti:

1. Erdők szerepe a vidékfejlesztésben
2. Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése
3. A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése

4. Természetvédelem az erdőkben
5. Korszerű erdővédelem
6. Fenntartható vadgazdálkodás
7. Racionális erdőhasználat
8. Erdészeti szakigazgatás
9. Kutatás, oktatás
10. Hatékony kommunikáció (NEMZETI ERDŐSTRATÉGIA. 2016).

A Nemzeti Erdőstratégia szükségessége elengedhetetlen, hiszen Magyarországnak van Nemzeti Agrárprogramja (1997), Nemzeti Környezetvédelmi Programja (1998), Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programja (1999) a Nemzeti Fejlesztési Terv készítése pedig folyamatban van. Az Európai Unióban 1997 óta létezik Erdészeti Stratégia. Magyarországnak NINCS írásba foglalt, szakmai-társadalmi megegyezésen alapuló erdő és erdészeti stratégiája. Magyarország Erdőstratégiáját el kell készíteni az erdővel kapcsolatos fejlesztési igények összehangolása, azok ágazati kapcsolatainak biztosítása és az ország eredményes Európai Unió működése érdekében! Húsz év telt el, hogy még az EU csatlakozás előtt hozzáfogtunk (az akkor még Európában is újdonságnak számító) Nemzeti Erdőstratégia (NES) és Nemzeti Erdőprogram (NEP) hazai kidolgozásához. Az akkori és azóta is érvényes megállapítás szerint maga a kidolgozás, annak magasan társadalmiasított szintje már újszerű és fontos eredménynek tekinthető (LETT, 2020).

A doktori témámmal kapcsolatosan a fenntartható vadgazdálkodás mellett alcélokban meghatározott oktatás- kutatás- innováció és kommunikáció PR területek is megjelennek, melyek jelentősége szintén nem elhanyagolható, hiszen a hiányos, illetve hibás vagy téves kommunikáció a lakosság és a különböző döntéshozók alul- illetve félretájékozottságához vezet. A téves ismertek alapján hozott döntések (beleértve a lakosság életvitelére vonatkozó mindennapi apró döntéseket is), súlyos és hosszú távú következményekkel járhatnak az erdőre, a környezetünkre és az egész társadalomra, illetve a gazdaságra. Az ember felelőssége megnőtt a természeti folyamatok megértésében, működőképességének megőrzésében és a környezeti állapot javításának és fenntartásának terén. Ezért kívánatos az erdővel, az erdőgazdálkodással – ezeknek a vidékfejlesztésben, településkörnyéki erdőgazdálkodásban betöltött szerepével – kapcsolatos ismeretek bővítése, a környezetbarát faanyag felhasználási lehetőségeinek megismertetése. A közvélemény számára be kell mutatni a fenntartható erdőgazdálkodás környezetbarát hatásait, az erdő szolgáltatásainak pozitív hozzájárulását a környezeti állapothoz és a társadalmi igények kielégítéséhez (NEMZETI ERDŐSTRATÉGIA, 2016).

A stratégiai célok megvalósításához javaslatokat is tesznek a dokumentumban, illetve szakmai indoklásokkal is alátámasztják az ötleteiket, melyek szintén segítségünkre lehetnek akár az oktatás területén is.

3. A VIZSGÁLATOK MINTÁJA ÉS MÓDSZEREI

A környezeti nevelési tartalmak tantárgyi dokumentumokban és segédletekben történő vizsgálatához tisztában kell lennünk ezeknek a dokumentumoknak és a tankönyveknek elemzési módszereivel. Napjainkban a tankönyvvizsgálatok célja olyan strukturált elemzés, amely révén a kutatók képet kapnak a tankönyvek ismeretszerzés folyamatában betöltött szerepéről és minőségi mutatóiról. A tankönyvvizsgálat ma már jól kidolgozott kutatási módszerek és értékelési technikák segítségével történik, melyek meghatározzák a vizsgált funkció szempontjából lényeges összetevőket (DÁRDAI, 2002).

Az első vizsgálat a vadászat- vadgazdálkodás, főbb vadfajok tárgykörének ismeretét tárta fel pedagógushallgatók körében.

A hallgatók ismereteinek felmérése kérdőíves vizsgálattal történt (lásd: 1. Melléklet), melyben 43 kérdésre kellett választ adniuk. 41 zárt kérdés- melyből 3 kérdés 1-5 fokú Likert-skála volt - és 2 nyitott kérdés szerepelt a kérdőívben. A kitöltés módja anonim módon zajlott, személyes lekérdezés módszerével.

A felmérés két helyszínen történt: a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karán, illetve a Közösségi Felsőoktatási Képzési Központban, Tatán. 142 fő másodévfolyamos óvodapedagógus-, illetve 31 fő csecsemő- és kisgyermeknevelő szakos hallgató vett részt a felmérésben. A megkérdezett 173 főből, 173 fő töltötte ki a kérdőívet, tehát 100% a válaszadási arány. A kérdőívek kitöltésére 2019. márciusában került sor (MESTERHÁZY, 2019).

A második vizsgálat a főbb vadfajok jelenlétét tárta fel az alsó tagozatos környezetismeret tankönyvekben és munkafüzetekben.

Kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk, az általános iskolákban jelen levő, 2019/20-as tankönyvlistán szereplő környezetismeret tankönyveket és munkafüzeteket. Kérdés, hogy milyen mértékben vannak jelen Magyarország főbb vadászható vadfajai, illetve, hogy e témakörben tankönyvekben, munkafüzetekben helytállóak-e az illusztrációk. Vizsgálatunk a hazai vadászható vadfajokra koncentrált.

Módszernek a Kojanitz- féle tankönyvelemzést választottuk, mely során megszámoztuk, hogy az adott tankönyv tartalmára mennyi főbb vadfajokkal kapcsolatos tartalom esik. Ennek számszerűsítése és összehasonlítása úgy történt, hogy sorokat és mondatokat számoztunk, melyeket egy-egy egységnek vettünk (KOJANITZ, 2008).

Környezetismeret tankönyvek közül minden osztály esetében, tehát 1-4. osztályig a Mester (2019) által írt, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet által kiadott: A mi világunk könyvsorozatot vizsgáltuk. A vizsgálatot 2019 őszén végeztük.

A harmadik vizsgálat alkalmával összehasonlítottam a magyar környezetismeret tankönyvekben szereplő illusztrációkat egy osztrák tankönyvsorozattal.

Interneten fellelhető forrásokból tájékozódva vizsgáltuk meg a bécsi Österreichischer Bundesverlag Schulbuch (továbbiakban ÖBV) kiadásában 1-4. osztályig Christine- Eva Biegl által írt Begegnungen mit der Natur című tankönyvcsaládot, fókuszálva a főbb vadfajokra. A magyar tankönyvlistán szereplő, Eszterházy Egyetem által kiadott: A mi világunk tankönyvsorozattal vetettük össze az illusztrációkat, melyhez a pedagógiai kutatás módszerei közül a dokumentumelemzést választottuk (URL 20.).

A negyedik vizsgálat során felmértem a környezetismeret tantárgyat tanító pedagógusok ismereteit főbb vadfajaink tárgyköréből és véleményüket a NAT-tal kapcsolatos változásokról.

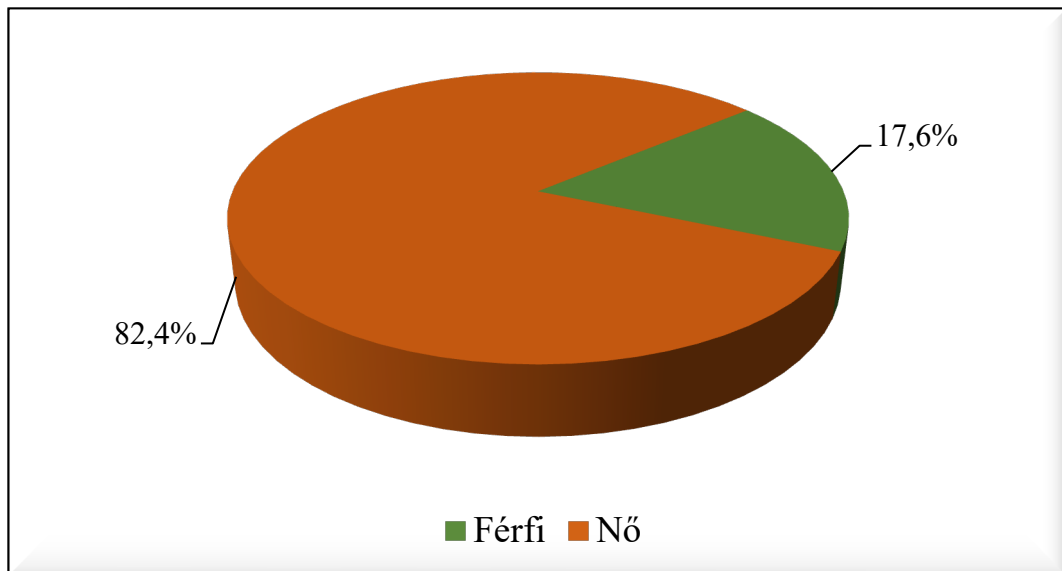
Kutatásunk módszerének az online kérdőív módszerét választottuk (Lásd: 2. Melléklet), melyben 24 kérdést tettünk fel a környezetismeret tanító pedagógusoknak három hipotézis köré csoportosítva. A kérdőívben 4 nyitott és 20 zárt kérdés szerepelt, melyből kettő kérdés 1-5 fokú Likert- skála volt. A kérdőívet webes közösségi oldalakon és célzottan e-mailben osztottuk meg és küldtük el a célcsoportnak. Ez alapján a felmérést 51 fő töltötte ki. A kérdőív kitöltésnek ideje 2020. október-novemberében történt.

Valamennyi vizsgálat során a kérdőívek kiértékelése az SPSS statisztikai-matematikai program segítségével történt. A vizsgálni kívánt összefüggések feltárására érdekében lefolytatott kérdőíves kutatásokban a válaszok egy részére kvalitatív (minőségi), másik része kvantitatív (mennyiségi) adatokat eredményezett. A két típus közötti kapcsolatot különböző módon elemeztük (URL 21).

Ahol mindkét változó kvantitatív, az asszociációs kapcsolat meglétét az ún. keresztábla-elemzéssel vagy más néven khinégzet próbával vizsgáltuk. Amennyiben a teszt az általunk használt 5%-os szignifikancia szintnél alacsonyabb p értéket adott, akkor a vizsgált kapcsolat szingifikáns volt. A kapcsolat intenzitását a legmegbízhatóbbnak ítélt Cramer-V mutató segítségével határoztuk meg.

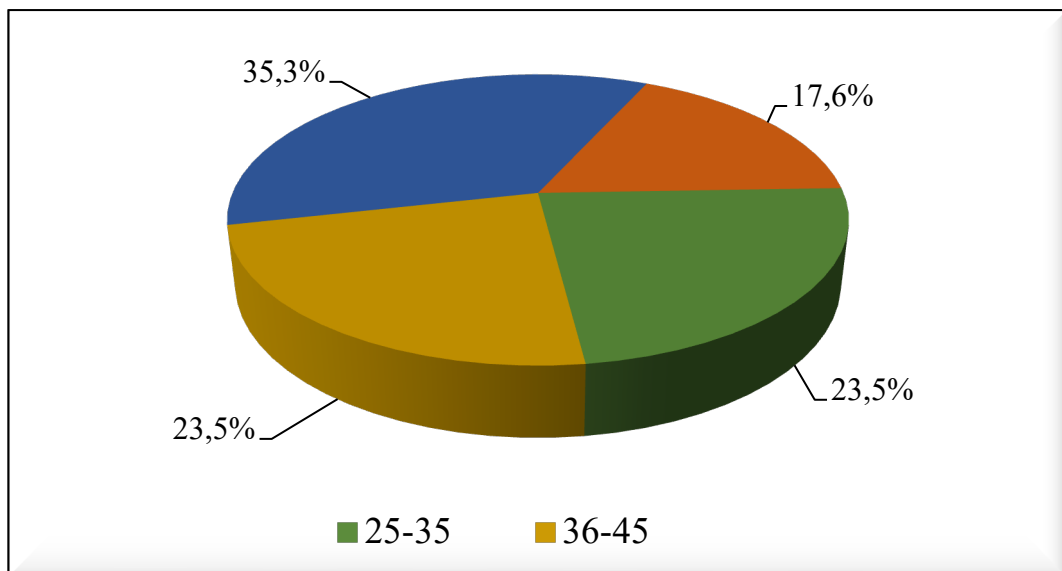
Abban az esetben, amikor egy kvantitatív és egy kvalitatív változó között kerestük a kapcsolatot, illetve azt szeretnénk volna megtudni, hogy van-e különbség a minőségi ismerv ismervváltozatainak várható értékei között Mann-Whitney féle nem-paraméteres próbát alkalmaztuk. A próba alaphipotézise szerint nincs különbség a változatok között. A negyedik hipotézis esetében a feltételnek való megfelelést z-próbával ellenőriztük (ÁCS, 2014).

Az alábbi diagrammon látható a nemek eloszlása, miszerint 41 fő nő (82,4%) és 9 fő férfi (17,6%) töltötte ki a kérdőívet az online felületen (1. ábra).



1. ábra: Nemek eloszlása

A kitöltők közül legtöbben a 46- 55 év közöttiek voltak (18 fő, 35,3%), melyet a 36-45 év közöttiek követtek, legkevesebben pedig az 56-65 évesek voltak (2. ábra).



2. ábra: Kitöltők életkorának eloszlása

1. táblázat: Nemek eloszlása életkorok szerint

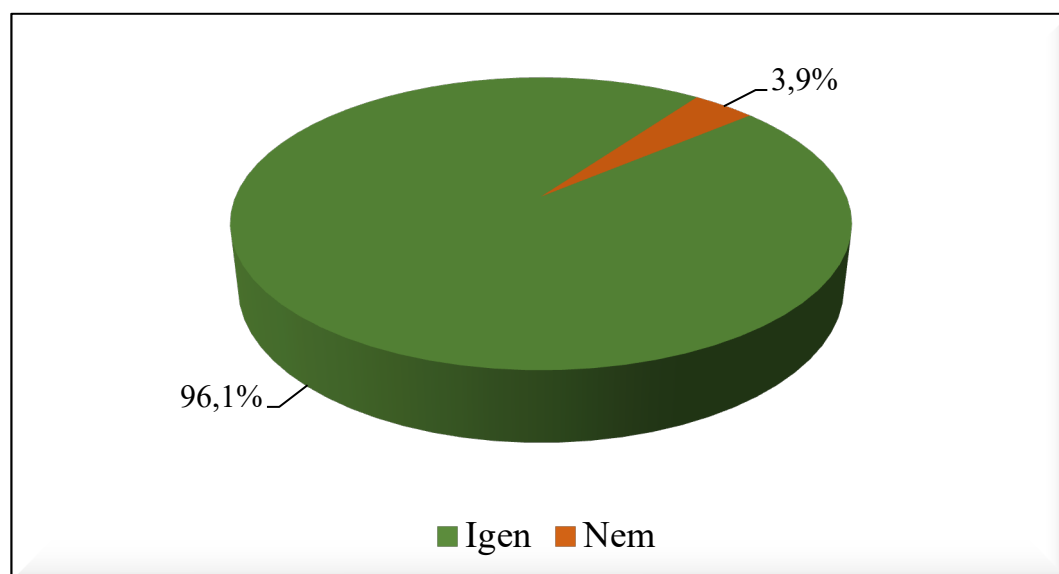
	25-35 év	36-45 év	46-55 év	56- 65 év	65 év felett
Férfi	2 fő	2 fő	4 fő	1 fő	0 fő
Nő	10 fő	10 fő	14 fő	8 fő	0 fő

Az 1. táblázatban látható a nemek eloszlása életkorok szerint. Ez alapján 2 fő (22,2%) pályakezdő férfi (25-35 év), illetve szintén 2 fő (22,2%) fiatalabb korosztályhoz tartozó férfi (36-45 év) töltötte ki a kérdőívet. A válaszadók között volt 4 fő (44,4%), aki a 46-55 éves korosztályba tartozott, 1 fő (11,1%) férfi pedig az 56-65 évesek közé sorolható.

A nők aránya az életkorok alapján úgy alakult, hogy 10-10 fő (23,8-23,8%) tartozott mind a 25-35 év közötti csoportba, mind pedig a 36-45 éves korosztályba. Legtöbben, 14-en (33,3%) 46-55 évesek közé tartoztak, 8 fő (19%) pedig az 56-65 évesek közé sorolható.

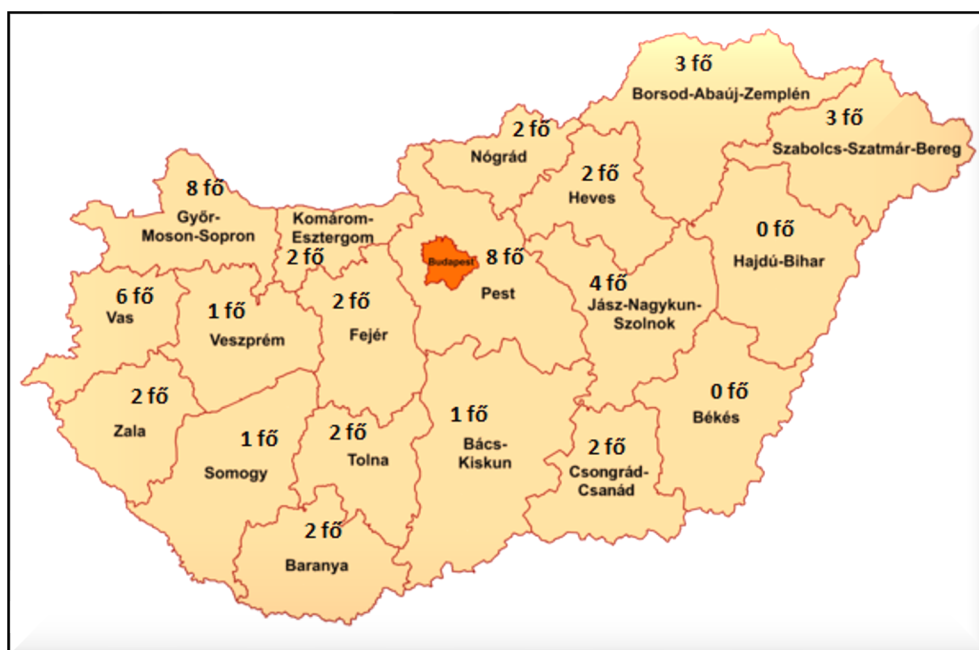
A válaszadók 26%-a, tehát 13fő 6-15 éve van a pályán. 12%-a a kérdőívet kitöltő pedagógusoknak, tehát 6 fő több, mint 36 éve van a pályán.

A környezetismeret tantárgy tanítására vonatkozó kérdésre a következő válaszok érkeztek: a kitöltők 96,1%-a (49 fő) a kérdőív kitöltésekor tanított környezetismeret tárgyat, 3,9% pedig nemmel válaszolt a kérdésre (3. ábra).



3. ábra: Környezetismeret tantárgy tanítására irányuló kérdés

A pedagógusok közül 19 fő (38%) kisvárosban, 17 fő (34%) faluban, 8 fő (16%) nagyvárosban, 6 fő (16%) pedig a fővárosban tanít. Legtöbben Győr-Moson- Sopron és Pest megyéből töltötték ki a kérdőívet, szám szerint 8-8 fő, mely százalékban 17,5-17,5%-ot jelent. A sort követi Vas megye, ahonnan 6 válasz (11,8%), majd Jász- Nagykun- Szolnok megye, ahonnan 4 válasz (7,8%) érkezett. A térképen látható, hogy az ország keleti feléről: Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs- Szatmár-Bereg megyékből 3-3 fő töltötte ki kérdőívemet, mely százalékos arányban 5,9%-ot jelent mindkét megye esetében. Zala, Fejér, Tolna, Csongrád-Csanád, Heves, Nógrád és Baranya megyében egyaránt 2 fő töltötte ki a kérdőívet. 1 fő válaszolt Veszprém megyéből, Somogy megyéből és Bács- Kiskun megyéből. Hajdú-Bihar és Békés megyéből pedig nem érkezett kitöltés (4. ábra) (Mesterházy, 2021c).



4. ábra: Kitöltők száma Magyarországon

4. A VIZSGÁLATOK ÉS AZ EREDMÉNYEK BEMUTATÁSA

4.1. VADÁSZAT- VADGAZDÁLKODÁS, FŐBB VADFAJOK TÉMAKÖRÉNEK ISMERETE PEDAGÓGUSHALLGATÓK KÖRÉBEN

A kérdőívben szereplő kérdéseket négy hipotézis köré csoportosítottuk, melyek a következők voltak:

H/1 – A faluban élő pedagógushallgatók szerteágazóbb ismeretekkel rendelkeznek vadászat, vadgazdálkodás és főbb vadfajaink témaköréről, mint a városi pedagógushallgatók.

H/2 – A levelező munkarendben tanuló pedagógushallgatók pontosabb ismeretekkel rendelkeznek főbb vadfajaink témaköréből, mint a nappali tagozaton tanuló hallgatók.

H/3 – A vadász személyéről, szaktudásáról a pedagógushallgatók többsége ismeretségi köréhez viszonyítva válaszol a szakspecifikus kérdésekre.

H/4 – A pedagógushallgatók legfeljebb 50%-a rendelkezik pontos ismeretekkel a hazai főbb vadfajainkkal kapcsolatban.

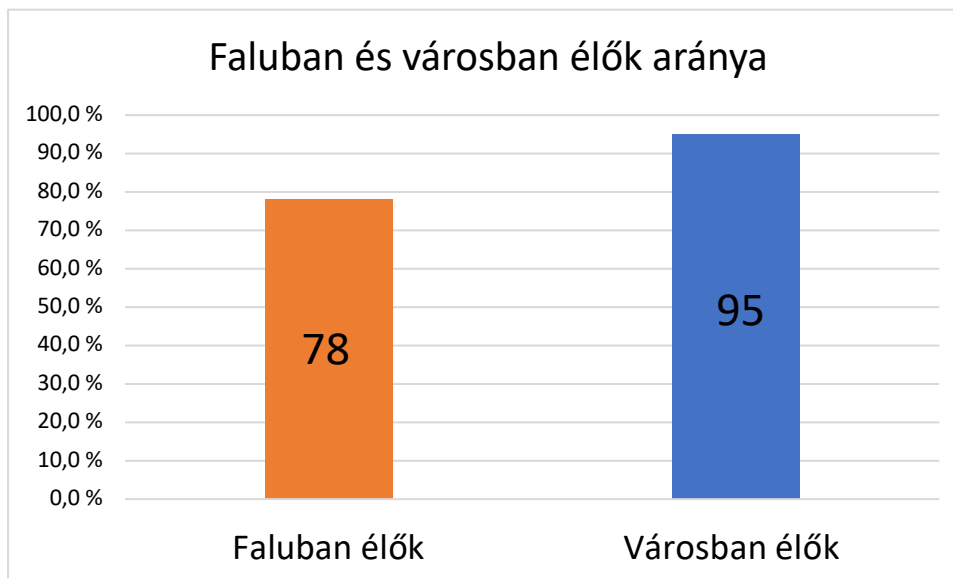
4.1.1. Az eredmények bemutatása

A következőkben hipotézisek szerint mutatjuk be az eredményeket.

4.1.2. Faluban élő és városi pedagógushallgatók ismereteinek vizsgálata vadászat, vadgazdálkodás és főbb vadfajaink tárgykörében

Első hipotézisünk bizonyításánál fontosnak tartjuk kiemelni, hogy az eredmények bemutatása nem a válaszok helyességére fókuszál, annál inkább a két csoport közötti válaszadások egyezőségére, esetleges különbözőségére.

Jelen hipotézis bizonyításához elengedhetetlen volt megvizsgálni és különválasztani a kitöltők lakhelyét. Az ábrán látható, hogy 95 fő városi és 78 fő faluban élő pedagógushallgató töltötte ki a kérdőívet (5. ábra).



5. ábra: Faluban és városban élők aránya (N=173)

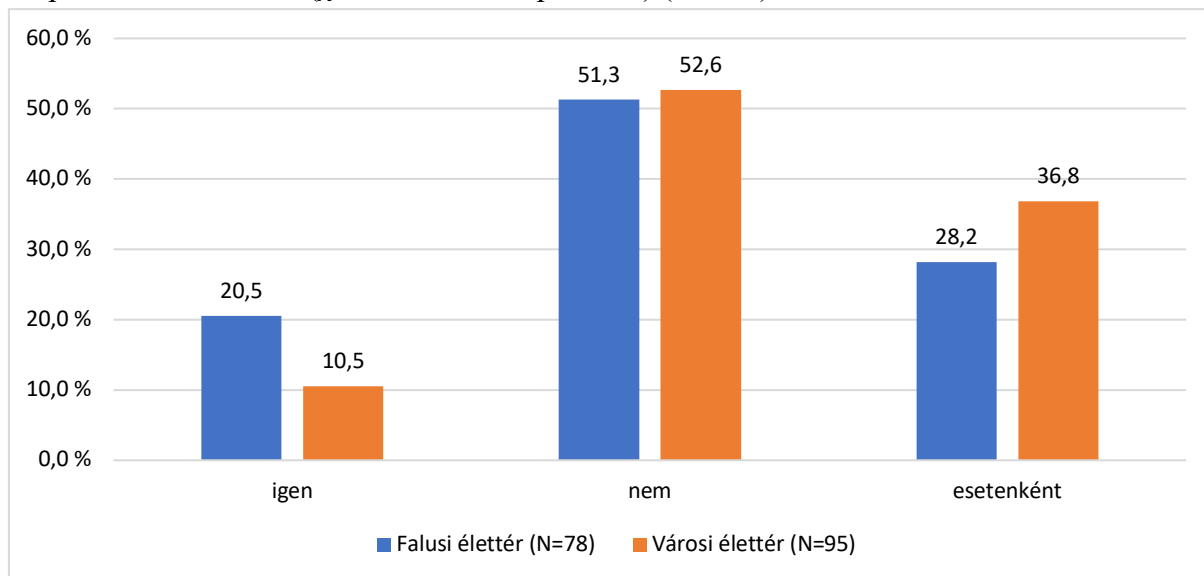
A magyar nyelv értelmező szótára alapján falunak nevezzük azt a települést, amely a városnál általában kisebb és zárt, s melynek lakói jobbra mezőgazdasággal foglalkoznak, s lakóinak száma nem haladja meg az 5000 főt (Pusztai, 2003).

A szótár értelmezése alapján városnak pedig azt a települést nevezzük, mely nagyobb és zártabb a falunál, s mely többnyire nagy emeletes épületekből, s rendsz. közművei, közlekedési hálózata, középületei, művelődési intézményei is vannak, lakói elsősorban iparral és kereskedelemmel foglalkoznak és a lakosság száma 5000 főnél több (Pusztai, 2003).

A falusi szocializációt ismeretekkel és élményekkel teli természetélményként értelmezhetjük, míg a városi lét kevesebb növény és állatkapcsolattal, és esetenként napjainkban csak szervezett élménnyel értelmezhető pl. vadaspark vagy erdei tanösvények látogatásakor.

Társadalmi feladatnak tekinthetjük a média ismeretközvetítő, ismeretátadó szerepét nemcsak a mindennapi hírekről, hanem a vadászati témákat illetően is. A hírközlés igencsak széleskörű skálát állít elénk, melyek segítségével tájékozódni tudunk mindenféle témát illetően. Ennek természetesen megvan a pozitív hatása, viszont számos negatív érvet is felsorakoztathatunk. A közösségi oldalakon fellelhető vadászati-ellenes, gyűlölködő kommentekkel ellátott oldalak és az esetleges vadászbalesetekről szóló hírek nem segítenek hozzá ahhoz, hogy a társadalom hiteles forrásokból szerzett információkból tájékozódjon, így egyfajta téves kép tárul elénk, mely ahhoz vezet, hogy negatív véleménnyel és érzéssel lesznek a vadászati tevékenység és a vadásztársadalom iránt. Hiteles források között említhetjük a televízió által közvetített természetfilmeket, illetve a témával foglalkozó szaklapokat is.

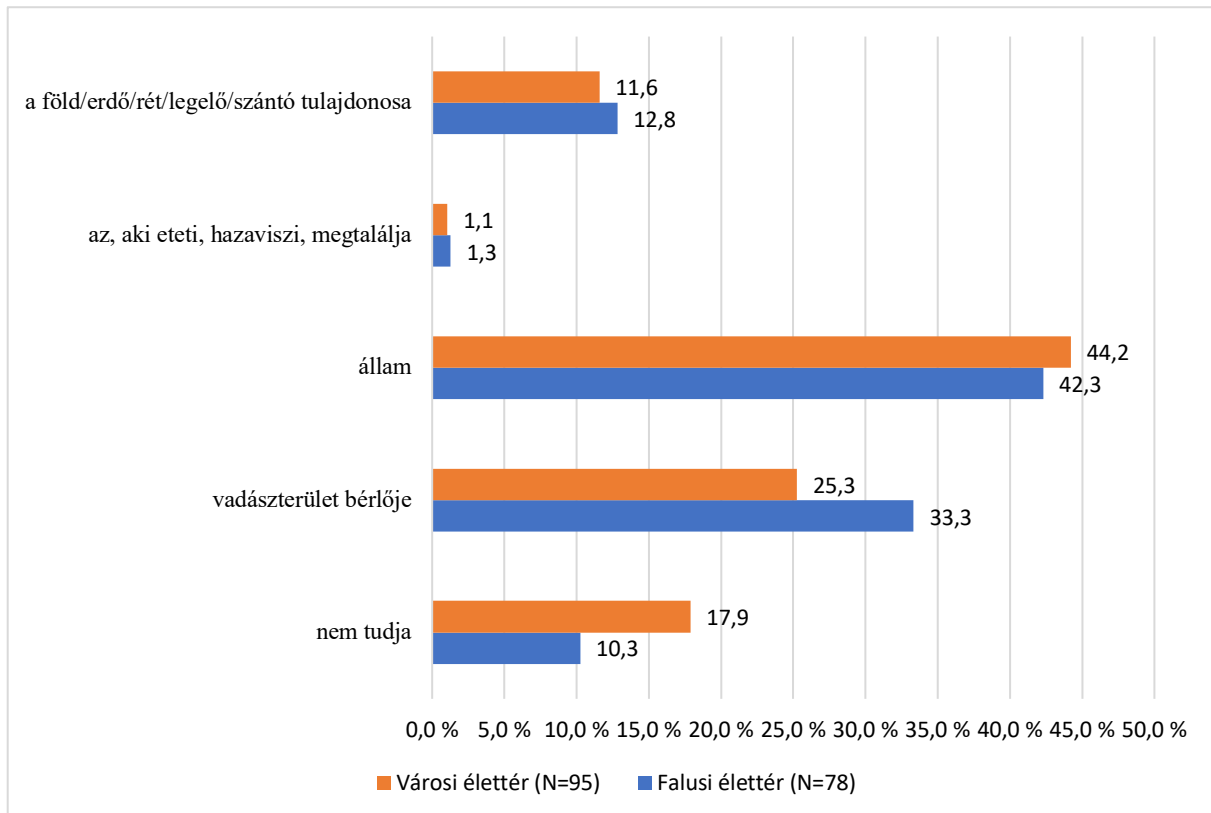
A hatodik ábrán láthatjuk, hogy a megkérdezett pedagógushallgatók többségét nem érdeklik a vadászattal kapcsolatos hírek. A faluban élők közül 40 fő (51%), a városiak közül pedig 50 fő (52%) adott nemleges választ. A falun élő hallgatók közül 16 fő (20,5%), a városiak közül pedig 10 fő (10,5%) érzi úgy, hogy érdeklik az effajta tartalmakkal ellátott hírek és médiatartalmak. A keresztábra elemzés alátámasztja, hogy nincs szignifikáns különbség a két csoport válasza között ($\chi^2=3,827$; $df=2$; $p=0,148$) (6. ábra).



6. ábra: Vadászattal, vadgazdálkodással kapcsolatos hírek iránti érdeklődés a faluban élő és városi hallgatók körében

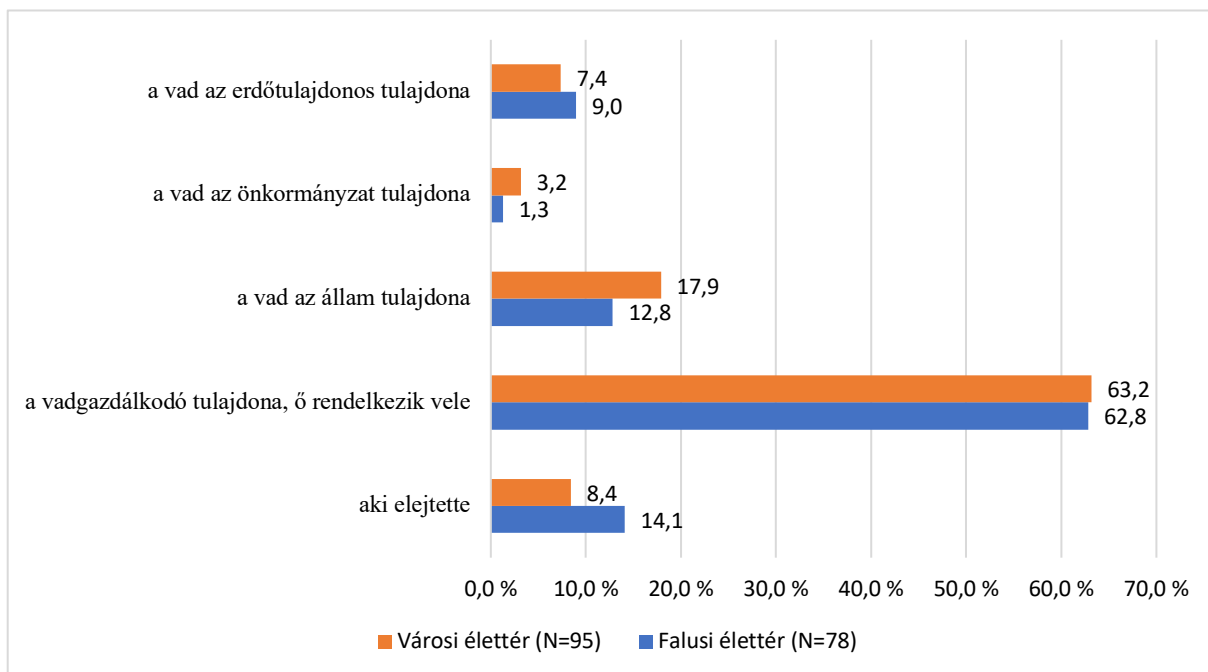
Ezen kérdésnél a hallgatóknak három választási lehetősége volt: igen, nem és esetenként. Akiket érdekelnek a fent említett témakörrel kapcsolatos médiatartalmak, vagy az esetenként válaszlehetőséget jelölték be, lehetőségük volt megjelölni pontosan honnan tájékozódnak. Legtöbben ismerősöktől, családtagoktól és barátoktól tájékozódnak, médiafelületek közül pedig az internetet jelölték meg a legtöbben. Konkrét médiumok felsorolására is lehetőségük volt a pedagógushallgatóknak nyitott kérdés keretében. A 173 fő (100%) összes kérdőívet kitöltő hallgató közül 33 fő (19%) élt ezzel a lehetőséggel, mely során több konkrét médiumot is felsorolhattak a hallgatók. 33 főből (100%) 22 fő (66%) a Fishing and Hunting televíziócsatornát követi, 7 fő (21%) a Nimród vadászújságot, 5 fő (15%) a National Geographic csatornáról 3 fő (9%) pedig Vadászlapból tájékozódik. A faluban élő kitöltők közül 33 főből (100%) 15 fő (45%) tudott felsorolni valamilyen konkrét médiumot, melyből tájékozódni szokott, a városiak közül pedig 19 fő (57%), tehát a két vizsgált csoport eredményei között nincs szignifikáns különbség.

A következő kérdés arra irányult, hogy Ki az élő vad tulajdonosa Magyarországon. Az eredmények alapján nincs különbség a faluban és a városban élő hallgatók válaszai között, ez látható a következő ábrán is ($\chi^2=2,804$; $df=4$; $p=0,591$) (7. ábra).



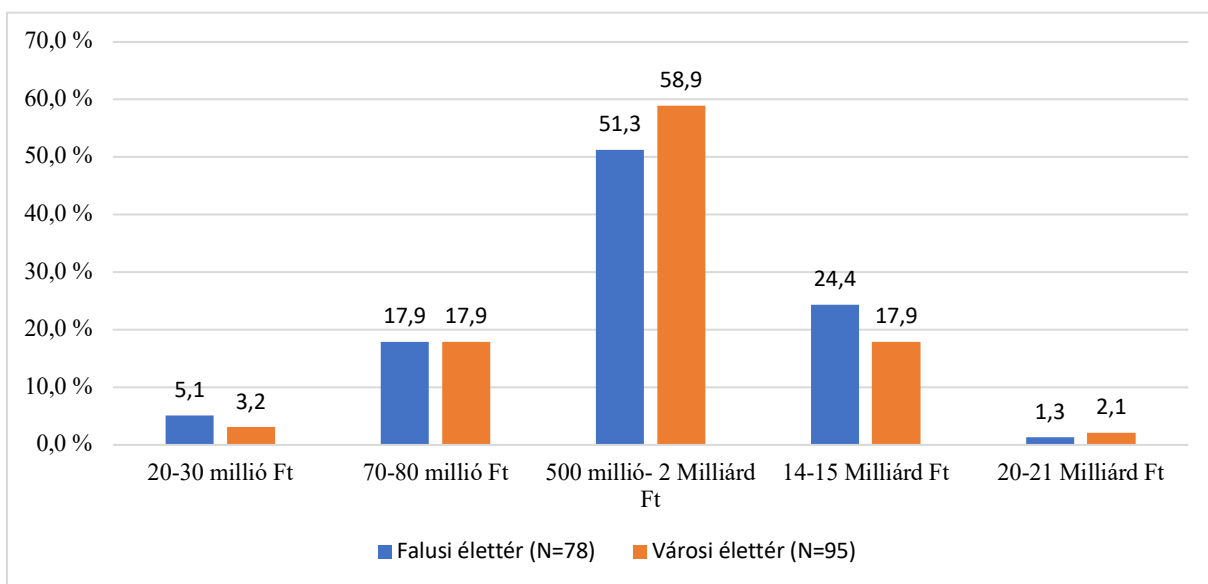
7. ábra: A válaszadó hallgatók szerint az élő vad tulajdonosa Magyarországon

A továbbiakban arról kérdeztük a kérdőívet kitöltőket, hogy Ki a vad tulajdonosa az elejtés után? A kérdésre érkezett válaszok alapján látható, hogy hasonlóan az előző kérdésre adott válaszokhoz, itt sem vált felfedezhetővé szignifikáns különbség a falusi élettérben élők és a városi élettérben élők válaszai között, melyet a kereszttábla- elemzés is bizonyított ($\chi^2=2,755$; $df=4$; $p=0,600$) (8. ábra).



8. ábra: A válaszadók szerint a vad tulajdonosa az elejtés után

A vadgazdálkodás éves pénzügyi forgalmával kapcsolatos témakör is elengedhetetlen, így feltettem egy erre irányuló kérdést is, mely válaszai között szintén nem fedezhető fel szignifikáns különbség ($\chi^2=1,892$; $df=4$; $p=0,756$) (9. ábra).



9. ábra: A kérdőívet kitöltők szerint ennyi a magyar vadgazdálkodás éves pénzügyi forgalma

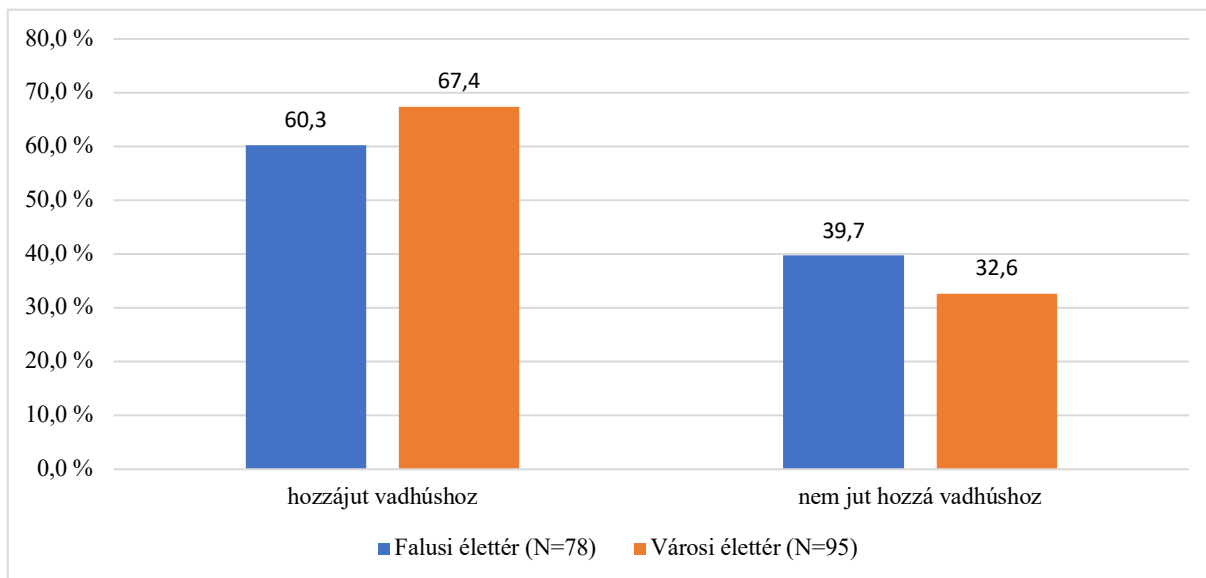
A következő kérdés arra irányult, hogy a kitöltők véleménye szerint, mennyire hasznos a vad? A válaszokat ötfokú Likert- skálán tudták megadni a pedagógushallgatók. A faluban élők átlagosan 4,09 hasznosságot adtak a vadaknak, míg a városi élettérben élők 4,17-et, azaz a vizsgált két különböző élettérben élők válaszaik között nem volt szignifikáns különbség ($U=3578,0$; $p=0,677$).

A károkozások mértékével kapcsolatosan is véleményt alkothattak a hallgatók, szintén ötfokú Likert- skála segítségével. Az általános károkozásra vonatkozó kérdésre a faluban élők átlagosan 3,00-t adtak, a városiak pedig 3,09-et, tehát a válaszok között szintén nem lehet felfedezni szignifikáns különbséget ($U=3501,0$; $p=0,508$). Ugyanezt mondható el a mezőgazdasági károkra vonatkozó válaszokról ($U=3477,0$; $p=0,408$) és a közúti károkra ($U=3687,0$; $p=0,955$) vonatkozó válaszokra is.

Erdei károk esetében, hogy van szignifikáns különbség a két élettérben élők válaszaik között, amit a statisztika is alátámaszt: faluban élők átlaga 1,94, városiak átlaga 2,38 ($U=2754,5$; $p=0,020$).

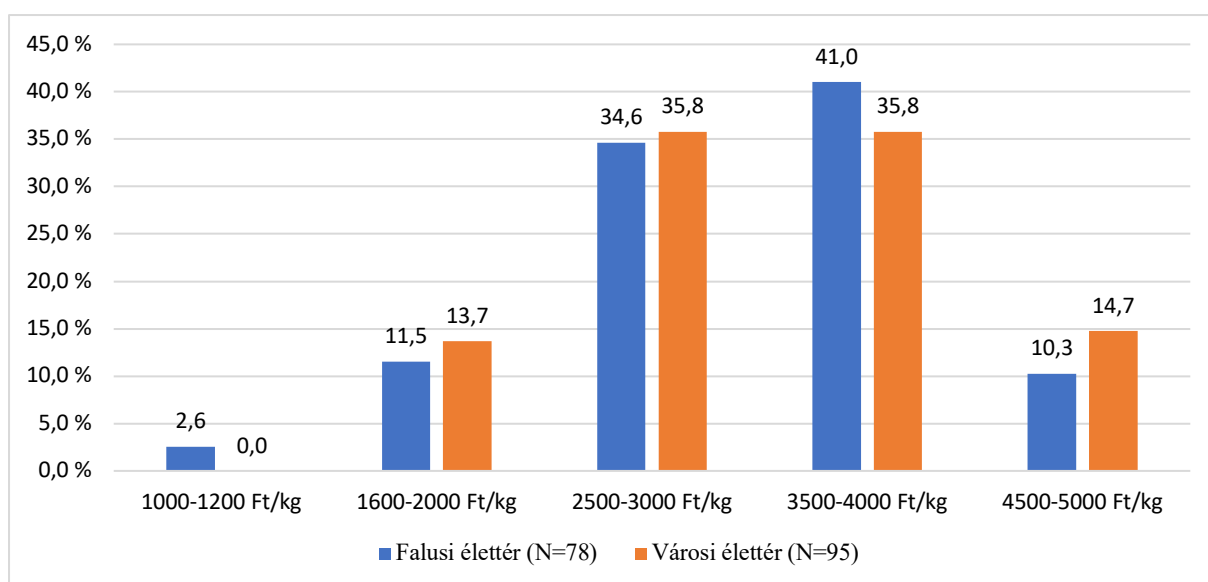
A Szükség van-e a vadászokra? kérdésre a faluban élők átlagosan 4,29-et, a városiak pedig átlagosan 4,13-mat adtak, ez alapján is elmondhatjuk, hogy nincs különbség a két vizsgált csoport válaszaik között ($U=3277,5$; $p=0,153$).

A vadhús iránti kereslet töretlen. 2014-ben került a Mintamenza programba, hogy az óvodai és az iskolai közétkeztetésben is havi rendszerességgel megjelenjen a vadhús. Az Agrárminisztérium is rendkívül sokat dolgozik azon, hogy egyre több helyre, intézménybe eljuthasson a vadhús (URL 18.). Mivel jelentősége egyre népszerűbb, néhány vadhússal, illetve a vadhúshoz való hozzáféréssel kapcsolatos kérdés is szerepelt a kérdőívben. A következő ábrán is látható, hogy nincs különbség a falusi élettérben és a városi élettérben élők vadhúshoz jutása között. A keresztábla elemzés segítségével is ugyanezt támasztottuk alá ($\chi^2=0,942$; $df=1$; $p=0,332$), azaz nincs szignifikáns összefüggés a vizsgált csoportok vadhúshoz jutása között (10. ábra).



10. ábra: A falusi és városi élettérben élő pedagógushallgatók vadhúshoz jutása

A következő kérdésekkel a hallgatók tájékozottságát mértük fel, fókuszálva a feldolgozott vadhús árára. Az első kérdés ezek közül az 1 kg csont nélküli vaddisznó comb árára irányult. Látható a 11. ábrán, hogy a válaszok között nincs szignifikáns különbség ($\chi^2=3,592$; $df=4$; $p=0,464$).



11. ábra: A válaszadók szerint ennyibe kerül 1kg vaddisznó comb csont nélkül

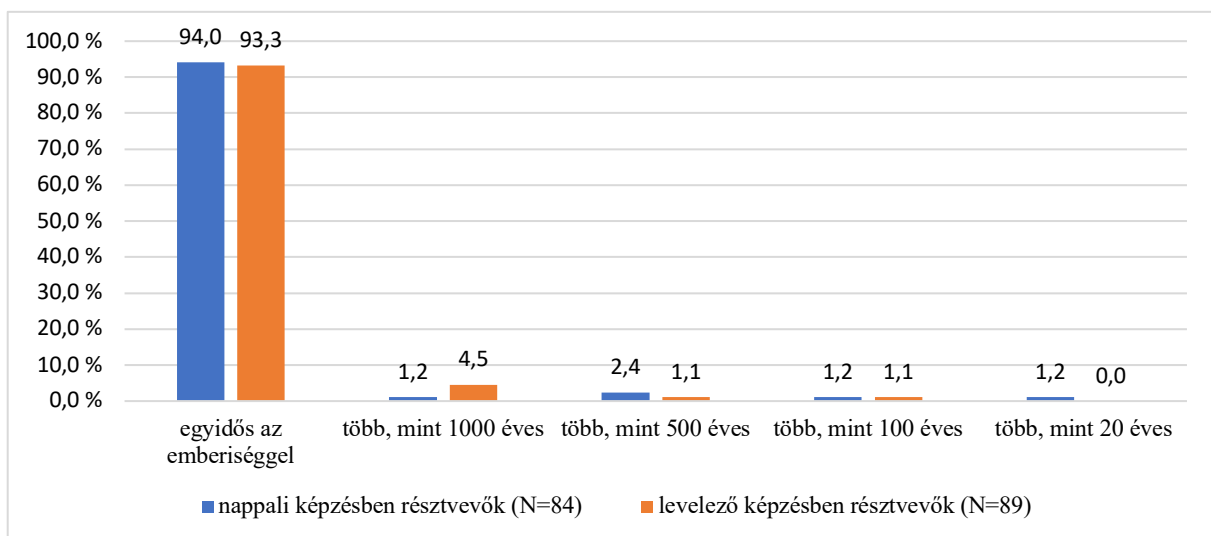
Hasonlóan nem lehet különbséget felfedezni a szarvascomb ($\chi^2=1,137$; $df=3$; $p=0,768$) és a fácán ($\chi^2=5,794$; $df=3$; $p=0,124$) árára vonatkozó kérdéseknél sem.

4.1.3. A nappali és levelező munkarendben tanuló pedagógushallgatók ismeretei a főbb vadfajainkról

A második feltevés igazolásához kilenc kérdésre kellett választ adni a hallgatóknak. A feltett kérdéseknél arra voltunk kíváncsiak, vajon befolyásolja-e a hallgatók munkarendje a kérdésekre adott válaszok azonoságát. Azt feltételeztük, hogy a levelező munkarendben tanuló pedagógushallgatók pontosabb ismeretekkel rendelkeznek a vadászat, vadgazdálkodás és főbb vadfajaink témakörével kapcsolatban, mint a nappali munkarendben tanuló hallgatók. Úgy gondoltuk, hogy a levelezős diákok tapasztalata sokkal nagyobb a magasabb átlagéletkor és az esetleges szakmai/óvodai jelenlét miatt.

A kérdőívet kitöltő pedagógushallgatók közül 84 fő nappali, 89 fő pedig levelező munkarendben tanult.

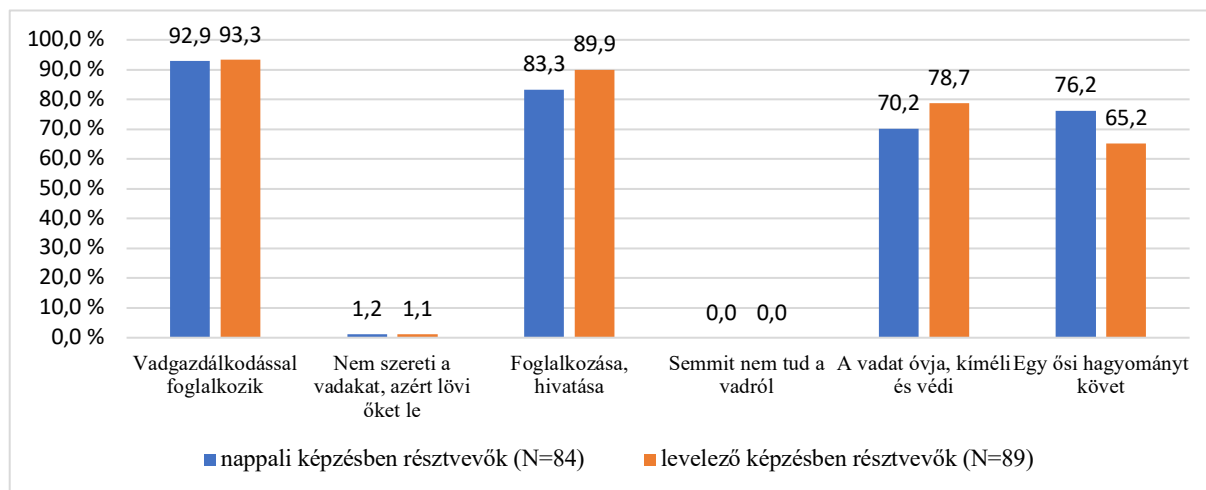
Az első kérdés arra vonatkozott, hogy a hallgatók szerint hány éves múltra tekint vissza a vadászat (12. ábra). Az ábrán látható, hogy a nappali és levelező munkarendben tanuló hallgatók ugyanolyan véleménnyel vannak, melyet a statisztika is alátámaszt ($\chi^2=3,090$; $df=4$; $p=0,543$).



12. ábra: A nappali és levelező munkarendben tanuló pedagógushallgatók válaszai a vadászat múltjával kapcsolatban

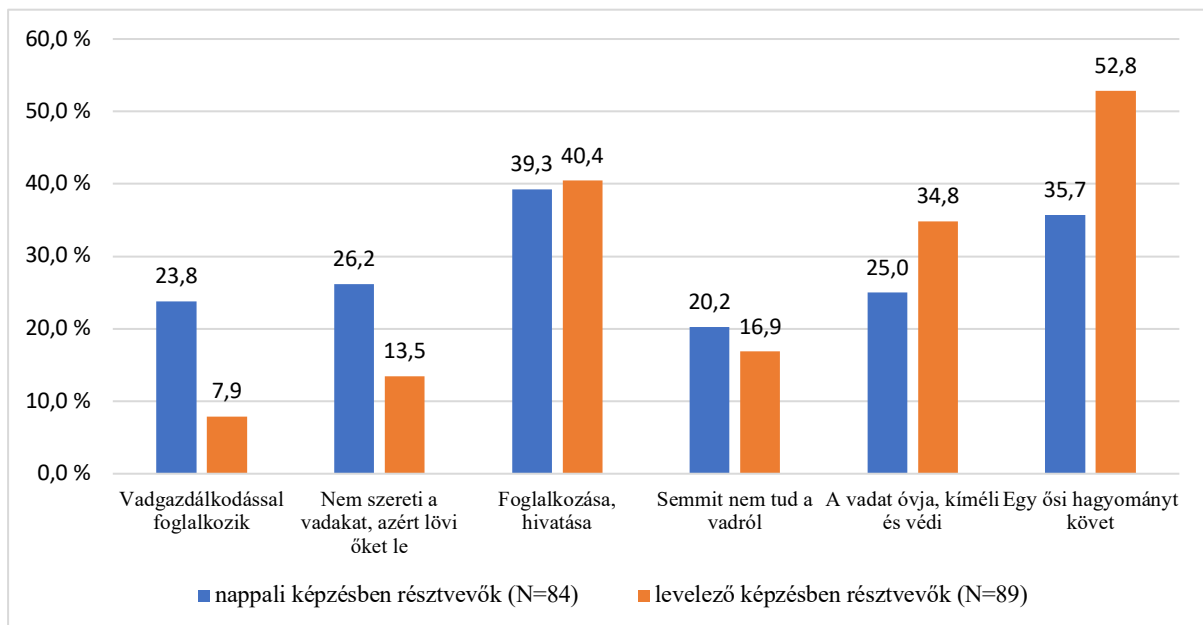
A vadállomány szabályozásával kapcsolatban is kaptak egy kérdést a hallgatók, melyben 1-5 fokú Likert- skálán tudták bejelölni, mennyire tartják fontosnak azt. A nappalis és levelezős hallgatók ugyanannyira (4,10;4,31) tartják fontosnak a vadállomány szabályozását ($F(1,171)=2,245$; $p=0,136$).

A hallgatóknak lehetőségük volt bejelölni, szerintük mit jelent a vadászat. Egyik kérdésnél a hivatásos vadászra, másokban pedig sportvadászra vonatkozóan. Hivatásos vadászra vonatkozó kérdés válaszainál nem tudunk szignifikáns különbséget felfedezni a levelező és a nappali munkarendben tanuló pedagógushallgatók között (13. ábra).



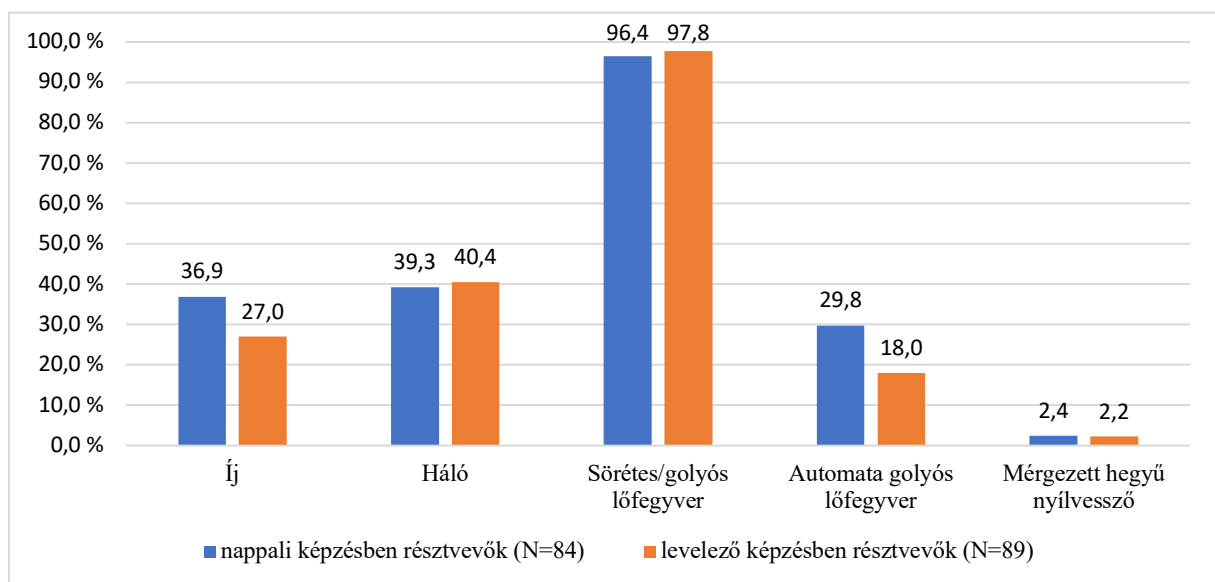
13. ábra: A hallgatók hivatásos vadászokkal kapcsolatos véleménye

A sportvadászokkal kapcsolatos kérdésnél az első és második válaszok esetében statisztikailag is kimutatható összefüggés van a megkérdezettek tanrendje és a válaszok között ($\chi^2=9,341$; $df=1$; $p=0,004$, $V=0,22$ illetve $\chi^2=4,419$; $df=1$; $p=0,036$, $V=0,16$), még hozzá oly módon, hogy a nappali munkarendű hallgatók inkább választják, míg a levelezős munkarendű hallgatók inkább nem választják. Tehát a vizsgált csoport hallgatói eltérő véleménnyel vannak a sportvadászokkal kapcsolatban. A nappali képzésben résztvevők nagyobb arányban gondolják azt, hogy a sportvadászok vadgazdálkodással foglalkoznak; nem szeretik a vadon élő állatokat, azért lövik le őket. A levelezős pedagógushallgatók az előbb említett kérdések ellentétét gondolják. Az utolsó válasz esetében is igazolni lehet a gyenge összefüggést ($\chi^2=5,113$; $df=1$; $p=0,024$, $V=0,17$), ám itt az arány fordított, azaz a nappali munkarendűek inkább nem választják, míg a levelezősök inkább vélekednek úgy, hogy egy ősi hagyományt követnek, mint a fiatalabb, nappali tagozatos hallgatók (14. ábra).



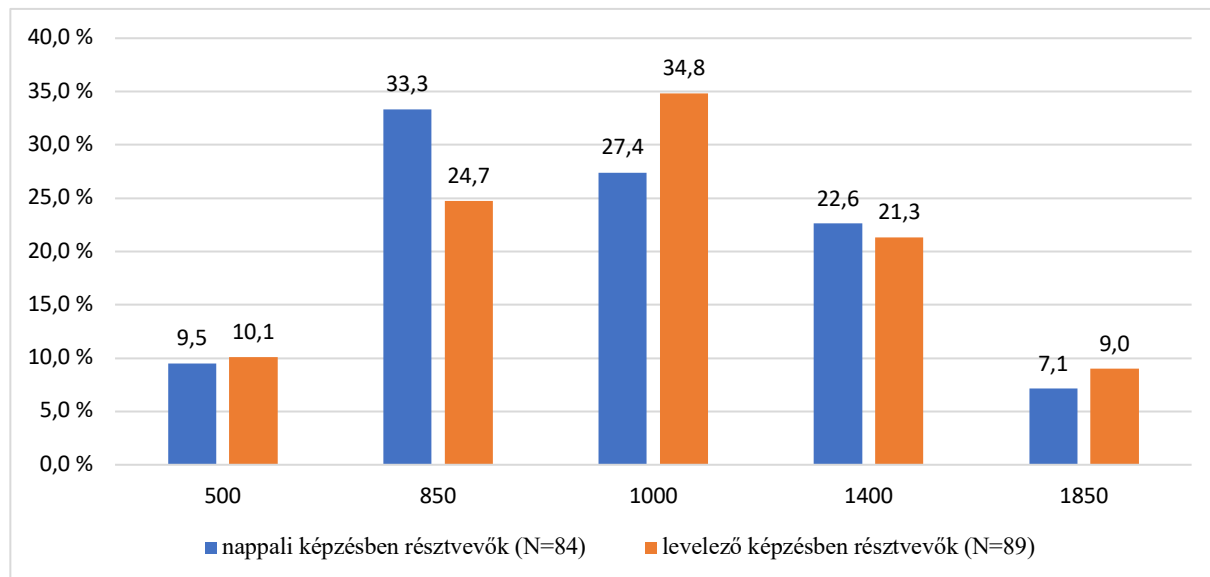
14. ábra: A hallgatók sportvadászokkal kapcsolatos véleménye

Ön szerint milyen eszközzel lehet Magyarországon vadászni kérdésnél öt lehetőség közül választhattak a hallgatók. Egyszerre több választ is bejelölhettek. Az ábrán látható, hogy egyik válasznál sem tudunk felfedezni szignifikáns különbséget, ami a nappalis és levelezős hallgatók válaszait illeti: íj ($\chi^2=1,968$; $df=1$; $p=0,161$), háló ($\chi^2=0,024$; $df=1$; $p=0,876$), sörétes/golyós lőfegyver ($\chi^2=0,27$; $df=1$; $p=0,603$), automata golyós lőfegyver ($\chi^2=3,319$; $df=1$; $p=0,068$), mérgezett hegyű nyílvessző ($\chi^2=0,003$; $df=1$; $p=0,953$) (15. ábra).



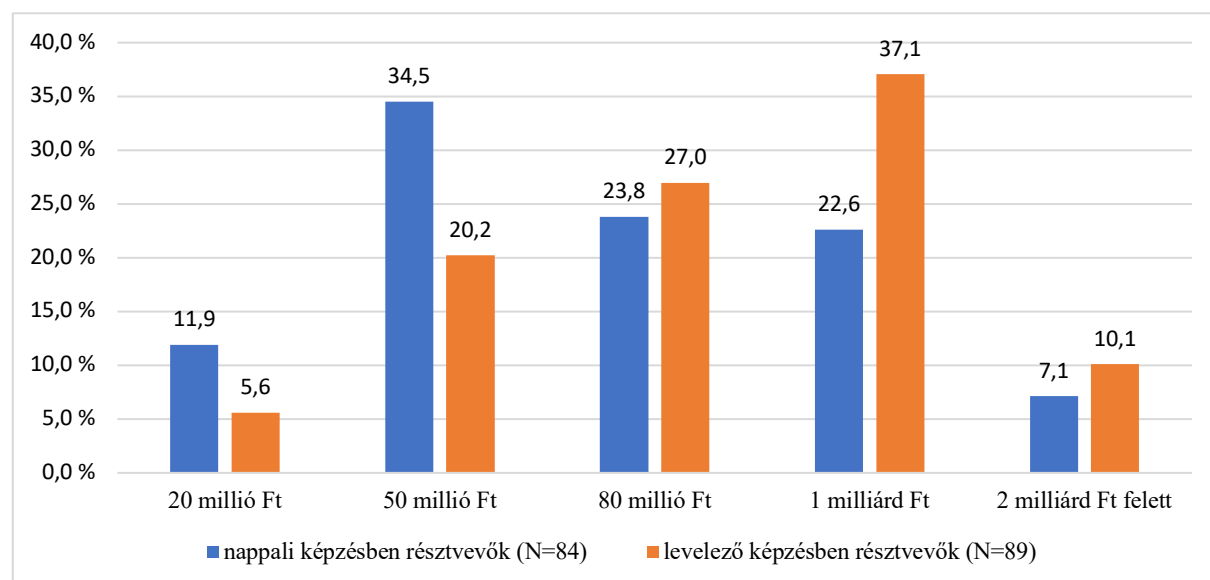
15. ábra: A hallgatók szerint ezen eszközökkel lehet vadászni Magyarországon

Szintén öt válaszlehetőség közül kellett bejelölni a hallgatóknak, szerintük mennyi vadászterület van Magyarországon. A nappali és levelező munkarendben tanuló hallgatók válaszai között nincs szignifikáns különbség ($\chi^2=2,107$; $df=4$; $p=0,716$), melyet a 16. ábra is igazol.



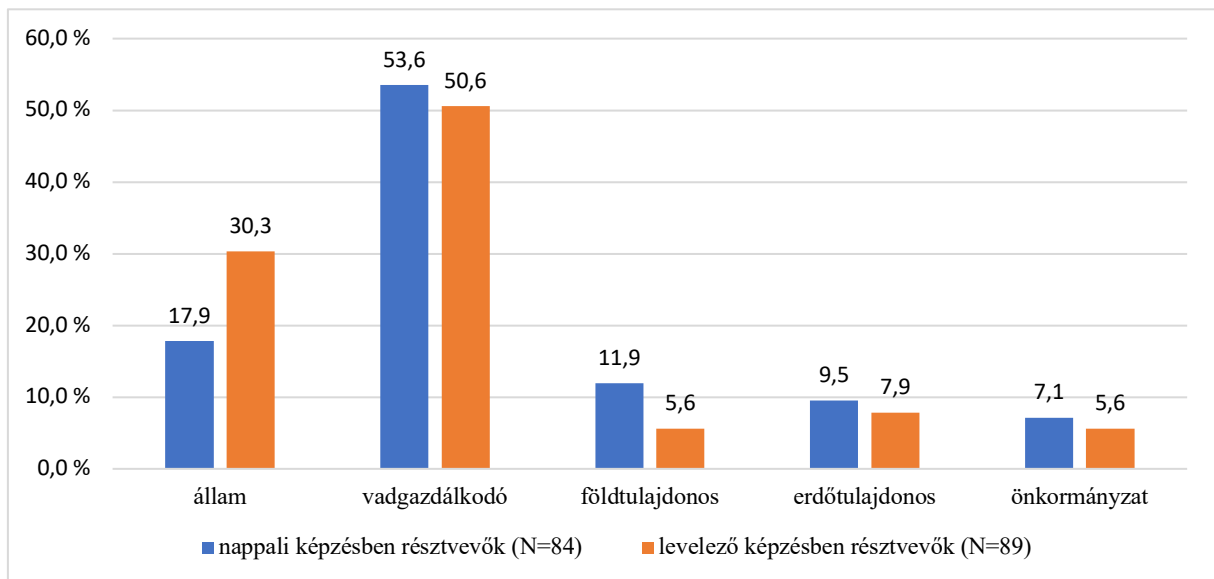
16. ábra: Vadászterületek száma Magyarországon a pedagógushallgatók szerint

Amikor vadgazdálkodásról beszélünk, fontos kitérni a károkozásokra, illetve azok mértékére is. Arra a kérdésre, ami a Magyarországon évente kifizetett mezőgazdasági kárra irányul különböző válaszok érkeztek a két vizsgált csoport részéről. A 17. ábra mutatja, hogy a nappali tagozatos hallgató inkább a 2. választ választja, a levelezős pedig a 4. választ ($\chi^2=8,837$; $df=4$; $p=0,065$; $V=0,226$).



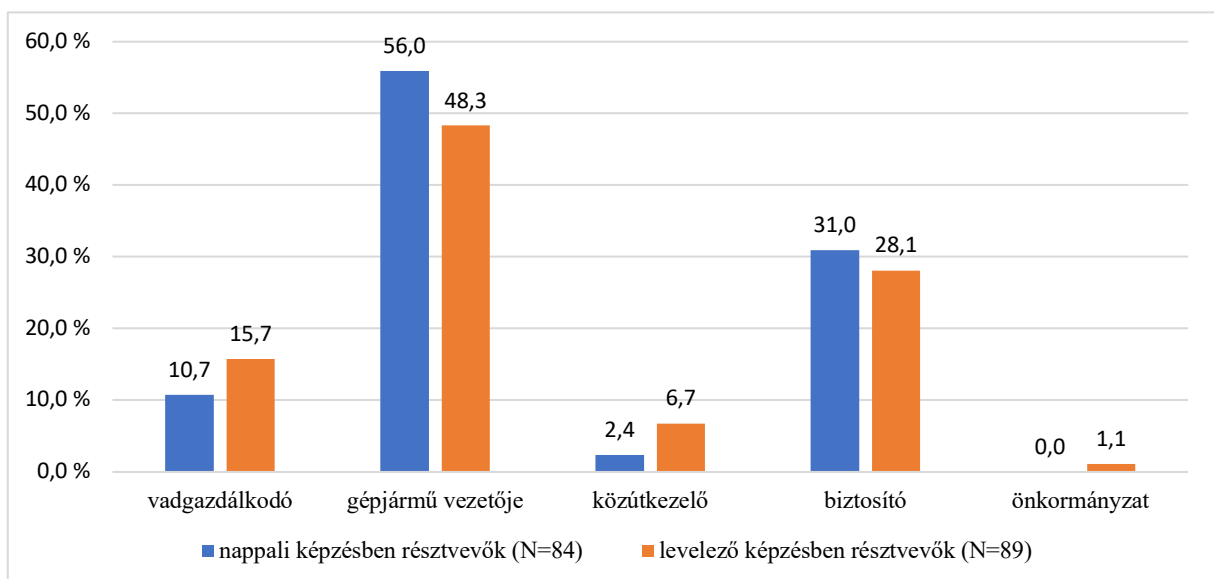
17. ábra: A Magyarországon éves pénzből kifizetett mezőgazdasági vadkár mértéke a hallgatók szerint

A következő kérdés arra irányult, hogy ki viseli a vad által okozott kárt? Öt lehetőség közül egyet kellett választani a hallgatóknak. Az ábra mutatja, hogy nincs szignifikáns különbség a nappali és levelező tagozaton tanuló hallgatók válaszai között ($\chi^2=5,113$; $df=4$; $p=0,276$) (18. ábra).



18. ábra: Hallgatók válaszai a Ki viseli a vad által okozott kárt? kérdésre

Egy hasonló kérdést kaptak a hallgatók utolsó kérdésnek: Ki viseli a kárt vad és gépjármű ütközésénél? Szignifikáns különbséget ezeknél a válaszoknál sem tudunk felfedezni, hiszen az ábra is mutatja, hogy a levelező és nappali tagozaton tanuló hallgatók hasonlóan válaszoltak a kérdésre, melyet a statisztika is alátámaszt: $\chi^2=4,143$; $df=4$; $p=0,387$ (19. ábra).

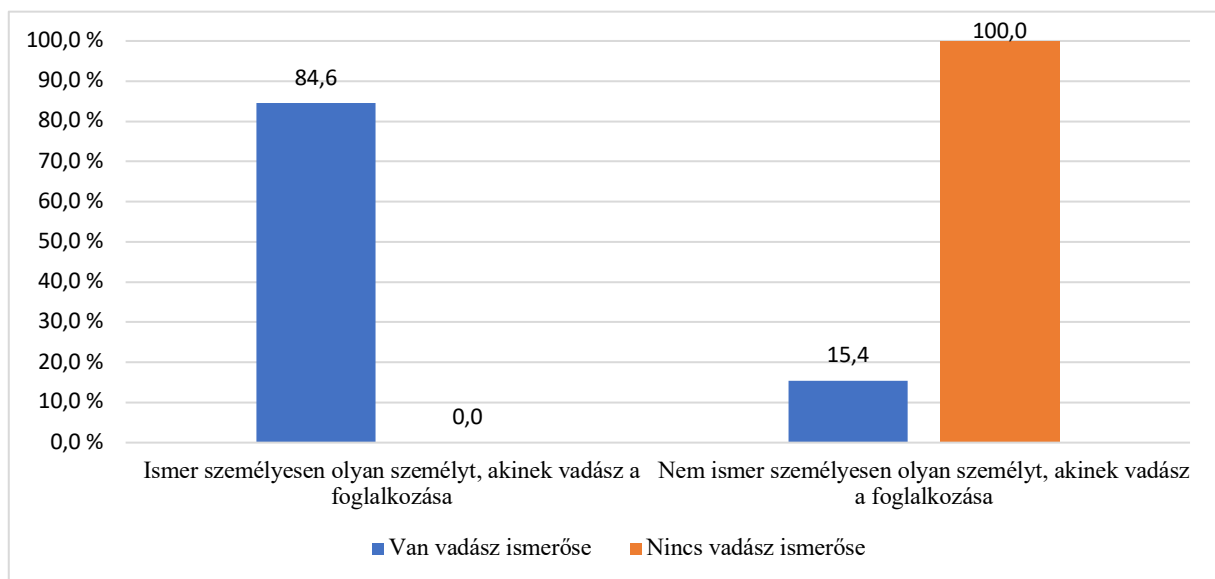


19. ábra: Ki viseli a kárt vad és gépjármű ütközésénél? kérdésre érkezett válaszok

4.1.4. A pedagógushallgatók ismeretei a vadász személyéről és szaktudásáról

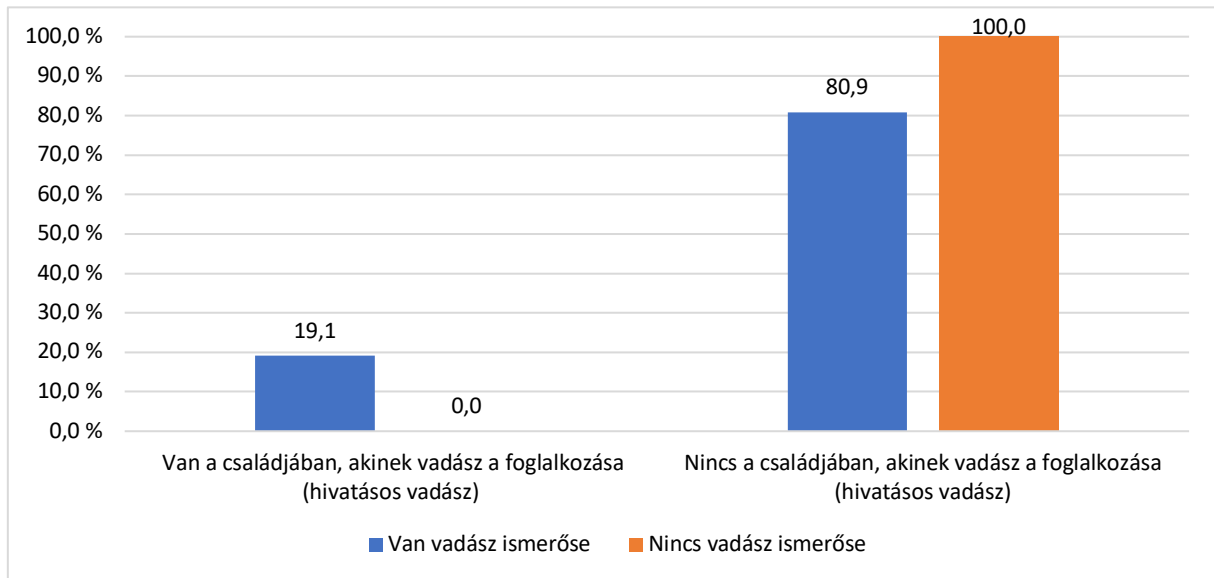
A harmadik hipotézis bizonyításánál két csoportba osztottuk a kérdőívet kitöltőket: van vadász ismerőse (N=136); nincs vadász ismerőse (N=37). Ennél a feltevésnél különböző kérdések irányultak arra, hogy ismer-e a kitöltő olyan személyt, akinek vadász a foglalkozása (hivatásos vadász), van-e a családjában hivatásos vadász, illetve a pedagógushallgatók családjában vannak-e sportvadászok, majd az általános kérdések után következtek a hivatásos vadász munkájára vonatkozó kérdések.

A következő ábrán látható, hogy akinek van vadász ismerőse, ő ismer olyan személyt, akinek a foglalkozása is ez, tehát hivatásos vadász. Ezt támasztják alá az SPSS programban elvégzett számítások is: $\chi^2=93,321$; $df=1$; $p=0$; $V=0,734$ (20. ábra).



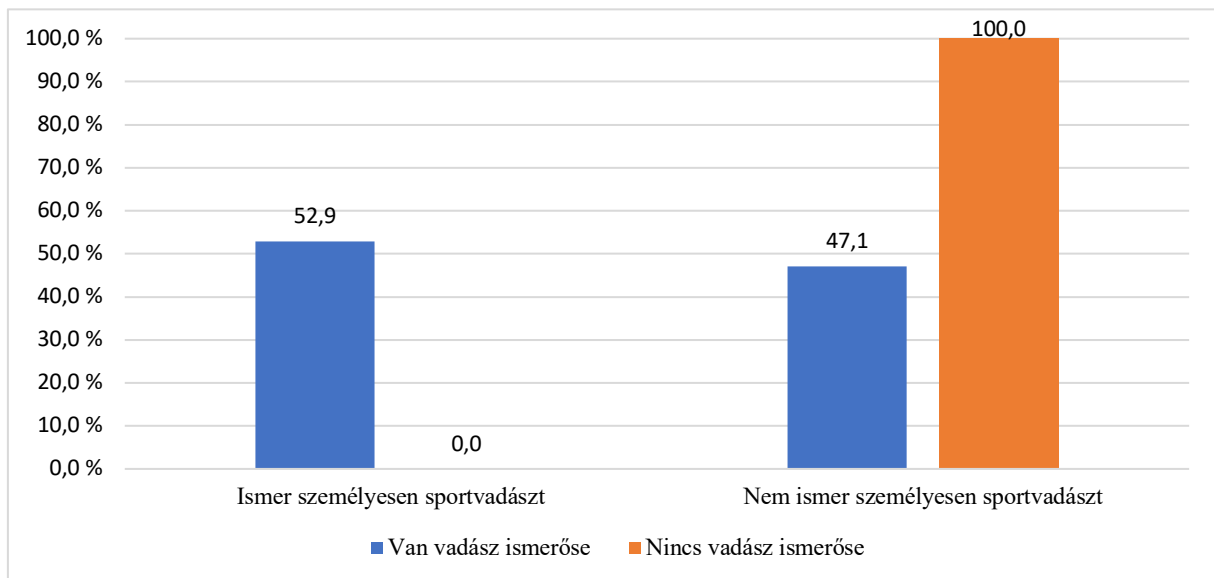
20. ábra: A pedagógushallgatók hivatásos vadász ismeretsége

A kitöltők közül keveseknek van a családjában olyan személy, aki hivatásos vadászként dolgozik. Ezt támasztja alá a 21. ábra is. Látható, hogy akiknek nincs vadász ismerősre, nekik a családjukban sincs hivatásos vadász. Akik rendelkeznek vadász ismerőssel, közülük 19,1% családjában van hivatásos vadász.



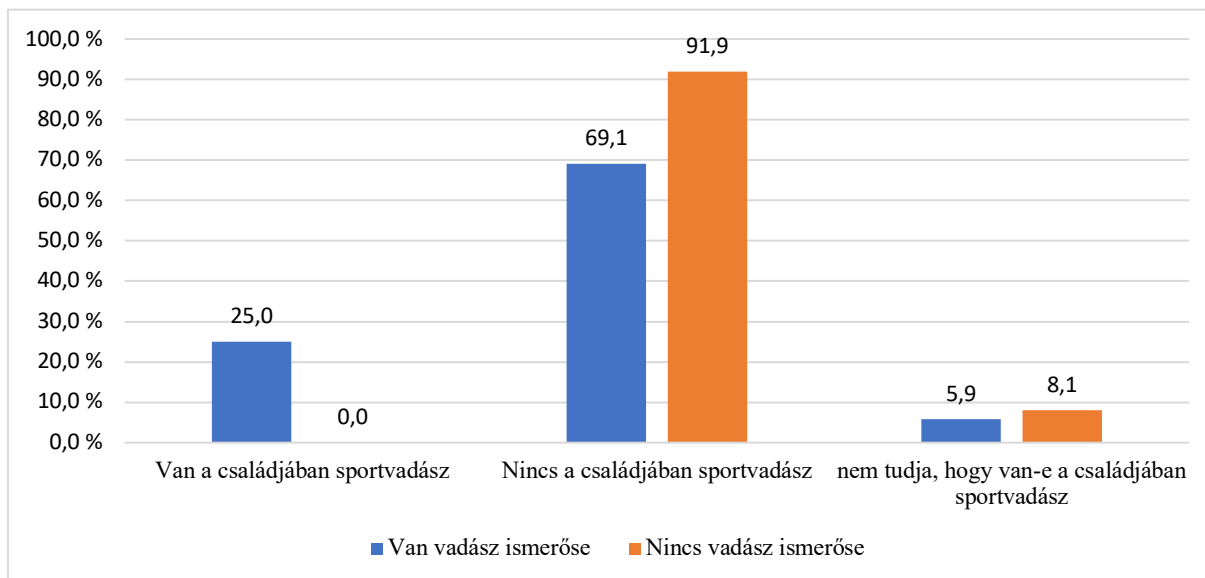
21. ábra: A kitöltők családjában jelen levő hivatásos vadászok

A hivatásos vadászokon kívül a sportvadászokra is irányult kérdés. Ezek közül az első az volt, hogy ismer-e személyesen sportvadászt. Az eredmények alapján elmondható, hogy aki ismer vadászt, közülük 52,9% ismer személyesen sportvadászt, tehát az előző kérdéssel összevetve: több hallgató ismer személyesen sportvadászt, mint hivatásos vadászt. Akiknek nincs vadász ismerőse, ők sportvadászt sem ismernek személyesen ($\chi^2=2,819$; $df=1$; $p=0,093$) (22. ábra).



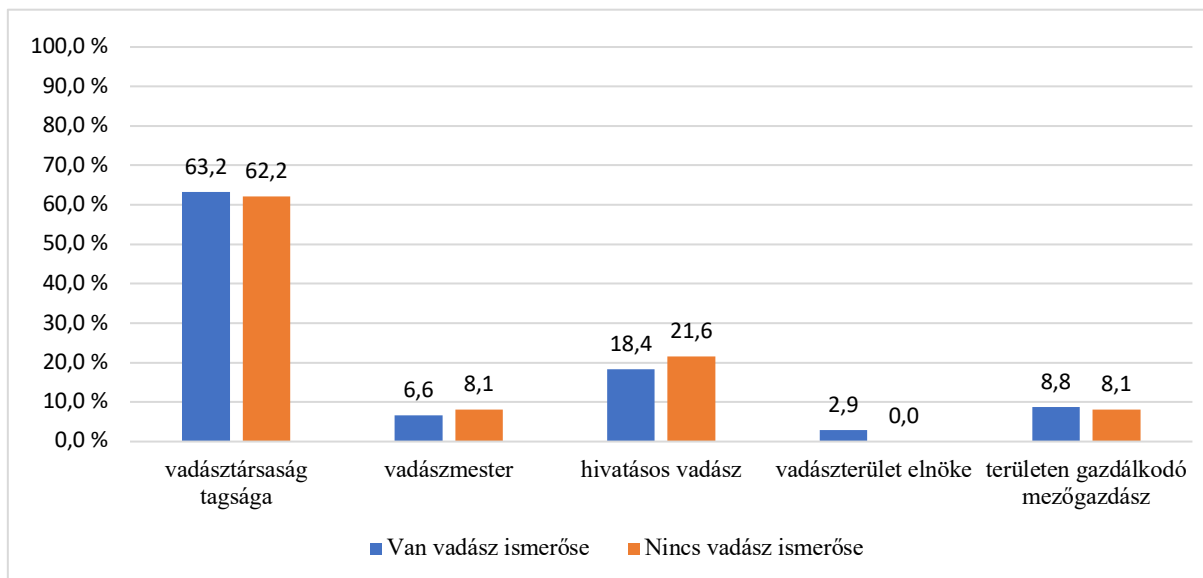
22. ábra: Sportvadászok jelenléte a hallgatók ismeretségi körében

Azon kitöltők közül, akiknek van vadász ismerősük, 25%-nak a családjában is van sportvadász, 69,1%-nak nincs, 5,9% pedig nem tudja, hogy van-e a családjában sportvadász. 91,9%-a a vadászismerőssel nem rendelkezők közül választotta az a válaszlehetőséget, hogy nincs a családjában sportvadász, 8,1% pedig nem tudja ($\chi^2=0,961$; $df=2$; $p=0,619$) (23. ábra).



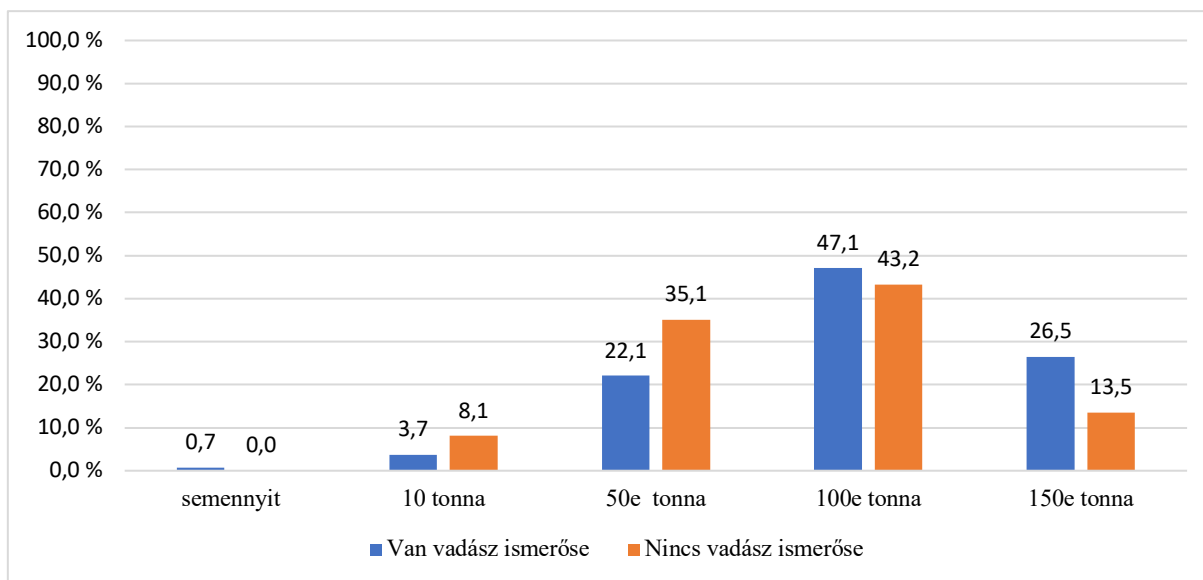
23. ábra: Sportvadászok jelenléte a hallgatók családjában

A vadászterületen a szakmai munkák elvégzése és a terület gondozása a hivatásos vadász feladata. Az erre irányuló kérdésre érkezett válaszok alapján elmondható, hogy nincs szignifikáns különbség a két vizsgált csoport válaszai között ($\chi^2 = 1,173$; $df=4$; $p=0,882$). A hallgatók többsége szerint a fent említett feladatokat a vadásztársaság tagsága végzi (63,2%;62,2%). A helyes választ csupán a válaszadók közül 18,4% (rendelkezik vadász ismerőssel) és 21,6% (nem rendelkezik vadász ismerőssel) jelölte be (24. ábra).



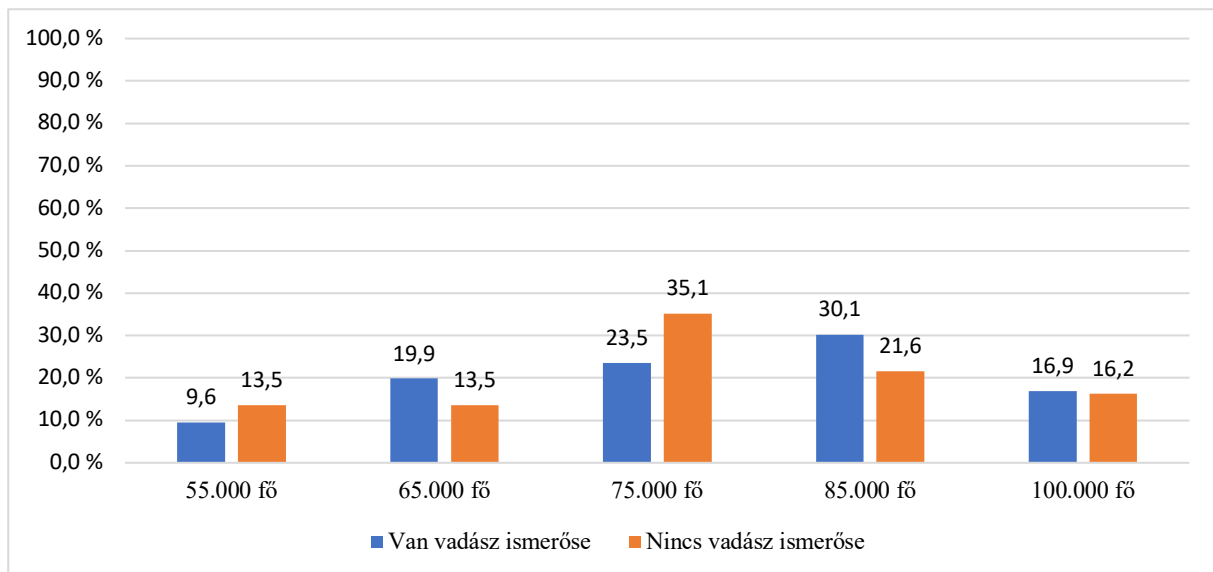
24. ábra: A szakmai munka elvégzésére és a terület gondozására irányuló kérdésre adott válaszok

A vadászok egy évben megközelítőleg 150 000 tonna takarmányt etetnek fel összesen (Vadgazdálkodási adattár 2017/2018.). A válaszadók közül legtöbben a 100 000 tonnát jelölték be. A helyes válaszra a hallgatók közül 26,5% -nak (ismer vadászt) és 13,5%-nak (nem ismer vadászt) esett a választársa (25. ábra.). Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy nincs különbség a vizsgált csoportok válaszaik között ($\chi^2 = 3,83$; $df=4$; $p=0,43$).



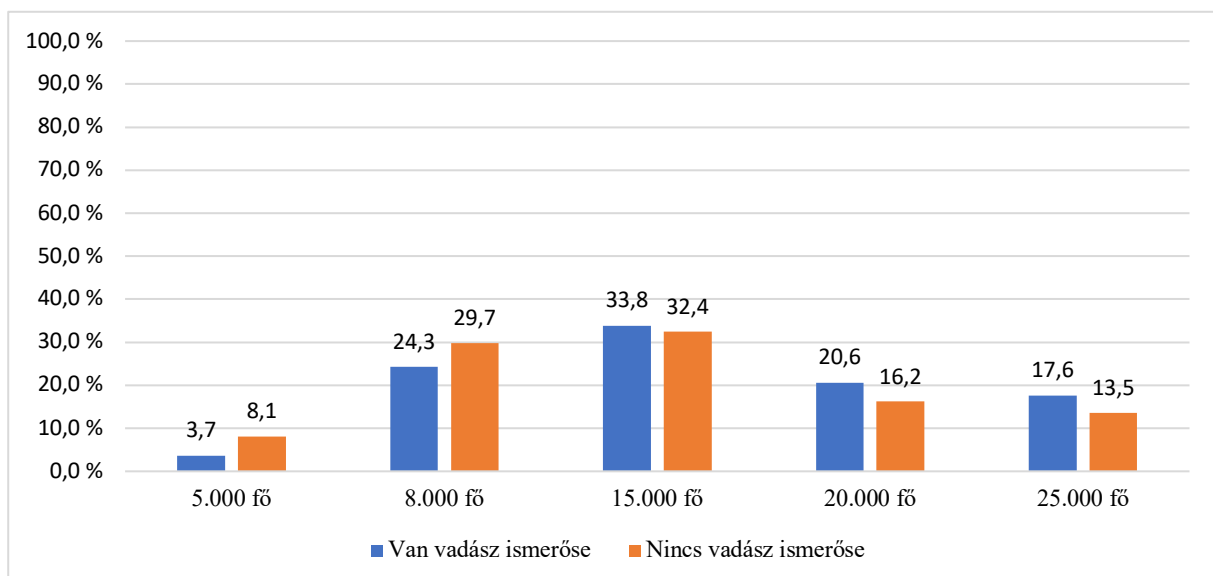
25. ábra: Az egy évben megettetett takarmány mennyiségére irányuló kérdésre érkezett válaszok

A kutatás elvégzésekor és az eredmények kiértékelésekor (2019) megközelítőleg 65.000 vadász volt Magyarországon. A 26. ábrán is látható, hogy a vadász ismerőssel rendelkezők (19,9%) és nem rendelkezők (13,5%) válaszai között nincs szignifikáns különbség, melyet a statisztika is alátámaszt: ($\chi^2 = 1,823$; $df=4$; $p=0,768$).



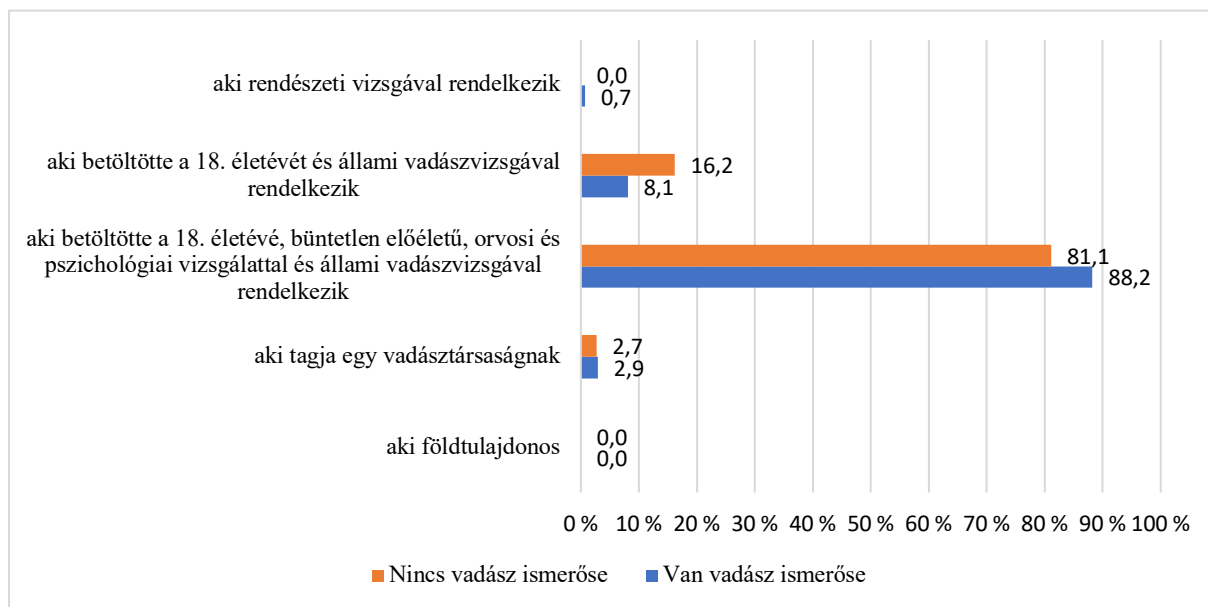
26. ábra: A válaszadók szerint így alakul a vadászok száma Magyarországon

A Magyarországra látogató külföldi bérvadászok száma a kutatás időpontjában (2019) évente kb. 25.000 fő körül mozog (KORCZ; TÓTH; KONCZ & CSERNÁK, 2016). Az adatok tükrében megállapítható, hogy ezt a válaszlehetőséget hasonló számban választották a két csoport kitöltői ($\chi^2 = 3,415$; $df=4$; $p=0,491$) (27. ábra).



27. ábra: A válaszadók véleménye szerint így alakul hazánkban évente a külföldi bérvadászok száma

A következő kérdés arra irányult, hogy ki kaphat Magyarországon fegyvertartási engedélyt (28. ábra). Hazánkban az kaphat fegyvertartási engedélyt, aki büntetlen előéletű, cselekvőképes, betöltötte a 18. életévét, orvosi és pszichológiai vizsgálaton megfelelt, államilag elismert vadászvizsgával rendelkezik (URL 21.). A pedagógushallgatók többsége helyesen válaszolt a kérdésre, viszont a vizsgált csoportok válaszai között nem lehet felfedezni szignifikáns különbséget ($\chi^2 = 2,362$; $df=3$; $p=0,501$).



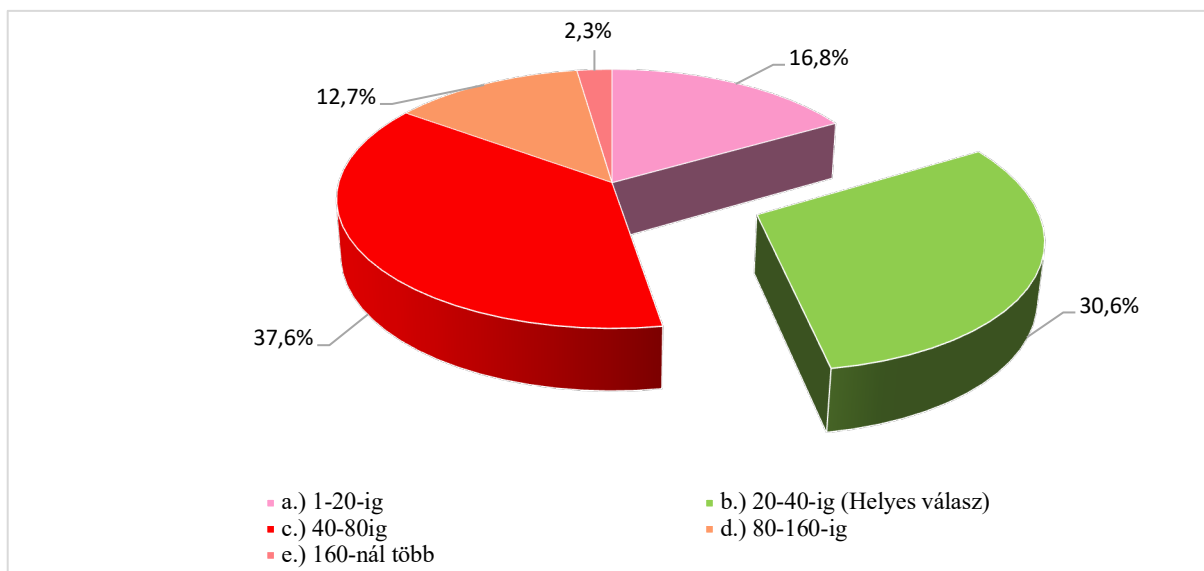
28. ábra: A válaszadók véleménye a fegyvertartási engedély birtoklásáról

4.1.5. Pedagógushallgatók pontos ismerete a hazai főbb vadfajainkról

A negyedik hipotézis arra irányult, hogy a pedagógushallgatók ismeretei hiányosak a főbb vadfajaink témaköréből, a válaszokat a kitöltők legfeljebb 50%-a tudja helyesen. A kérdésekre érkezett válaszokat robbantott kördiagram segítségével mutatjuk be.

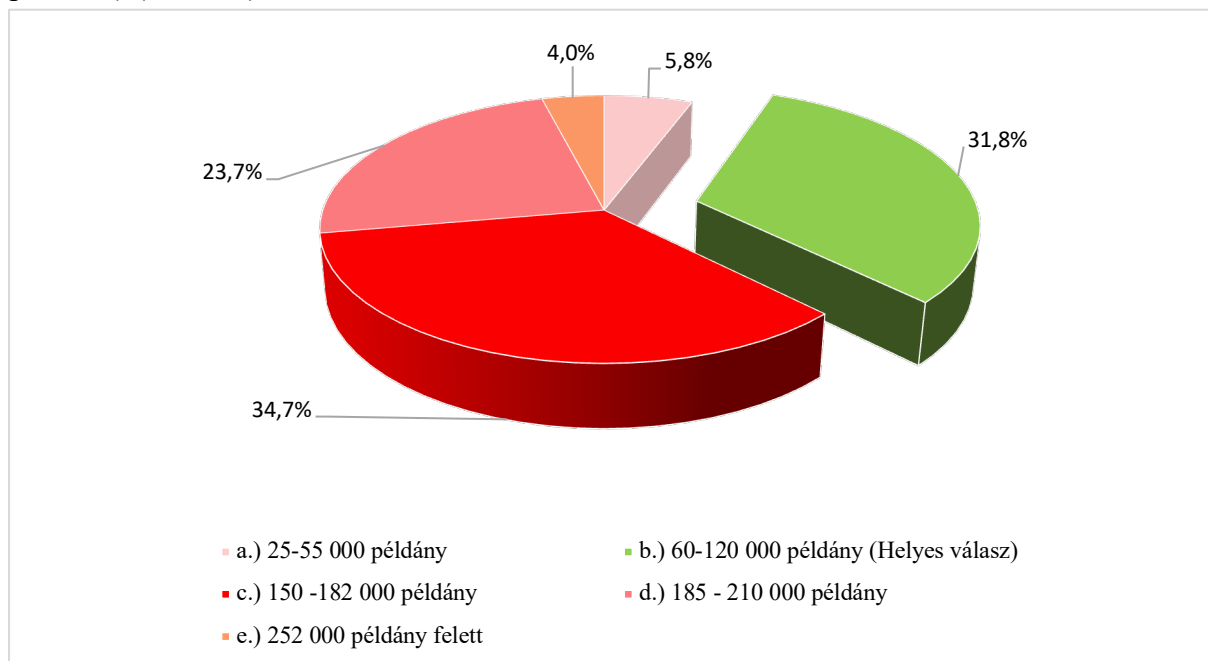
Hazánkban a vadászható vadfajaink elejtési időszakát törvény szabályozza. Ez azt jelenti, hogy minden vadfajnak megvan a vadászati idenye. Elvégezve a megfelelő statisztikai számításokat nem tudjuk igazolni ezen feltételezésünket ($z=48,050$; $p=0,000$).

A kérdőív elkészítésekor (2019) Magyarországon 417 madárfaj és 88 emlősfaj fordult elő, ebből 20-40-ig becsülhetjük a vadászható fajok számát. Az alábbi diagramon látható, hogy a válaszadók közül legtöbben (37,6%) 40-80-ig becsülték a hazai vadászható vadfajok számát. A helyes választ a válaszadók 30,6%-a jelölte be, tehát hipotézisünket statisztikailag is alá tudjuk támasztani ($z= -5,690$; $p=1,000$) (29. ábra).



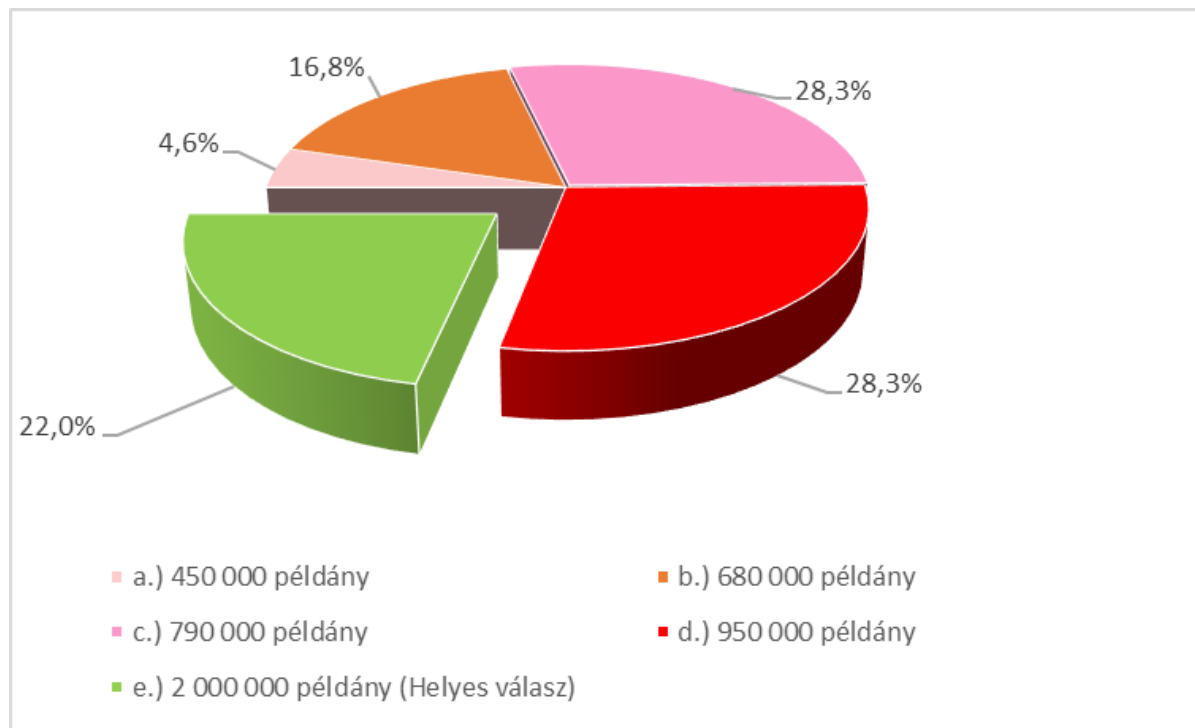
29. ábra: Becsülje meg Magyarországon hány vad faj vadászható, ha összesen hazánkban 417 madárfaj és 88 emlősfaj fordul elő!

A 2018/19. vadászati évi vadgazdálkodási adattárban szereplő adatok alapján hazánkban a becsült gímszarvasállomány 111 450 példány volt (URL 22.). Az erre irányuló kérdésre a kérdőívet kitöltő pedagógushallgatók 31,8%-a válaszolt helyesen. Legtöbben (34,7%) több példányra gondoltak, ők a 150 - 182 000 válaszlehetőséget jelölték be, tehát ezen kérdésre érkezett válaszok is igazolják 5%-os szignifikancia szinten a feltételezésünket ($z=-5,306$; $p=1,000$) (30. ábra).



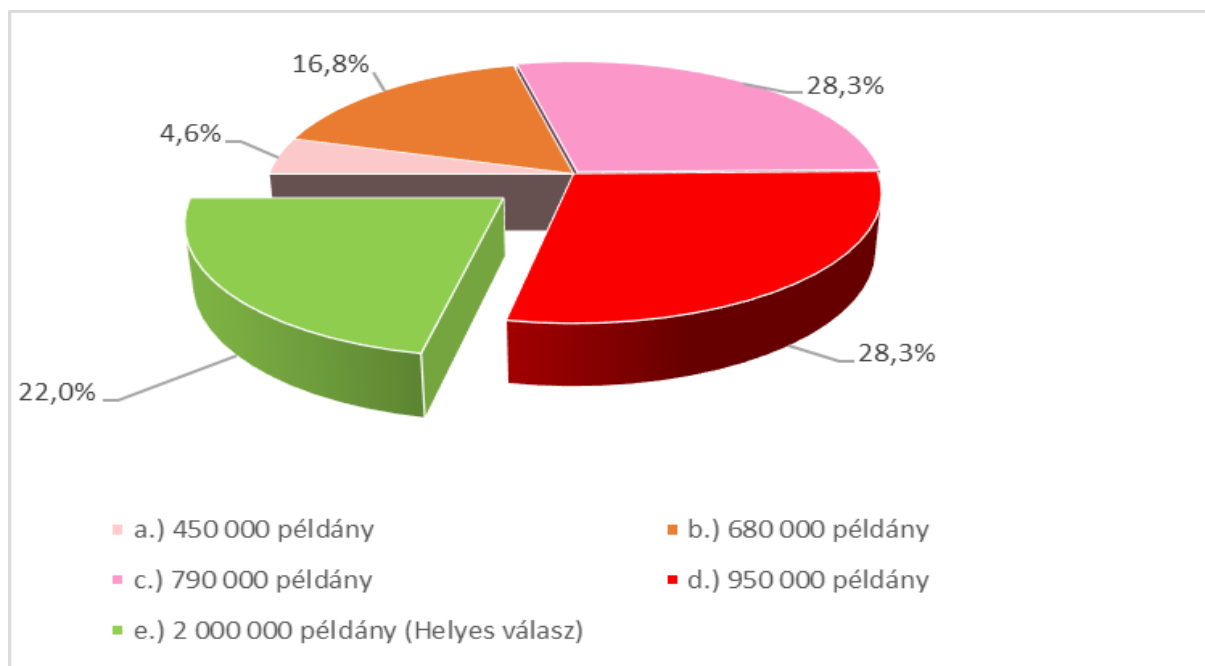
30. ábra: Mit gondol mennyi Magyarország becsült szarvasállománya?

A fent említett 2017-2018-as évi vadgazdálkodási adattár közzétett adatai alapján 647 148 a nagyvadak becsült egyedszáma Magyarországon (URL 23.) Az adattár alapján a következő nagyvadfajok kerültek becslésre: gímszarvas, dámszarvas, őz, muflon és vaddisznó. A hallgatók többsége (39,5%) arra gondolt, hogy a hazai becsült nagyvadállomány kb. 850 000 példány lehet. A kitöltők 25,6%-a válaszolt helyesen. Elvégezve a megfelelő vizsgálatokat statisztikailag igazolható a feltevés, miszerint a hallgatók legfeljebb 50%-a tudja a helyes választ ($z = -7,515$; $p = 1,000$) (31. ábra).



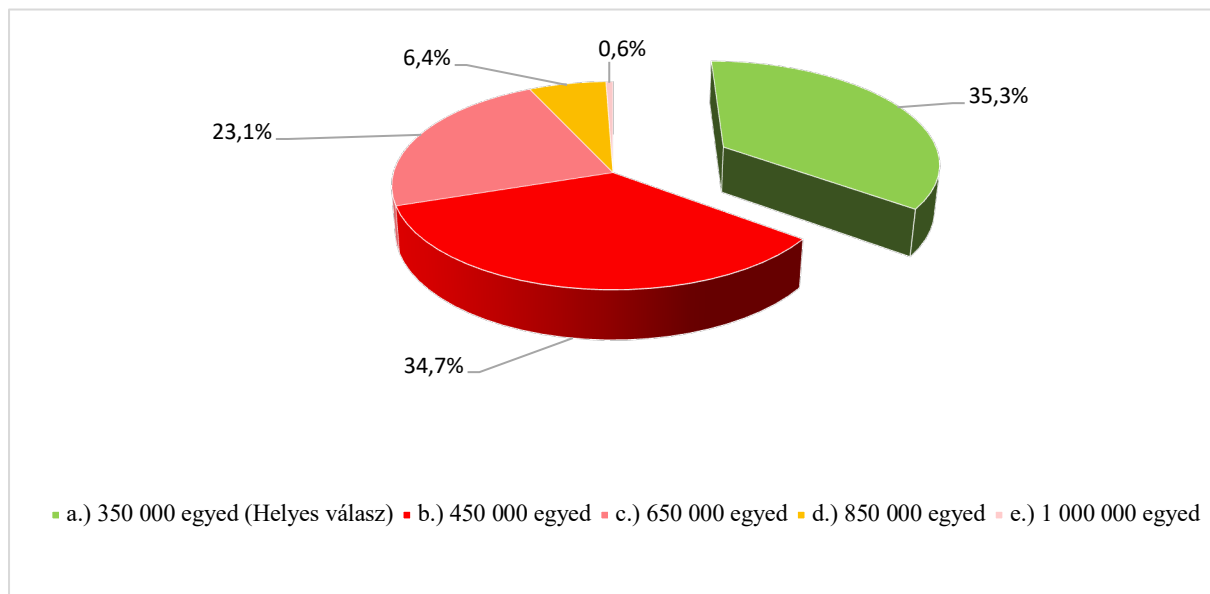
31. ábra: Mit gondol, mennyi nagyvad van Magyarországon összesen?

Az apróvadakra számára is irányult egy kérdés. A vadgazdálkodási adattár becslésében a következő apróvadak szerepelnek: mezei nyúl, fácán, fogoly, szarka, dolmányos varjú, vetési varjú, holló, barna rétihéja, egerészölyv, héja, róka, borz, nyest, görény, nyuszt, menyét és aranyakál. Ezen becslés alapján a helyes válasz a 2 000 000 példány volt. Ezt a válaszlehetőséget a pedagógushallgatók 4,6%-a választotta. A válaszadók nagyobb része azt gondolta, hogy kevesebb apróvadfaj van összesen hazánkban. Statisztikailag tehát nem igazolható a feltevés, miszerint a hallgatók legalább 50%-a tudja a helyes választ nem igazolható 5%-os szignifikancia szinten ($z = -4,325$; $p = 0,000$) (32. ábra).



32. ábra: Mit gondol, mennyi apróvad van Magyarországon összesen?

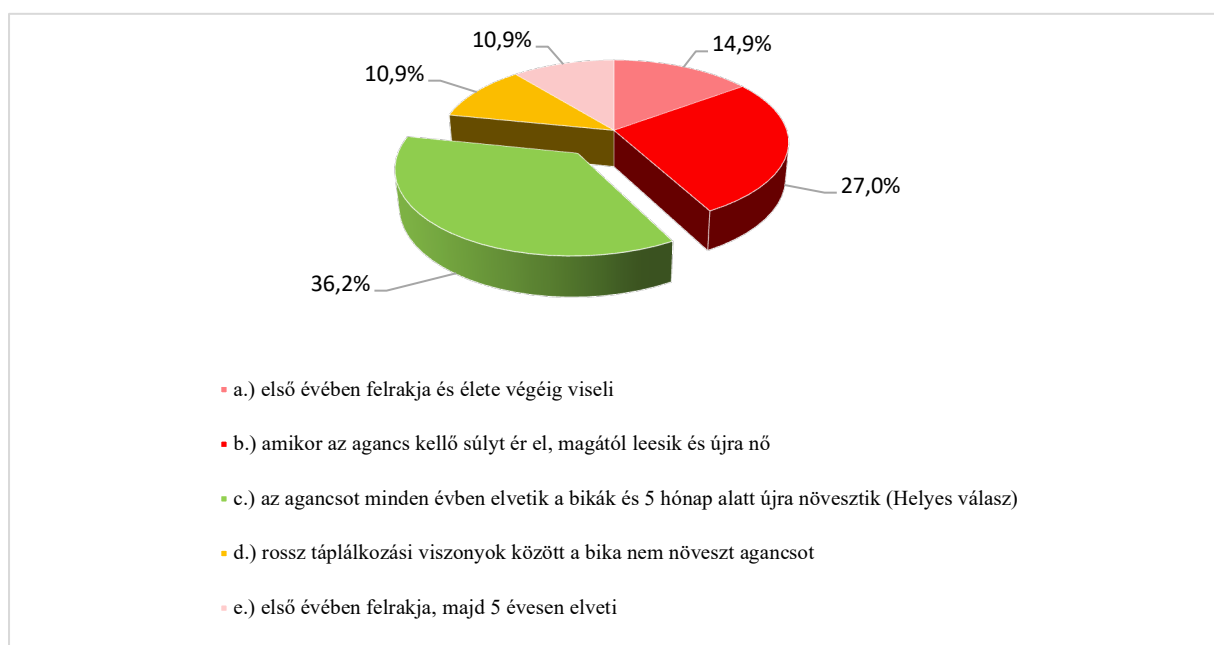
Magyarországon a 2017-2018-as vadgazdálkodási évben a vadgazdálkodási adattárban szereplő adatok alapján 347 131 nagyvadat lóttek ki összesen. A kérdőívet kitöltő másodévfolyamos pedagógushallgatók 35,3%-a válaszolt helyesen a kérdésre ($z = -4,217$; $p = 1,000$) (33. ábra).



33. ábra: Mit gondol, mennyi nagyvadat lőnek ki egy évben összesen?

Konkrét vadfajokkal kapcsolatos kérdésekre is választ kellett adniuk a hallgatóknak. Öt válaszlehetőség közül kellett az egy helyes választ bejelölni, a többi válaszlehetőség valótlan/helytelen volt.

A szarvasfélékre jellemző az ivari kétalakúság, azaz az ivarérett bika agancsot visel, melyet minden évben felrak és elvet. Az agancsfelrakás ideje 5 hónap (FARAGÓ, 2015). Ezt a hallgatók 36,2%-a tudta. 27%-a a kitöltőknek úgy gondolta, hogy amikor az agancs eléri a kellő súlyát, magától leesik és újra nő. 14,9% szerint a bika első évében felrakja az agancsát, s azt élete végéig viseli. 10,9% hasonlóan vélekedett, mint az előzőek. Ők úgy gondolták, hogy a bika első évében megtörténik az agancsfelrakás, majd 5 évesen elvetik azt. Szintén 10,9%-a a kitöltőknek úgy gondolja, hogy rossz táplálkozási viszonyok között a bika nem növeszt agancsot. A statisztikai elemzés elvégezte után megállapíthatjuk, hogy 5%-os szignifikancia szinten igazolni tudjuk állításunkat ($z = -3,944$, $p = 1,000$) (34. ábra).



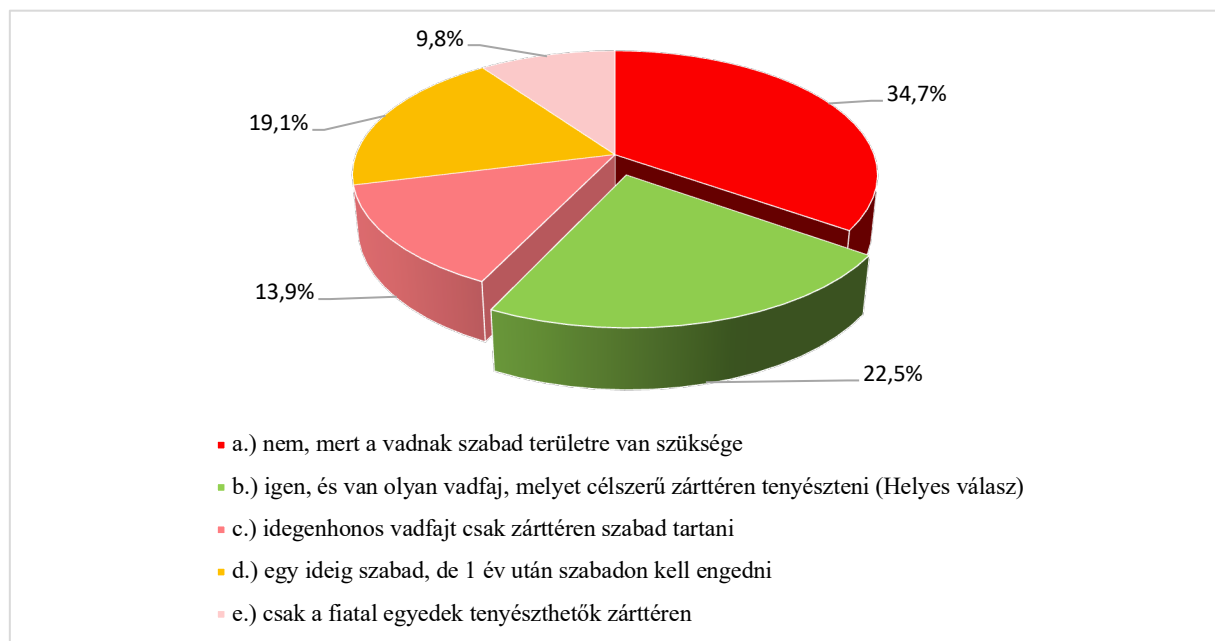
34. ábra: A szarvasfélék hím ivarú egyedének agancsa van. Mit gondol, mennyi ideig történik az agancsfelrakása és viselése?

Magyarországon zárttéri vadtartás a vadászati hatóság engedélyével folytatható. Zárttéri vadtartásnak minősül az e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott vadfajok szabad mozgásában kerítéssel vagy egyéb módon korlátozott

- a) vadászati,
- b) kutatási, oktatási, bemutatási,
- c) élelmiszer-termelési célú tartása és szaporítása (URL 24.).

A pedagógushallgatóknak arra kellett választ adni, hogy tenyésztethők-e zárttérén a vadászható vadfajaink.

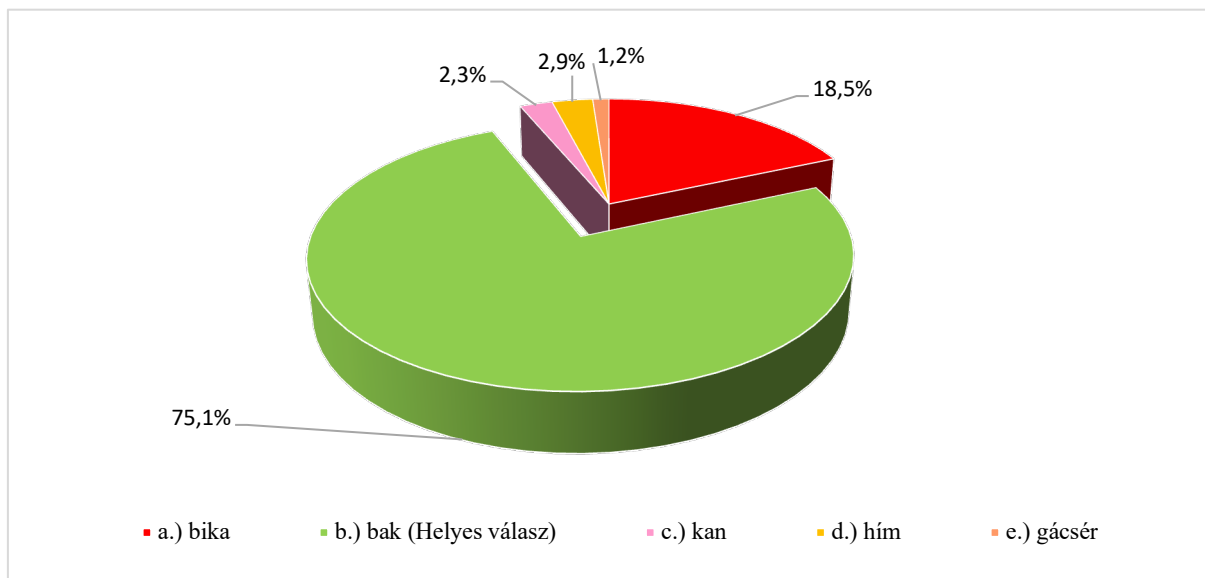
A helyes válasz: igen, és van olyan vadfaj, melyet célszerű zárttérén tenyészteni. Ezt a válaszadók 22,5%-a tudta. Legtöbben (34,7%) arra gondoltak, hogy nem tenyészthetők zárttérén vadászható vadfajaink, mert a vadnak szabad területre van szüksége. 19,1% azt a válaszlehetőséget jelölte be, miszerint egy ideig szabad zárttérén tenyészteni őket, de 1 év után szabadon kell őket engedni. 13,9% szerint idegenhonos vadfajt csak zárttérén szabad tartani, és 9,8% úgy gondolja, hogy kizárólag a fiatal egyedek tenyészthetők zárttérén. Elvégezve a statisztikai számításokat, 5%-os szignifikancia szinten igazolni tudjuk feltevésünket, miszerint a kérdőívet kitöltő hallgatók legfeljebb 50%-a válaszol helyesen a vadfajokkal kapcsolatos kérdésekre ($z = -8,824$; $p = 1,000$) (35. ábra).



35. ábra: Mit gondol tenyészthetők-e zárttérén a vadászható vadfajaink?

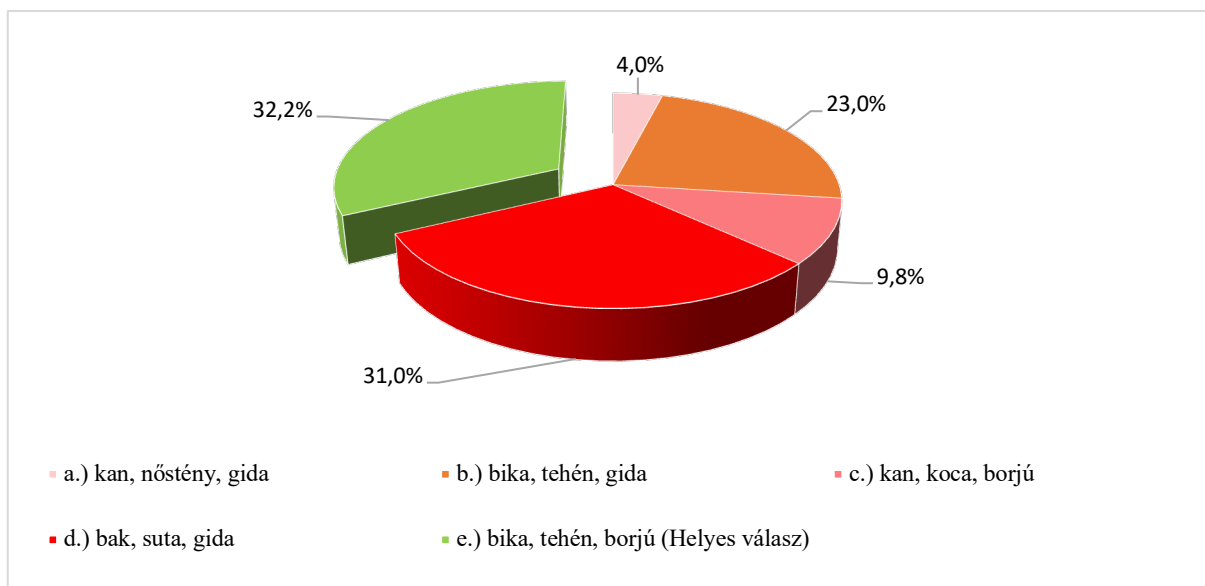
A különböző nemű egyedek pontos megnevezése különösen fontos a leendő óvodapedagógusok számára, hiszen számtalan szituációban, erdei kirándulás alkalmakor, vadspark látogatásakor előkerülhetnek. Három kérdés különböző vadfajok egyedeinek megnevezésére irányult.

Az európai őz hím ivarú egyedét baknak nevezzük. A hallgatók közül 75,1% tudta a helyes választ. 18,5% a bikát jelölte be, 2,9% szerint hímnek nevezzük, 2,3% a kant választotta, 1,2%-a a válaszadónak a gácsért jelölte be. Elvégezve a megfelelő vizsgálatokat statisztikailag nem igazolható a feltevés, miszerint a hallgatók legfeljebb 50%-a tudja a helyes választ 5%-os szignifikancia szinten ($z = -37,477$; $p = 0,000$) (36. ábra).



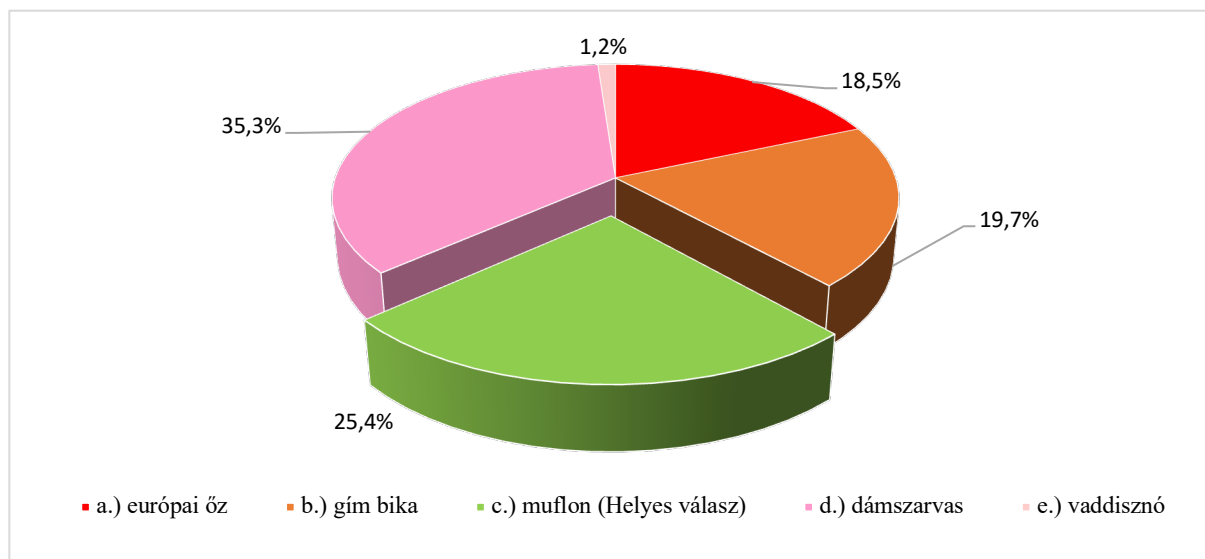
36. ábra: Hogy nevezzük az európai őz hím ivarú egyedét?

A következő kérdés a dámszarvas hím ivarú, nő ivarú és szaporulatának nevére irányult. Szarvasféléknél, tehát a dámszarvasnál is az egyedek megnevezése a következő: bika, tehén, borjú. Ezt a hallgatók csupán 32,2%-a tudta. 31% a bak, suta, gida válaszlehetőséget választotta, 23% a bika, tehén gida válaszra gondolt, 9,8% a kan, koca, borjú lehetőséget jelölte be, 4% pedig a kan, nőstény, gida opciót választotta ($z = -5,193$; $p = 1,000$) (37. ábra).



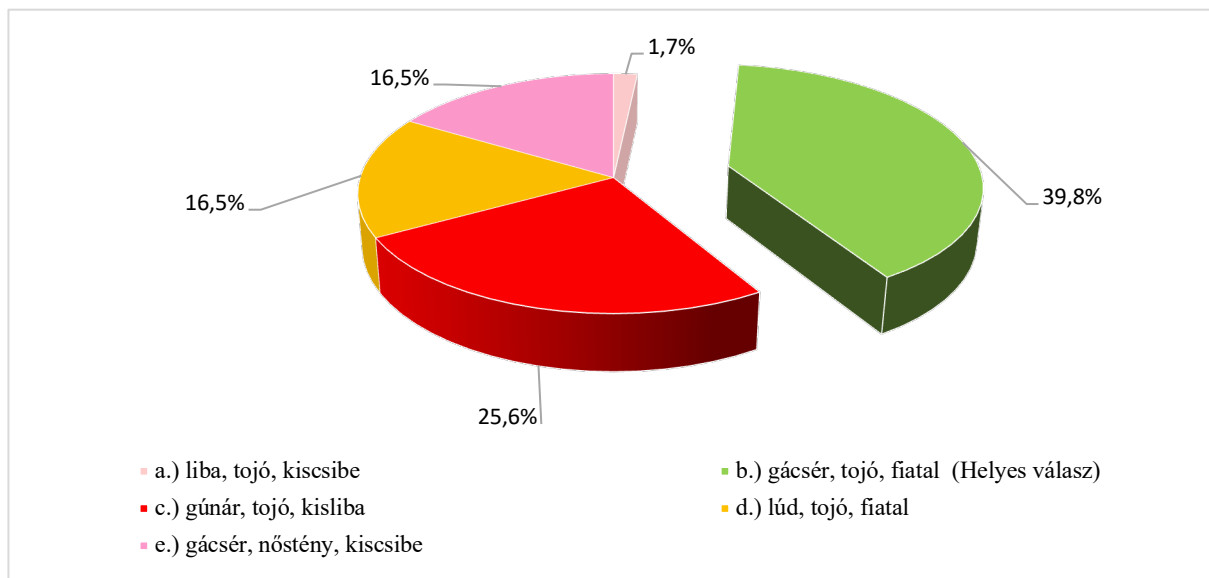
37. ábra: Hogy nevezzük a dámszarvas hím ivarú, nő ivarú és szaporulatának egyedét

Az agancs és a szarv összekeverése egy általános probléma a népesség körében. Magyarországi nagyvadfajaink közül egyedül a muflon visel szarvat. Ezt a kérdőívet kitöltő pedagógushallgatók 25,4%-a tudta. 35,3% szerint a dámszarvas, 19,7% úgy gondolta, hogy a gím bika, 18,5% az európai őzet jelölte be, 1,2% pedig a vaddisznót. Megállapíthatjuk, hogy 5%-os szignifikancia szinten igazolható a feltevésünk ($z = -7,594$; $p = 1,000$) (38. ábra).



38. ábra: Mely Magyarországon előforduló vadfaj visel szarvat?

A tőkés réce különböző nemű egyedeit a következőképpen nevezzük: gácsér, tojó és fiatal. Az erre irányuló kérdésre a hallgatók 39,8%-a tudta a helyes választ. 25,6% szerint gúnár, tojó, kisliba a helyes megnevezésük, 16,5%-16,5% úgy gondolja, hogy lúd, tojó fiatal, vagy gácsér, nőstény, kiscsibe a helyes válasz. 1,7% véli úgy, hogy a helyes egyedmegnevezés: liba, tojó, kiscsibe, tehát ennél a kérdésnél is igazolni tudjuk hipotézisünket ($z = -2,926$; $p = 1,000$) (39. ábra).



39. ábra: Hogy nevezzük a tőkés réce hím ivarú, nő ivarú és szaporulatának egyedét?

4.1.6. Pedagógushallgatók ismereteivel kapcsolatos vizsgálatok összegzése

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy az első hipotézis megdőlt, miszerint: A faluban élő pedagógushallgatóknak pontosabb ismeretei vannak vadászat, vadgazdálkodás és főbb vadfajaink témaköréről, mint a városi pedagógushallgatók. Az adatok tükrében elmondható, hogy nem tudunk felfedezni szignifikáns különbséget a két vizsgált csoport válaszai között. Véleményük és tudásuk a vadászat, vadgazdálkodás és főbb vadfajaink témaköréről megegyezik, melynek vélhető oka az egyre inkább távoli lét a közvetlen környezetünktől. Az eredmények alapján a falusi környezetben is kevés a természetélmény, mely azt eredményezi, hogy egy városi pedagógushallgató is annyit tud, mint a faluban élő pedagógushallgató. Ez kérdést vet fel, hiszen azt gondolnánk, hogy a faluban élőknek gyakrabban adódik alkalma kilátogatni a természetbe az erdők közelsége miatt, viszont az eredményeink azt bizonyítják, hogy ez nincs így. A kérdések közül egy volt, melynél a két élettérben élő pedagógushallgatók válaszai között szignifikáns különbséget lehet felfedezni, ez az erdei károkozásra vonatkozott. A hallgatók ötfokú Likert-skála segítségével adhatták meg a károkozások mértékét. A faluban élők átlaga 1,94, városiak átlaga 2,38 ($U=2754,5$; $p=0,020$) lett ennél a kérdésnél.

A második feltevés szerint a levelező munkarendben tanuló pedagógushallgatók pontosabb ismeretekkel rendelkeznek főbb vadfajaink témaköréből, mint a nappali tagozaton tanuló hallgatók. Ezen hipotézis részben beigazolódott, részben pedig megdőlt. A statisztikai eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy mind a nappali és mind a levelező munkarendben tanuló hallgatók hasonlóan vélekednek a vadászatról, a vadászati módokról és a károkozásokról. A statisztikai számítások elvégzése után néhány kérdésnél felfedezhetünk szignifikáns különbségeket:

A sportvadászokkal kapcsolatos kérdésnél az első és második válaszok esetében statisztikailag is kimutatható összefüggés van a megkérdezettek tanrendje és a válaszok között ($\chi^2=9,341$; $df=1$; $p=0,004$, $V=0,22$ illetve $\chi^2=4,419$; $df=1$; $p=0,036$, $V=0,16$). A nappali képzésben résztvevők nagyobb arányban jelölték be a következő válaszlehetőségeket: a sportvadászok vadgazdálkodással foglalkoznak és nem szeretik a vadon élő állatokat, azért lövik le őket. A levelezős pedagógushallgatók kisebb arányban választották az előbb említett válaszlehetőségeket. Az előbbieken kívül még egy választási lehetőségnél is igazolni lehet a gyenge összefüggést ($\chi^2=5,113$; $df=1$; $p=0,024$, $V=0,17$). Ennél a válasznál fordított az arány, azaz a nappali munkarendűek inkább nem választják, míg a levelezősök inkább választják azt, hogy egy ősi hagyományt követnek, mint a fiatalabb, nappali tagozatos hallgatók.

A Magyarországon évente kifizetett mezőgazdasági kárral kapcsolatos kérdésre érkezett válaszoknál tudunk még szignifikáns különbséget felfedezni. Megállapítható, hogy a nappali tagozatos hallgató inkább gondolja azt, hogy a kár mértéke 50 millió Ft, míg a levelezős hallgató, a 4. választ választja, ami az 1 milliárd Ft mértékű pénzben kifizetett mezőgazdasági kárra utal ($\chi^2=8,837$; $df=4$; $p=0,065$; $V=0,226$).

A vadászat múltjával, a sportvadászokkal, a hivatásos vadászokkal, az eszközökkel, melyekkel Magyarországon vadászni lehet, a vadászterületek számával és a vad által okozott károkozásokkal kapcsolatos kérdésekre érkezett válaszoknál nem lehet megállapítani szignifikáns különbséget a nappali és a levelező képzésben résztvevő hallgatók válaszai között, tehát ők hasonlóan vélekednek a fent felsorolt témákkal kapcsolatban. Az eredmények tükrében megállapíthatjuk, hogy a második feltevésünk részben beigazolódott, részben pedig megdőlt.

A harmadik feltevésnél is két vizsgált csoport volt, melyek válaszai összehasonlításra kerültek. Az egyik csoport, akik ismernek vadászt, a másik pedig akik nem rendelkeznek vadász ismerőssel. Azt feltételeztük, hogy azok a pedagógushallgatók, akiknek az ismerettségi körében van vadász, ők szerteágazóbb ismerettel rendelkeznek, mint azok a hallgatók, akiknek nincs vadász ismerősük. A hipotézis megdőlt, hiszen a statisztikai számítások alapján nem lehet szignifikáns különbséget felfedezni a két vizsgált csoport válaszai között.

A beérkezett válaszok alapján hasonló válaszokat adtak a vadász ismerőssel rendelkező és nem rendelkező hallgatók is arra, hogy ki végzi a szakmai munkát és a terület gondozását, arról, hogy mennyi takarmányt etetnek meg egy évben összesen, hogy mennyi a vadászok száma Magyarországon, hogy hány külföldi bérvadász vadászik hazánkban, illetve a fegyvertartási engedély birtoklására utaló kérdésnél is.

Az elvégzett statisztikai vizsgálatok után megállapíthatjuk, hogy a pedagógushallgatók legfeljebb 50%-a tudja helyesen a konkrét hazai főbb vadfajainkkal kapcsolatos ismereteket. A válaszok alapján elmondhatjuk, hogy a 173 főből kevesebb, mint fele rendelkezik olyan ismeretekkel, melyek a pedagógiai munkájuk során kellően hiteles forrásként tudnak szolgálni egy-egy környezeti neveléssel kapcsolatos foglalkozás összeállításakor. Az eredmények tükrében megállapíthatjuk, hogy ismereteik nagyfokú kiegészítést igényelnek a vizsgált területen.

4.1.7. Javaslatok- Tananyag pedagógushallgatók részére

Negyedik hipotézisünk bizonyítása után összeállítottunk egy oktatási tananyagot a pedagógushallgatók számára, ismereteik bővítése céljából. Az oktatási tananyag létrehozása után egy tervszerű tanítási folyamat következett, mely a környezeti nevelés kurzuson belül valósulhatott meg. E tervszerű tanítási folyamatot követte egy ismeretellenőrző zárthelyi dolgozat is, melyhez nagy segítségükre volt a hallgatóknak az általunk elkészített elektronikus tananyag. Napjaink hallgatói szívesebben tanulnak számítógépen, tableten, telefonon, így szükséges volt egy „hallgatókompatibilis” megoldás, mely által sikereket érhetünk el.

Éger Istvánné Az új generáció oktatásának módszertani kihívásai című tanulmányában így fogalmaz: Az új generáció figyelmét az általunk megszokottaktól eltérő eszközökkel tudjuk csak lekötni. Itt nem csak az idejétmúlt, frontális munka kiváltására, a kiscsoportos, hallgatói bevonásra építő oktatási formákra gondolok. A korszerű pedagógiai műhelyekben már rendelkezésre is állnak azok a – jobbára technikai – eszközök, melyeken a jövő nemzedéke nevelkedik (SÁRDI, 2012).

Az Óvodai Nevelés Alapprogram (továbbiakban ONAP) Külső világ tevékeny megismerése fejezete elvárásaival, teendőivel, elérhetjük a gyermeki speciális kompetenciák hatékony fejlesztését és az óvodapedagógusi speciális kompetenciák kibontakozását. A kormányrendelet a külső világ tevékeny megismerése műveltségi terület alatt hangsúlyozza a gyermeki aktivitást és érdeklődést; a természeti emberi és tárgyi környezet megismertetését; a pozitív viszony kialakítását; a tapasztalatokra épülő ismeretszerzést; a szülőföld és annak értékeinek megismertetését, a védelemre irányuló tevékenységek meg-és átélését. a matematikai tartalmú ismeretek tevékenységekben való alkalmazását. Kiemeli, hogy a tanulási folyamatokért elsődlegesen a szaktudással és kompetenciákkal felvértezett pedagógus felel (MOLNÁR, 2015).

4.1.7.1. Elméleti háttér

E témakör tárgyalásához szükség van a tananyag definíciójának meghatározására. A tananyag az oktatás és a tanulás kiválasztott, elrendezett tudásanyaga, amely tankönyvekben és egyéb taneszközökben jelenik meg. A modern tanítási-tanulási folyamatban értelmezve a tananyag: A képzési folyamat teljes és egységes tartalma. A képzőtől (iskolától) származó tervezett hatások összessége, amely célzottan a kimeneti követelményeknek megfelelő kompetenciák elérését szolgálják. Tanulói tevékenységek, cselekvések, illetve az ezeket leíró tanulói tevékenységformák.

A tananyagok különböző szempontok szerint csoportosíthatók:

Információhordozó szerint	Tanulói aktivitás szerint	Önállóság mértéke szerint
<ul style="list-style-type: none"> • Papír alapú • Elektronikus (Online/ Offline) 	<ul style="list-style-type: none"> • Közlő, leíró • Interaktív, munkáltató 	<ul style="list-style-type: none"> • Tanórai keretekben használható • Önálló tanulásra alkalmas

Jelen esetben egy elektronikus, közlő, leíró, illetve önálló tanulásra alkalmas tananyagot készítettünk el (MESTERHÁZY, 2019).

4.1.7.2. Az összeállítás lépései

Első lépésként igényfelmérést készítettünk, mely során a tananyag és a képzés célja került előtérbe. Miután megtörtént az igényfelmérés kialakítottuk a fejlesztés koncepcióját. Fontos lépés volt a forrásanyagok kiválasztása, illetve feldolgozása, ami alapján a tananyagot összeállítottuk. Amennyiben megtaláltuk a kellő mennyiségű és információtartalmú forrásanyagot, el tudtuk készíteni a tananyag kiviteli tervét. A terv elkészítésekor fel kellett mérnünk a célcsoportot. Odafigyelést igényelt az a tény, hogy nem minden tanuló érti meg egy-egy szóból, amit át akarunk adni. Viszont azokat az információkat, melyeket már átadtunk egyszer, nem szükséges még egyszer megismételni, hiszen ekkor unalmassá válhat a tananyag. Kiemelt figyelmet szenteltünk arra, hogy a tananyagban ne csak szöveg szerepeljen. Nagyban befolyásolhatja a hallgatóságot az anyag kinézete, képek esetleg videók is tarkíthatják azt.

Az előkutatás nagy segítség volt a tananyag összeállításának szempontjából. Megtudhattuk, hogy a hallgatók ugyan néhány vadfajt meg tudnak nevezni, de pontos ismereteik róluk nincsenek, vagy hiányosak. A tananyag első része a jogi háttérrel, illetve a jogszabályokról szól. Ezt követően vadgazdálkodási berendezésekről, illetve ezek funkciójáról szól a tananyag, koncentrálna azokra, melyekkel egy óvodai erdei kirándulás alkalmával találkozhatnak a gyermekek (magasles, szóró, sózó, apróvadetető).

Ezt követően kezdődik csak a nagyobb fejezet, melyben a konkrét vadfajokkal kapcsolatos ismeretek szerepelnek. A tananyag elején a nagyvadfajok, majd az apróvadfajok kerültek felsorolásra, képekkel együtt. Ez után egyenként mindegyik vadfajjal megismerkedtünk.

Két szempont alapján kerültek az ismeretek kiválasztásra. Az első, hogy olyan ismereteket adjunk át a hallgatóknak, melyek alapvetők (egyedek megnevezése, felismerés képről, szaporodás, élőhely, táplálkozás), a másik pedig az, hogy az óvodában külső világ tevékeny megismerése foglalkozásokba be tudják építeni a hallgatók ezeket az ismereteket.

Nagyvadfajok közül konkrétan a gímszarvassal, dámszarvassal, európai őzszel, muflonnal, illetve a vaddisznóval foglalkoztunk. Apróvadfajok közül pedig a fácánnal, rókával, aranyakállal, mezei nyúllal, tőkés récével, illetve nyári lúddal ismerkedtek meg a hallgatók.

Ezen – alapvetőnek mondható – ismeretek megszerzése hozzásegít minket ahhoz, hogy hiteles tudással rendelkező pedagógusaink legyenek e témakörben is (MESTERHÁZY, 2019).

Ismeretellenőrzés céljából zárthelyi dolgozatot is írtak a hallgatók. A 16 kérdésből álló zárthelyi dolgozatot, amely a környezeti nevelés kurzus aláírásának feltétele volt, az összes hallgató megírta.

Az összefoglaló tudásszint mérés értékelése a következőképp zajlott (2. táblázat):

2. táblázat: Tudásszint mérésének értékelése

ÉRTÉKELÉS	
A teljesítmény szintjének meghatározása	Szintek
A feladatlapot 90–100%-os teljesítménnyel megoldotta	5 jeles
A feladatlapot 79–89%-os teljesítménnyel megoldotta	4 jó
A feladatlapot 68–78%-os teljesítménnyel megoldotta	3 közepes
A feladatlapot 67–51%-os teljesítménnyel megoldotta	2 elégséges
A feladatlapot nem sikerült legalább 50%-os teljesítménnyel megoldani	1 elégtelen

Az eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy ismeretátadásunk eredményesen zárult, hiszen a dolgozatok átlaga 4,7 lett.

4.2. ALSÓ TAGOZATOS KÖRNYEZETISMERET TANKÖNYVEK ÉS MUNKAFÜZETEK VIZSGÁLATA

Kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk, az általános iskolákban jelen levő, 2019/20-as tankönyvlistán szereplő környezetismeret tankönyveket és munkafüzeteket. Kérdés, hogy milyen mértékben vannak jelen Magyarország főbb vadászható vadfajai, illetve, hogy e témakörben a tankönyvekben és a munkafüzetekben helyesek-e az illusztrációk. Vizsgálatunk a hazai vadászható vadfajokra koncentrál.

A kutatás hipotézisei az alábbiak voltak:

H/5 Az alsó tagozatos tananyag kevesebb, mint 5%-a tartalmaz főbb vadfajokról szóló részt.

H/6 Az alsó tagozatos tankönyvekben a törzsanyag tartalmaz több vadfajjal kapcsolatos ismeretet, nem az érdekességek vagy az olvasmányok rész/szakasz.

H/7 Az alsó tagozatos tankönyvekben és munkafüzetekben, a vadfajokról valóságnak megfelelő illusztrációk találhatóak (Mesterházy, 2021a).

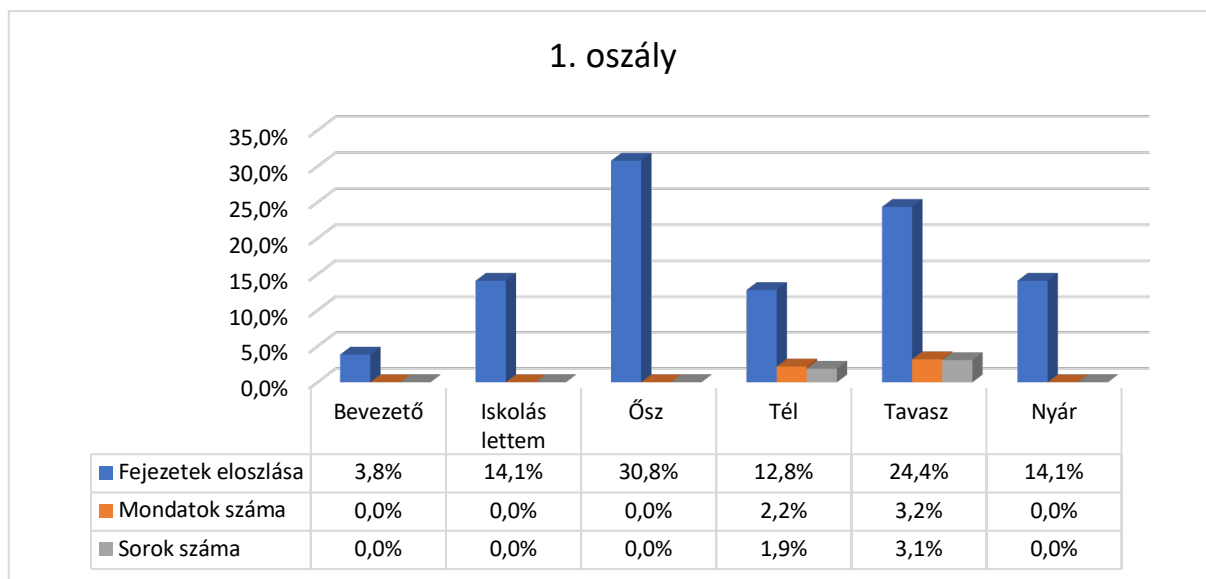
A vizsgálatot minden esetben (1-4. osztály) az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet által kiadott, Mester (2019) által írt A mi világunk tankönyvcsaládon végeztük.

4.2.1. Az alsó tagozatos tananyag főbb vadfajainkkal kapcsolatos tartalma

A következőkben osztályok szerint külön fejezetekben tárgyaljuk az eredményeket. Az ötödik feltevésünk bizonyításához szükséges volt megvizsgálni a fejezetek eloszlását, majd a Kojanitz- féle módszerrel a sorokat és mondatokat számoltuk meg, fókuszálva a főbb magyarországi vadászható vadfajainkra.

4.2.1.1. Első osztály

A 40. ábrán látható, hogy az első osztályos tankönyvben a Bevezetőn kívül öt fejezet található: Iskolás lettem, Ősz, Tél, Tavasz, Nyár. A leghosszabb fejezet az Ősz (30,8%), a legkevesebbet tárgyalt rész pedig a bevezető után a Tél témaköre (12,8%) (40. ábra).

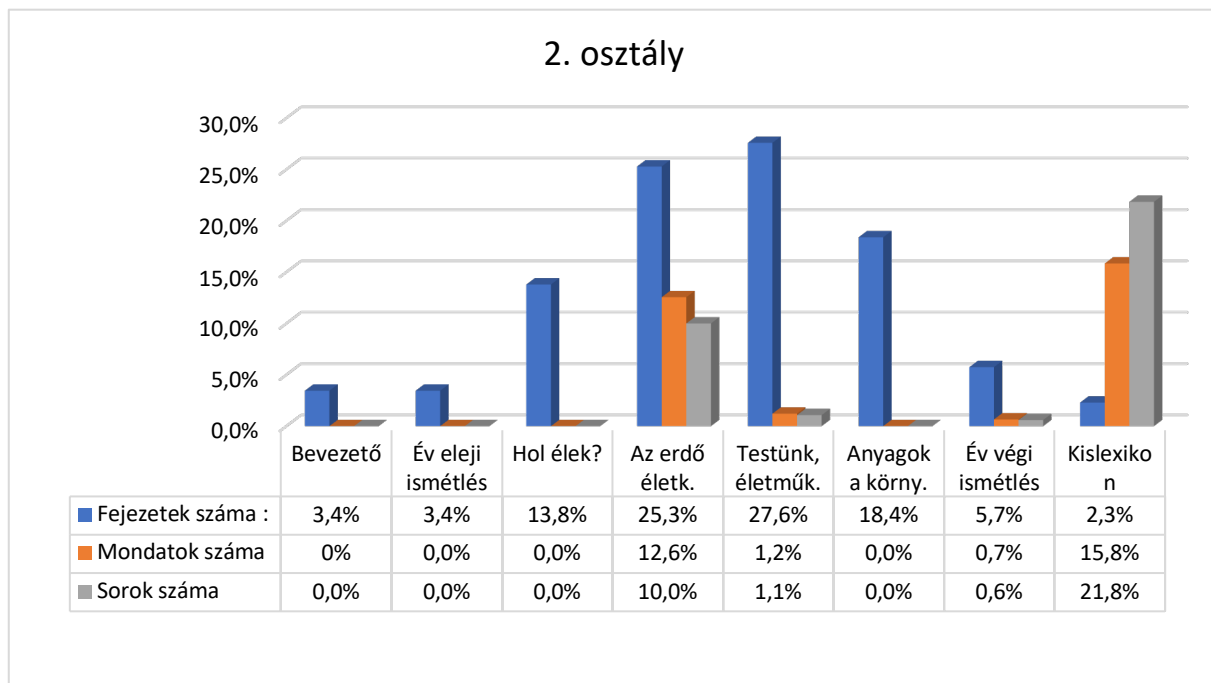


40. ábra: Tankönyvi fejezetek eloszlása első osztályban

Mondatok tekintetében az első osztályos tankönyvben 1024 mondat található, melyből 12 mondat foglalkozik a főbb vadfajaink valamelyikével. Sorok esetében összesen 1082 van jelen a tankönyvben, melyből 11 sor tartalmazza a vizsgált területet. A legtöbb főbb vadfajainkkal kapcsolatos rész a Tavasz témakörében található 3,2%-os arányban.

4.2.1.2. Második osztály

A második osztályos tankönyvben szereplő fejezetek közül a Testünk, életműködésünk a leghosszabb, mely a tananyag 27,6%-át teszi ki. A legrövidebb fejezet (nem figyelembevéve a bevezetőt, kislexikont, év eleji és év végi ismétlést) a Hol élek? fejezet, mely 13,8%-a tankönyvnek (41. ábra).

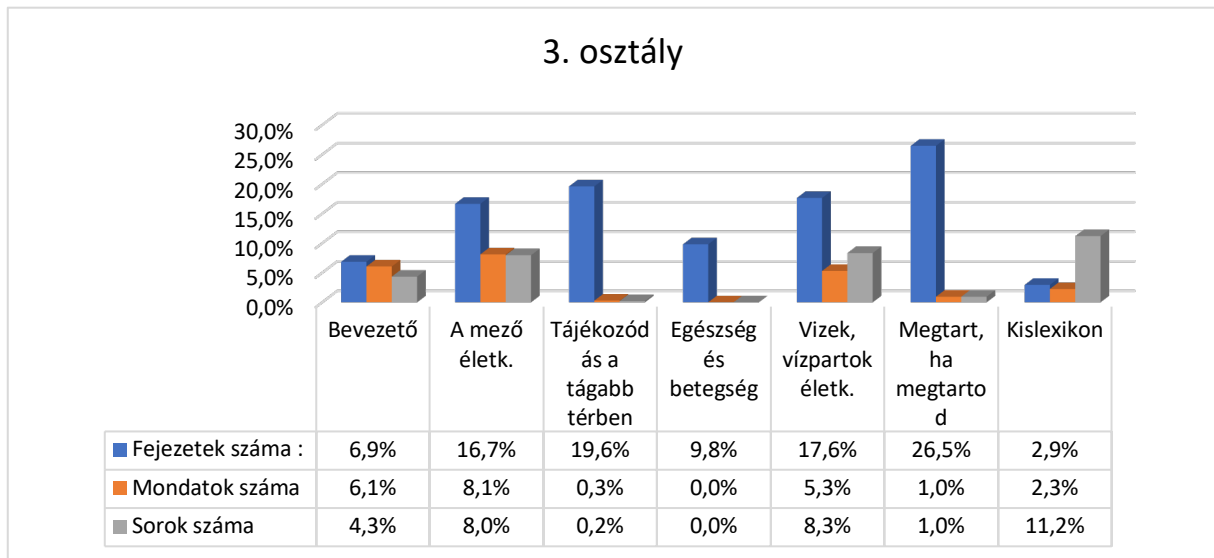


41. ábra: Tankönyvi fejezetek eloszlása a második osztályban

Mondatok tekintetében megállapítottuk, hogy 1629 szerepel a tankönyvben, melyből 78 mondat, tehát 4,8%-a az összes mondatnak tartalmazza a vizsgált témakört. Ez sorok esetében a következőképpen alakult: 1936 sorból 83-ban szerepel a főbb vadfajaink valamelyike, mely a tankönyv 4,3%-a.

4.2.1.3. Harmadik osztály

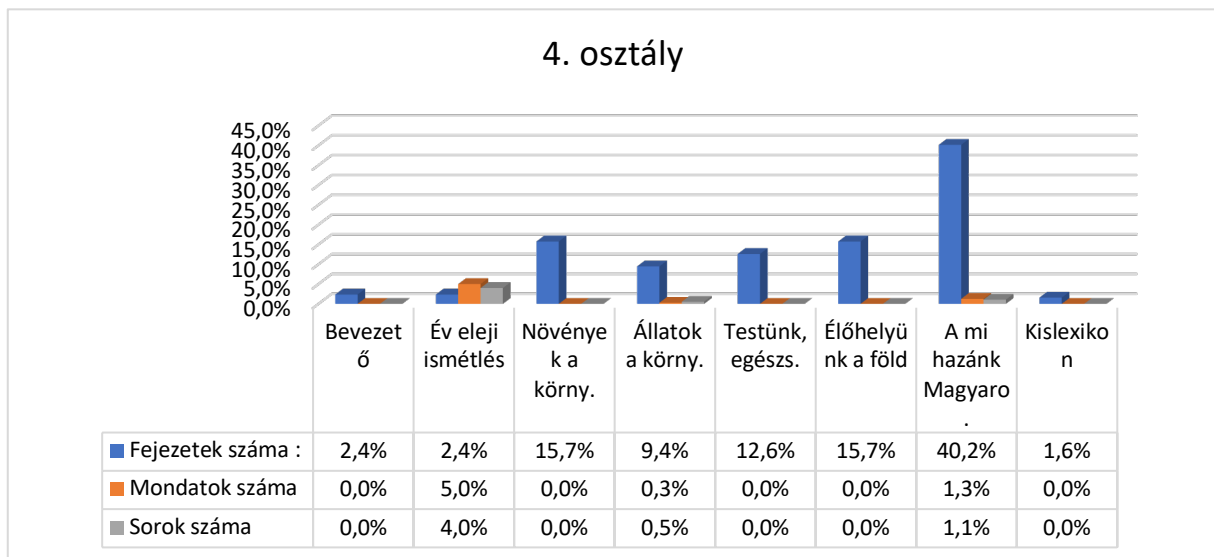
A vizsgált harmadik osztályos tankönyvben 2164 mondat szerepel, melyből 73 mondat tárgyalja a vizsgált témakört (3,4%). 2626 sorból 109 kapcsolódik az imént említett területhez (4,2%). A 42. ábrán látható, hogy A mező életközössége c. fejezet tartalmazza a legtöbb főbb vadfajainkkal kapcsolatos ismeretet (42. ábra).



42. ábra: Tankönyvi fejezetek eloszlása harmadik osztályban

4.2.1.4. Negyedik osztály

A 10-11 évesek tankönyvében 2839 (100%) mondatból 15-ben (0,5%) jelenik meg főbb vadfajaink egyike. Sorok esetében 3649-ből (100%) 20 sorban (0,5%) jelenik meg a fent említett témakör (43. ábra).



43. ábra: Tankönyvi fejezetek eloszlása negyedik osztályban

4.2.2. Az alsó tagozatos tankönyvek törzsanyagának, érdekességek és olvasmányok szakaszának vizsgálata

A tankönyvek vizsgálata során a Kojanitz- módszert alkalmazva megszámloltuk, hogy a törzsanyag, az olvasmányok, vagy az érdekességek rész tartalmazza a legtöbb hazai főbb vadfajainkkal kapcsolatos ismeretet.

4.2.2.1. Első osztály

Mondatok tekintetében az első osztályban, 66,6%-ban az olvasmányok rész tartalmazza a vizsgált területet. Mindezzel ellentétben a törzsanyag és az érdekességek rész 16,7-16,7%-os eloszlásban van jelen. Sorok esetében 63,6%-ban az olvasmányok rész, 18,2-18,2%-ban pedig a törzsanyag és az érdekességek rész foglalja magába az általunk vizsgált hazai főbb vadfajainkat. Megállapíthatjuk, hogy az olvasmányok részben található a legtöbb hazai vadfajunkkal kapcsolatos ismeret.

4.2.2.2. Második osztály

A második osztályos tankönyvben mondatok számlásása esetén a törzsanyag 67,9, az érdekességek 25,6 és az olvasmányok 6,4 százaléka tartalmazza a főbb vadfajaink témakörét. Sorok esetében is hasonló eredmények születtek. A vizsgálat tükrében elmondható, hogy második osztályban a törzsanyag tartalmazza a vizsgált területet.

4.2.2.3. Harmadik osztály

Mondatok tekintetében a törzsanyag 95,9 százaléka foglalja magában a vizsgált területet, sorok esetében pedig 97,2 százalékos az arány. A törzsanyagon kívül az érdekességek rész tartalmazza még az imént említett terület kis részét, csupán 4,1%-ot a mondatok esetében, sorok esetében pedig 2,8%-ról beszélhetünk.

4.2.2.4. Negyedik osztály

A negyedik osztályos tananyagból a választható tananyag/ érdekességek rész tárgyalja az általam vizsgált főbb vadfajok tárgykörét, mely mondatok tekintetében 73,3%-a, sorok esetében pedig 70%-a az egész tananyagnak. A vizsgált területtel az olvasmányok részben a mondatok 20 és a sorok 25%-a foglalkozik. Tehát vizsgálatunk alapján a törzsanyag csupán elenyésző százalékban -6,7 és 5%-ban tárgyalja a hazai főbb vadászható vadfajaink egyedeit.

4.2.3. Az alsó tagozatos tankönyvek és munkafüzetek képi anyagának vizsgálata

A valóság-hű, pontos és hiteles illusztrációk elengedhetetlenek a gyermekek számára, hiszen ezek láttán könnyebb a tanulás folyamata, hiszen kép is társul a tananyaghoz. E tekintetben szintén a Kojanitz-féle módszert alkalmaztuk, tehát megszámloltuk az alsó tagozatos munkafüzetekben és tankönyvekben található képi anyagokat. Egy illusztrációt egy egységnek vettünk.

4.2.3.1. Első osztály

Az első osztályos tankönyvben összesen 395 illusztráció található, melyből 9-en, tehát 2,3%-on szerepel valamelyik főbb hazai vadfajunk. A tankönyvben megnevezve a képen vaddisznó malacaival, róka kölykeivel, őzsuta gidájával, farkasok és fácánkakas szerepel. Ezekon kívül megnevezés/képalírás nélkül van jelen az őzbak és a gímszarvas tehén. Munkafüzetben ismeretellenőrzés céljából kialakított feladatokban az őz(?), róka, mezei nyúl és farkas van jelen. Látható, hogy jelen vadfajok között szerepel a mezei nyúl is, melyről a tankönyv nem tárgyalt, a számonkérésben viszont szerepel.

4.2.3.2. Második osztály

A második osztályos tankönyvben összesen 209 (100%) illusztráció található, melyből csupán 7 db, vagyis a képi anyag 2,4%-án szerepel valamelyik hazai főbb vadfajunk.

4.2.3.3. Harmadik osztály

A harmadikosok tankönyvében összesen 293 illusztrációt tudtunk megszámlolni, melyből 13, azaz 4,4% tartalmazza az általunk vizsgált tartalmat.

4.2.3.4. Negyedik osztály

A tankönyvben szereplő összes illusztrációból, melynek száma 366 (100%), csupán 1 (0,3%) képen van jelen főbb vadfajaink egyike.

4.2.4. Az alsó tagozatos tankönyvek és munkafüzetek vizsgálatának összefoglalása

Az alsó tagozatos diákoknak komplex, szerteágazó ismereteket kell elsajátítaniuk, melyekhez a pedagógusok szakmai felkészültségén túl a tankönyvek segítő, kiegészítő szerepére is szükség van. Vizsgálatunk első hipotézisének igazolásához a Kojanitz-féle módszer alapján sorokat és mondatokat számoltunk, annak érdekében, hogy az adatok számszerűsíthetőek és elemezhetőek legyenek.

Az alábbi táblázatban látható adatok alátámasztják azt a tényt, miszerint a legtöbb hazai főbb vadfajainkkal kapcsolatos ismeretek a második osztályban vannak. A tankönyvben szereplő sorok 4,3%-a tartalmazza a vizsgált területet. Mondatok esetében 4,8%-ról beszélhetünk. A negyedik osztályban van a legkevesebb főbb vadfajokról szóló tartalom: sorok és mondatok esetében is 0,5-0,5%- a az egész tankönyvnek (3. táblázat).

3. táblázat: Sorok és mondatok vizsgálata, főbb vadfajok tekintetében

Évfolyam	Sorok száma (db)	Főbb vadfajok (db)	%	Mondatok száma (db)	Főbb vadfajok (db)	%
1.	1082	11	1,0	1024	12	1,2
2.	1936	83	4,3	1629	78	4,8
3.	2626	109	4,2	2164	73	3,4
4.	3649	20	0,5	2839	15	0,5

A vizsgált adatok tükrében elmondható, hogy kutatásom beigazolta azt a hipotézisünket, miszerint az alsó tagozatos tankönyvek kevesebb, mint a 5%-a tartalmazza a főbb vadfajok tárgykörét.

A vizsgálat következő részében az került elemzésre, hogy az alsó tagozatos környezetismeret tankönyvek mely szakasza (törzsanyag, érdekességek, olvasmányok) tartalmazza a legtöbb hazai főbb vadfajainkkal kapcsolatos tartalmat. Erre irányuló feltevésünk részben beigazolódott, részben pedig megdőlt. A 4. táblázatban látható, hogy a harmadik és negyedik osztályos tankönyvben tartalmazza a törzsanyag a legtöbb főbb vadfajainkról szóló tartalmat. Mindezeket az első osztályban az olvasmányok szakasz, negyedik osztályban pedig az érdekességek szakasz foglalja magában (4. táblázat). Ez problémát vethet fel, hiszen a törzsanyagon kívül az érdekességek és az olvasmányok szakaszra tanórai kereteken belül nem mindig jut idő. A tanulók ezen részek feldolgozását szorgalmi feladatként, otthonra kapják meg, mely eredményessége megkérdőjelezhető, vagyis az eredmények ilyen módú feldolgozás esetén hiányosak maradnak.

4. táblázat: Főbb vadfajok jelenléte a tankönyv egyes részeiben

Évfolyam	mondatok %*	mondatok %**	mondatok %***	mondatok %****	sorok %*	sorok %**	sorok %***	sorok %****
1.	1,2	16,7	16,7	66,7	1	18,2	18,2	63,6
2.	4,8	67,9	25,6	6,4	4,3	65,1	27,7	7,2
3.	3,4	95,9	4,1	0	4,2	97,2	2,8	0
4.	0,5	6,7	73,3	20	0,5	5	70	25

A fenti táblázatban az jelölések jelentései a következők: *főbb vadfajokkal kapcsolatos tananyag, **törzsanyag, ***érdekességek, ****olvasmányok.

Illusztrációk tekintetében elmondható, hogy a tankönyvekben nagyrészt valóságnak megfelelő, az állatok természetes életterén készült fotók szerepelnek. Az illusztrációk vizsgálata rávilágított arra, hogy adott fajok egyedei külön képen nem szerepelnek és megnevezve sincsenek.

A munkafüzetben-egyres fajok tekintetében- szerepelnek olyan illusztrációk, melyek a valóságnak nem felelnek meg.



44. ábra: Európai őz ábrázolása a munkafüzetekben (Forrás: Mester (2019) - A mi világunk 2. osztályos munkafüzet)

Az európai őz minden esetben a fenti 44. ábrán látható formájában jelenik meg a munkafüzetben. Ez a megjelenés több szempontból sem hiteles. Látható a képen, hogy az egyed farka a gím- és dámszarvasra jellemző hosszúságot mutatja. A képen látható kifejlett egyed oldalán pöttyök figyelhetőek meg, ami szintén hamis képet mutat, hiszen ezen jelenség csak és kizárólag a dámszarvasnál jellemző. Szaporulatok esetében a pöttyözés az őz gida és a gímszarvas borjú esetében jelenik meg. A nyaktól lefelé húzódó fehér sáv egyértelműen a dämvadra jellemző tulajdonság.

Bár az illusztráció a fajra jellemző elsődleges nemi jelleget- az agancsot- ábrázolja, viszont egyértelműen nem állapítható meg, hogy gímszarvasról, dámszarvasról, vagy európai őzről van szó (MESTERHÁZY, 2021A).

Ezen megjelenés összefüggésbe hozható Felix Salten 1942-ben írt Bambi, egy élet az erdőben című könyvének megfilmesítésével. Ezen mesefilm főhősné, Bambinak megjelenése, az általunk vizsgált tankönyvben szereplő illusztrációhoz rendkívül hasonlít (Mesterházy, 2021). Az osztrák szerző könyvének filmjogait a Walt Disney vásárolta meg az 1930-as években. Miután azonban az Egyesült Államokban nincsenek őshonos őzek, így Bambut az 1942-es filmben fehérfarkú szarvasborjúként rajzolták meg. Ez már az akkori időkben is gondot okozott Európában, hiszen Bambut, az őzet, apjaként egy szarvas nevelte. Miután az őz gidák és a fehérfarkú szarvasborjak fehér pontjaikkal ráadásul nagyon hasonlóak (URL 25).

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a munkafüzetben szereplő illusztráció nem állja meg a helyét, ha pontos ismeretátadásról és hiteles ismeretekről van szó. A kapott eredményekből tehát arra következtethetünk, hogy a képi anyag néhol megfelelő, néhol viszont téves képet mutat a diákoknak. Megállapítható, hogy az általunk vizsgált korosztályok számára nem megfelelő mértékben tárgyalja a tankönyv és a munkafüzet a főbb vadfajaink tárgykörét.

A dokumentumelemzés alapján beizgazolódott az a feltevésünk, miszerint az alsó tagozatos tananyag kevesebb, mint 5%-a tartalmaz főbb vadfajainkkal kapcsolatos ismeretanyagot, így a magyar nyelvű tankönyvcsaládban nagyobb hangsúlyt kellene fordítani a vadon élő állatok tárgyalására. Különösen fókuszálni kellene arra, hogy az írott és képi anyag összhangban tárgyalja a különböző fajainkat, hiszen ennek hiányában egy téves kép tárul a gyermekek elé és tévesen is rögződik.

Hatodik hipotézisünk részben beizgazolódott, részben pedig megdőlt. Ez alapján a harmadik és negyedik osztályos tankönyvben tartalmazza a törzsanyag a legtöbb főbb vadfajainkról szóló tartalmat. Mindezeket az első osztályban az olvasmányok szakasz, negyedik osztályban pedig az érdekességek szakasz foglalja magában.

Amennyiben ízléses, pontos és valóságnak megfelelő képeket tárunk a gyermekek elé, kíváncsivá válnak és kutatómunkára serkentjük őket, ezzel segítve, hogy más természettudományos ismereteik is megalapozottak legyenek. Hetedik feltevésünk, melyben azt állítom, hogy az alsó tagozatos tankönyvekben és munkafüzetekben a vadfajainkról valóságnak megfelelő illusztrációk találhatóak: részben beizgazolódott, részben pedig megdőlt. Egyes esetekben a főbb vadfajaink megfelelően, saját, természetes életközösségükben vannak ábrázolva, ám vannak negatív példák is, melyek teljesen félrevezető képet adnak egyes egyedek tekintetében.

4.3. KÖRNYEZETISMERET TANKÖNYVEK VADFAJOKKAL KAPCSOLATOS TARTALMAINAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA MAGYARORSZÁGON ÉS AUSZTRIÁBAN

Intézményes kereteken belül (óvodában, iskolában) a pedagógusok felelőssége, hogy pontos, hiteles ismeretekkel lássák el a felnövekvő generációt. Ehhez szakmai segítséget nyújtanak a piacon/tankönyvlistán szereplő tankönyvek is, melyek a tanórákon egyfajta kiegészítő, szemléltető szerepet játszanak.

Hazánkban a Nemzeti Alaptanterv által előírt kerettanterv határozza meg a tematikai egységek nevelési- fejlesztési céljait, a gyakorlati alkalmazásokat és ismeretátadási lehetőségeket. A szomszédos Ausztriában pedig a Szövetségi Minisztérium írja elő, hogy a tanterveknek a tanítási célokat, a tananyagok tartalmának összefoglalását és az alapirodalmak felsorolását is tartalmazni kell. Kutatásunk célja az volt, hogy összevegyem a magyar és osztrák tankönyveket a környezetismeret tantárgyra, azon belül is a főbb vadfajokra fókuszálva, általános iskola alsó tagozatában.

4.3.1. Tankönyvek Magyarországon és Ausztriában

A kerettantervek által előírt követelmények megvalósulási folyamatában elengedhetetlen szerepe van a tankönyveknek, melyek biztos alapot nyújtanak a diákok és pedagógusok részére a tanulási, megismerési folyamatokban.

Magyarországon a Mester (2019) által írt, Eszterházy Egyetem által kiadott A mi világunk tankönyvcsalád áll a diákok és pedagógusok rendelkezésére, mellyel kapcsolatos információk/ kutatási eredmények a 4.2. fejezetben kerültek tárgyalásra.

A szomszédos Ausztriában a bécsi Österreichischer Bundesverlag Schulbuch (továbbiakban ÖBV) kiadásában 1-4. osztályig Christine- Eva Biegl által írt Begegnungen mit der Natur című tankönyv segít a gyermekeknek a környezetünkkel kapcsolatos ismeretek elsajátításához. 5-8. osztályig pedig a Sonnenklar című új tankönyvcsalád áll a pedagógusok és diákok rendelkezésére. Az ÖBV Ausztria egyik legnagyobb oktatási tananyagokat készítő vállalatként feladatának tekinti, hogy olyan modern tananyagokat dolgozzon ki, melyek témafeldolgozása tanár és diák számára is érdekes. Nagy hangsúlyt helyeznek az iskolatípus szerinti tananyagok készítésre (URL 26.).

Az osztrák tankönyvek vonatkozásában elmondható, hogy az alsó tagozatos tankönyvek képi anyaga a valóságnak megfelelő, természetes életközösségükben szereplő vadon élő állatokat mutatnak. Nem elhanyagolható jelentőséggel bír az a tény, hogy a tankönyvcsaládban szereplő képek alatt pontos faj- és egyed megnevezés található, melyhez külön-külön képeket is csatoltak. A törzsanyagot tekintve megfigyelhetjük, hogy a tankönyv kitér az állatok küllemére, táplálkozására, szaporodására, élőhelyére és testfelépítésére is.

Pontosan tárgyalja a gímszarvas agancs felrakását, mindezt illusztrációval magyarázva (megnevezve a rózsató és a barka). Táblázatban szemlélteti a párzási időszakokat, az utódok születését, a szoptatás időszakát, az agancs felrakásának és hullajtásának idejét. Az osztrák első osztályos tankönyvben hasonló táblázat található (5. táblázat):

5. táblázat: Christine - Eva Biegl- Begegnungen mit der Natur c. tankönyvben szereplő táblázat

	Reh	Hirsch
Brunfzeit	Juli- September	September- Oktober
Geburt der Jungen	Mai- Juni	Mai- Juni
Dauer der Säugezeit	Mai- November	Mai- November
Geweihabwurf und- aufbau	Jänner- April	Februar- Juli

A magyar nyelvű munkafüzetekben a 4.2.4. fejezetben leírtak szerint illusztrálják az európai őzet, mely egy téves képet tár a gyermekek és tanáraik felé. Ezzel ellentétben a német nyelvű tankönyvben európai őz esetében külön-külön képek mutatják a villás agancsú, a spíszes és a hatos bakot. Ismeretlenőrzés céljából a tankönyvben megjelennek erre irányuló feladatok is.

Alapos jellemzéssel jelenik meg az osztrák tankönyvben a vaddisznóról szóló ismeretanyag is, melyben egy kézi illusztráción pontosan látható az agyar elhelyezkedése, továbbá a jellemzésben szó esik a vaddisznó páros ujjú patás voltáról, szaglásáról és táplálkozásáról is. Szakmai szemmel is feltűnő, hogy minden faji sajátosságot kézi rajzzal illusztrálnak a tankönyvben, mely minden esetben valóság-hű és fotóval/ábrával ellátott, mely a gyermekeket hozzásegíti egy reális kép alkotásához, az információk könnyebb befogadásához.

A hazai tankönyvkínálatból a Mi világunk tankönyvsorozat 1. osztályos tankönyvében a vadon élő állatokat nem részletesen tárgyalja. Ugyan fejezetcímként szerepel: Vadon élő állatok, konkrét, a ÖBV kiadó által kiadott könyvekhez hasonló ismeretek, képek, fajmeghatározások hiányoznak. A könyv Zelk Zoltán: A három róka versével vezeti be a témát, mely anyanyelvi/irodalmi nevelés szempontjából hasznos, viszont konkrét természettudományos ismereteket nem tartalmaz. A Mese az égő erdőről c. didaktikus felvezetés szerepel a másik oldalon. A szöveg tartalma és a rá irányuló ellenőrző kérdések nem tartalmazznak vadon élő állatokról szóló tudnivalót (MESTERHÁZY, 2021B)

A hazai második osztályos tankönyvben a róka, a vaddisznó és az európai őz egy oldalon találhatóak meg a pár mondatos tananyaggal együtt. A felsorolt vadon élő állatok közül mindegyikről található egy-egy kép, viszont az nincs feltüntetve, hogy hímnemű, nőnemű, vagy utódegyedről van szó. Ezzel ellentétben az osztrák tankönyvekben egy faj jellemzése két A/4-es oldalon keresztül történik képekkel, kézi illusztrációkkal szemléltetve a törzsanyagot.

Jógyakorlatként említhető az ÖBV kiadó által kiadott tankönyvek, melyben olyan részletességgel kerülnek bemutatásra a vadfajok, hogy a gyermekek összes felmerülő kérdésükre választ kaphatnak. Az illusztrációk, képek megfelelnek a valóságnak, a képaláírások mutatják, hogy pontosan milyen nevű és nemű egyed szerepel a képen. A képek melletti törzsanyag szövege utal a táplálkozásra, a szaporodásra, élőhelyükre és más állati jellemzőkre. A fajokkal kapcsolatos érdekességek jelenléte pedig ahhoz segít hozzá, hogy a felnövekvő nemzedék érzékenyebben közeledjen a természet és a környezet felé, s egyfajta felelősségtudat is kialakuljon bennük. Ezen minőségi tankönyvkínálat és ellátás egy jó példa lehet számunkra is.

4.4. KÖRNYEZETISMERET TANTÁRGYAT TANÍTÓ PEDAGÓGUSOK ISMERETEI FŐBB VADFAJAINK TÁRGYKÖRÉBŐL ÉS VÉLEMÉNYÜK AZ ÚJ NAT-RÓL

2020 tavaszán végzett kutatásunk igazolta azt, hogy a 2019/20-as tankönyvlistán szereplő alsó tagozatos tankönyvek közül a 2. osztályos tananyag tartalmazza a legtöbb főbb vadfajról szóló ismeretet (4.2. fejezet). Ahhoz viszont, hogy a gyermekeknek pontos ismereteken alapuló tudása legyen, szükség van ezen ismeretek átadására, megfelelő tankönyvre és munkafüzetre, illetve egy olyan pedagógusra, aki a hiteles ismeretátadó/tanulásszervező szerepet jól el tudja látni.

A 2.5. fejezetben leírtak szerint 2020-ban számos változás érintette a tantárgyakat, köztük a környezetismeret tárgyat is. Kutatásunk célja az volt, hogy felmérjük a környezetismeretet tanító pedagógusok ismereteit a vadon élő állatok témakörében, illetve, hogy megvizsgáljuk az új, 2020-as NAT-tal kapcsolatos véleményüket.

A kutatás hipotézisei az alábbiak voltak:

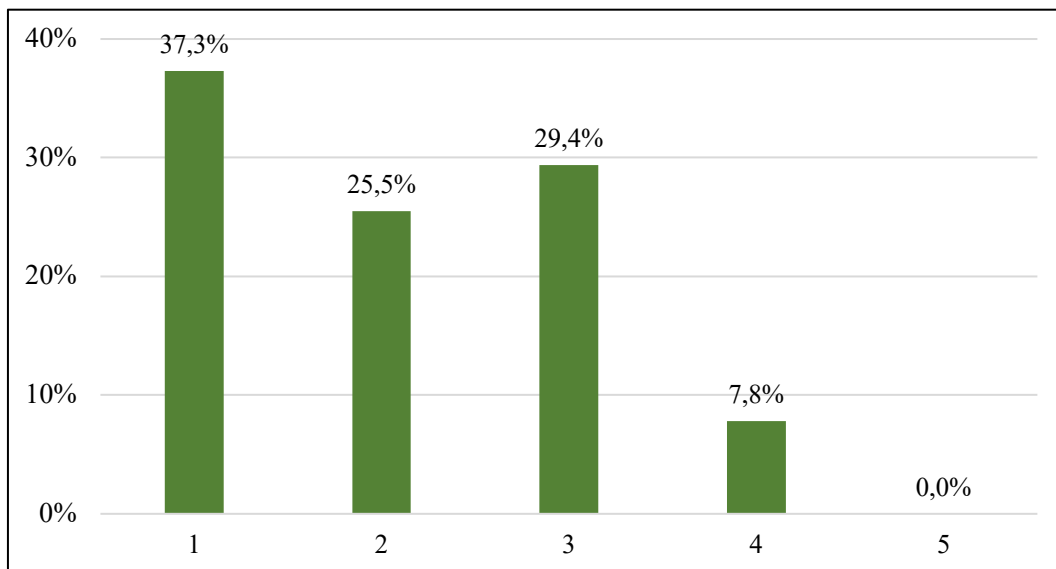
H/8 A 2020-ban bevezetett NAT készítése során- fókuszálva a környezetismeret tantárgyprogramra kérték ki az általam megkérdezett környezetismeret tanítók (51 fő) véleményét.

H/9 A régi-2012-es NAT-ban szereplő vadon élő állatok nincsenek összhangban a tankönyvlistán szereplő -alsó tagozatos- tankönyves család törzsanyagával, így az effajta ismeretek átadása problémás a tanítók számára.

H/10 A környezetismeret tanítóknak nincs megfelelő ismerete a vadon élő állatokról, így ahhoz, hogy a tanítók pontos ismereteket adjanak át, az ő képzésükbe/segédanyagaikba is illeszteni kell ismeretet a főbb vadfajokról.

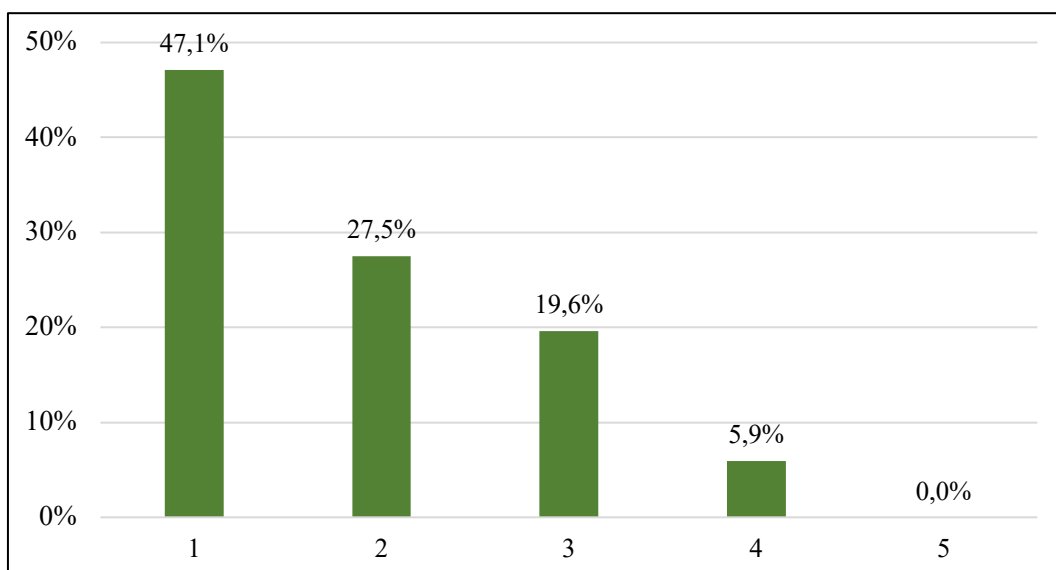
4.4.1. A pedagógusok véleménye a 2020-ban bevezetett NAT-ról

A nyolcadik hipotézis bizonyításához 5 kérdést tettünk fel a környezetismeretet tanító pedagógusoknak, melyből az első a 2020-ban bevezetett NAT pozitívására és negativitására vonatkozott. Itt a válaszadók 5 fokú Likert-skálán tudták bejelölni válaszukat, mely szerint az 1-2 válaszlehetőség a negativitást jelentette, a 3 a semleges választ, a 4-5 pedig a pozitív válaszlehetőséget. A kitöltők közül 19 fő (37,3%) és 13 fő (25,5%) teljesen negatívnak és negatívnak érzi az újonnan bevezetett NAT hatását. 15 fő (29,4%) semleges, 4 fő (7,8%) pedig pozitív véleménnyel van a változásokról (45. ábra).



45. ábra: A NAT-ban 2020-ban bekövetkezett változások tanítói megítélése

A 2020-as NAT több változást is tartalmaz, ilyen például az is, hogy csökken a tanulók óraszámja és évfolyamonként is meghatározzák a diákok maximális óraszámát. A kérdőívben a környezetismeret tantárgyat érintő változások hatásaira irányult a következő kérdésünk, melyben a válaszokat az előző kérdéshez hasonlóan tudták megadni a pedagógusok egy Likert-skálán. A 46. ábrán látható, hogy pozitív megítélést 3 fő (5,9%) tanusít, 10 fő (19,6%) semleges véleménnyel van, 14 (27,5%) és 24 (47,1%) pedagógus pedig negatívnak és teljesen negatívnak gondolja a tárgyat ért változtatásokat (46. ábra).



46. ábra: A változások hatása a környezetismeret tantárgyra

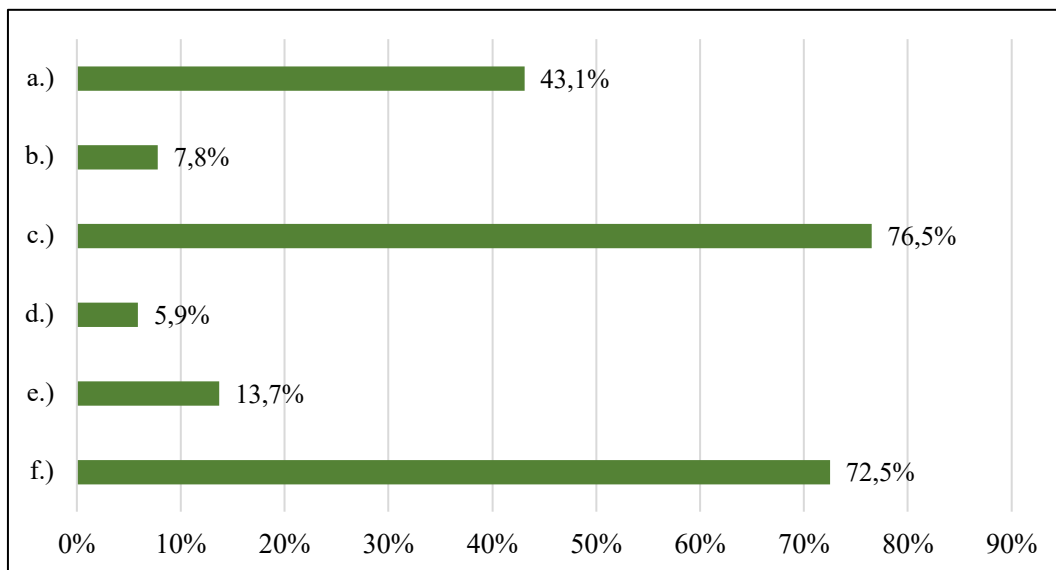
A változások miatt számos kétely merülhet fel a pedagógusokban. A következő ábra mutatja, hogy mely állításokkal értenek egyet a pedagógusok (47. ábra). Pozitív és negatív feltevések közül tudtak választani a környezetismeret tanító pedagógusok. Több válasz megjelölése is lehetséges volt.

Az állításaink a következők voltak:

- a) A NAT-ban szereplő követelmények túlterhelik a gyermekeket.
- b) A környezetismeret tantárgy tanításának megkezdése elegendő a 3-4. osztályban.
- c) A környezetismeret tantárgy tanításának már 1-2. osztályban el kellene kezdődnie.
- d) Az új NAT bevezetésével előtérbe kerülnek a tanulói kompetenciák és azok fejlesztése.
- e) 1-2. osztályban a magyar nyelv és irodalom tantárgyon belül lehetőség van arra, hogy az eltörölt környezetismeret tantárgy tudásanyagát átadják a tanítók.
- f) A régi, 2012-es NAT adta a megfelelő kereteket a környezetismeret tantárgy tudásanyagának megfelelő átadására (47. ábra).

Az ábrán látható, hogy több választás esett az új NAT-ra vonatkozó negatív állításokra, mint a pozitívokra. 39 fő (76,5%) gondolja úgy, hogy a régi NAT-szerint előírtak szerint, tehát véleményük szerint már 1-2. osztályban el kell kezdődni a környezetismeret tantárgy tanításának.

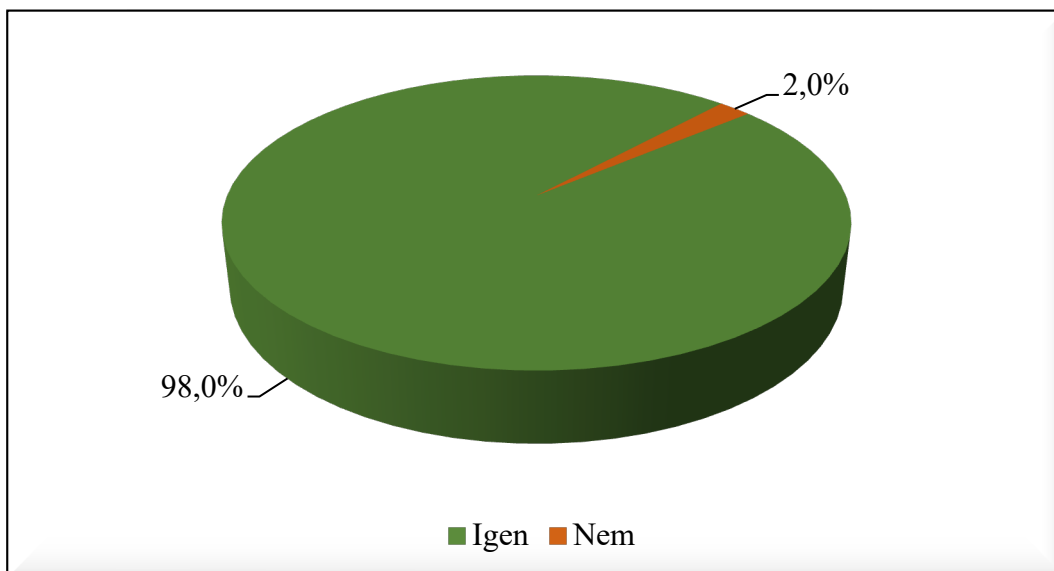
A válaszadók közül sokan jelölték meg azt az állítást, miszerint a régi, 2012-es NAT adta a megfelelő kereteket a környezetismeret tantárgy tudásanyagának megfelelő átadására, szám szerint 37-en (72,5%). 22 fő (43,1%) vélekedik úgy, hogy az új NAT által közvetített követelmények túlterhelik a gyermekeket, mely szintén egy negatív válaszlehetőség (47. ábra).



47. ábra: NAT-tal kapcsolatos pozitív és negatív állítások

A kitöltők közül 7 fő (13,7%) gondolja úgy, hogy az új NAT bevezetésével 1-2. osztályban lehetőség van arra, hogy az eltörölt környezetismeret tantárgyat a magyar nyelv és irodalom tantárgyon belül átadják a tanítók. Négy fő (7,8%) egyetért azzal az állítással, miszerint a vizsgált tantárgy oktatásának elegendő csak 3-4. osztályban megkezdődnie. A tanítók közül hárman (5,9%) vélekednek úgy, hogy az új, 2020-as NAT bevezetésével előtérbe kerülnek a tanulói kompetenciák és azok fejlesztése is.

A gyakorlati oktatásban jelenlevő pedagógusok véleményének kikérése ilyen nagymértékű változtatásokkor elengedhetetlen. A következő ábrán azt láthatjuk, hogy kikérték-e a környezetismeret tantárgyat tanító pedagógusok véleményét a változtatásokkal kapcsolatban. Látható, hogy a kitöltők közül 49-en (98%) a nem válaszlehetőséget jelölték be. A kérdőívet kitöltő pedagógusok közül csupán 2 fő (2%) nyilatkozta azt, hogy valaki megkérdezte a változtatásokkal kapcsolatban (48. ábra).

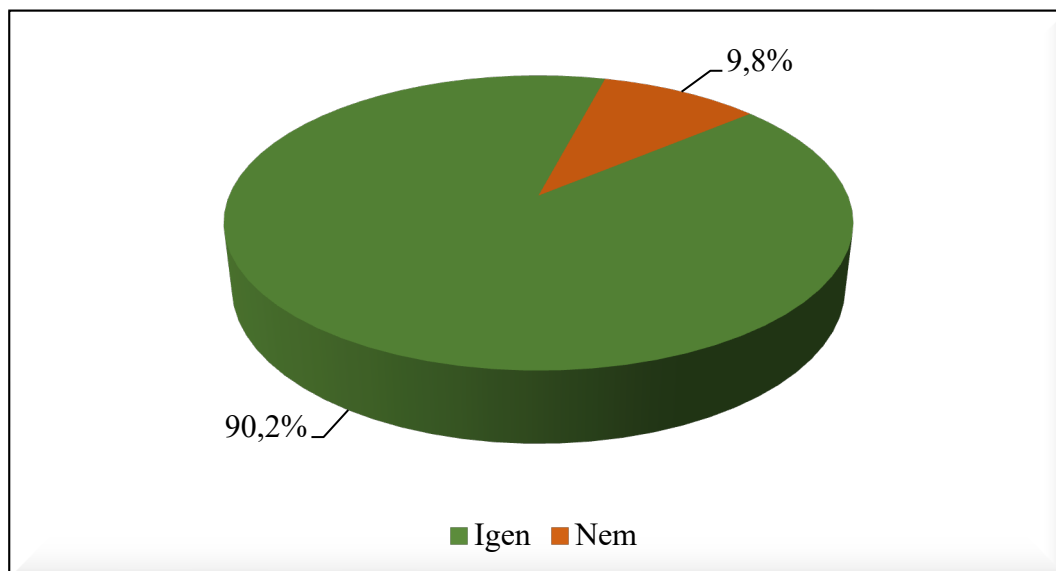


48. ábra: Tanítók véleményének kikérése az új NAT-tal kapcsolatban

Azok a pedagógusok, akik az előző kérdésre „igen” választ adtak, lehetőségük volt leírni, milyen módon valósult meg a véleményük kikérése. Két fő válaszadóból egyikük úgy nyilatkozott, hogy az iskola vezetősége kérdezte meg, a másikuk véleményét pedig egy kérdőívvel kérték ki.

4.4.2. A 2012-es NAT-ban szereplő vadon élő állatok jelenléte az alsó tagozatos tankönyvcsalád törzsanyagával

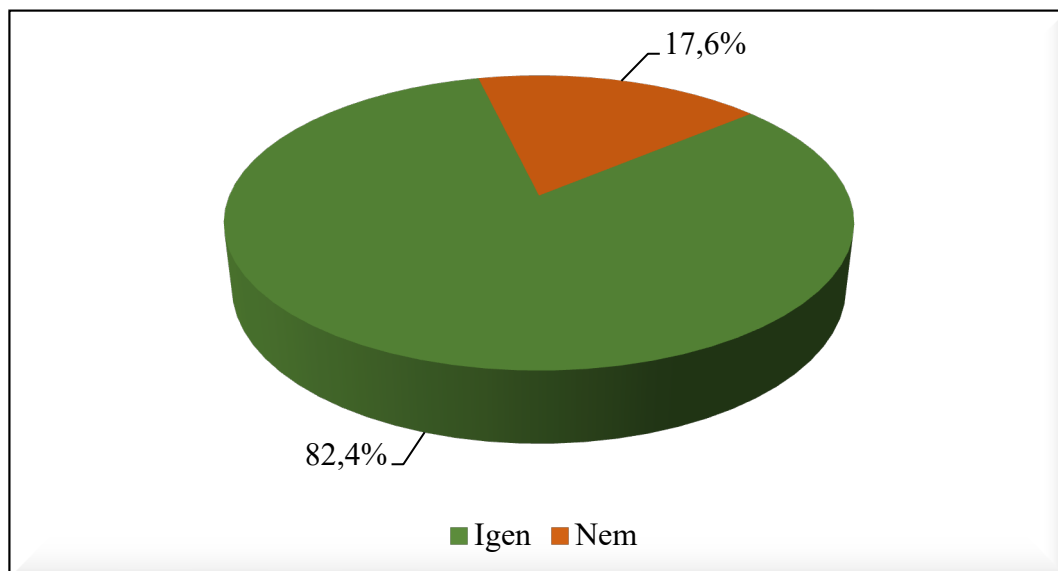
A változásokkal az 1-2. osztályos tananyag már nem a környezetismeret tanórákon belül kerül átadásra, hanem az anyanyelvi, irodalmi órák keretein belül. A következő ábrán látható, hogy a pedagógusok hiányolják-e ezeken a tanórákon megvalósuló témaköröket. A válaszok alapján 46 fő (90,2%) hiányolja valamely témakört, melyek a régi, 2012-es NAT-ban előírt követelmények alapján 1-2. osztályban valósultak meg, 5 fő (9,8%) pedig nemleges választ adott ezen kérdésekre (49. ábra).



49. ábra: Hiányolt témakörök

Akik az előző kérdésre „igen” választ adtak, volt lehetőségük kiválasztani, mely témakörök azok, melyek a régi NAT követelményrendszere szerint szerepelnek a tananyagban, viszont az új 2020-as NAT-ban már az anyanyelvi és irodalmi tárgyakon belül valósulnak meg. Több válasz megjelölése is lehetséges volt, mely alapján a következő témakörökre esett a pedagógusok választása: az élőlények közösségei (40 fő, 78,4%), tájékozódás az iskolában és környékén (28 fő, 54,9%) és az anyagok körülöttünk (27 fő, 52,9%).

A környezetismeret tantárgyon belül számos témakör van, melyekkel megismerkednek a gyermekek. A következő kérdésem arra irányult, hogy mennyire tartják fontosnak a környezetismeretet tanító pedagógusok a vadon élő állatok témakörét. A válaszadók közül 42 fő (82,4%) fontosnak tartja, 9 fő (17,6%) pedig nemleges választ adott, tehát ők úgy gondolják, hogy számos más témakör van jelen a tantárgyon belül, melyek fontosabbak a hazai vadon élő állatainknál (50. ábra).



50. ábra: Hazai vadon élő állatok témakörének fontossága

Mindkét válaszlehetőség esetében volt lehetőségük a pedagógusoknak megindokolni a válaszukat. Akik igennel válaszoltak - tehát fontosnak tartják a fent említett kérdéskört/témakört - a következőket írták:

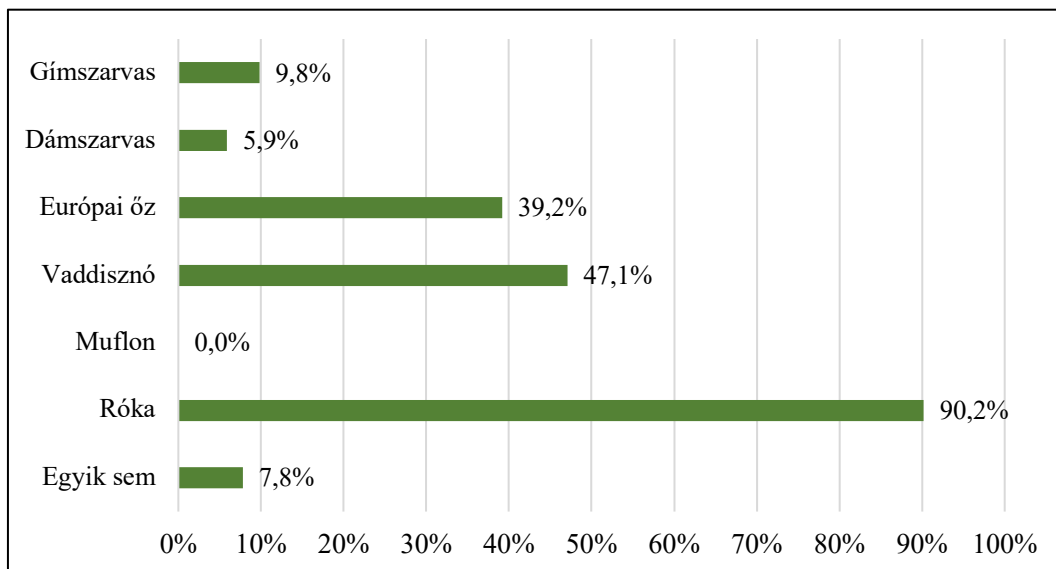
- *„A gyerekeknek meg kell ismerniük környezetüket, az erdei állatok is környezetünk részei. Felnőttként nem tudnak annyira azonosulni az erdő növény-és állatvilágának védelmével, ha nem kisgyermekkorban tudatosítjuk ezt bennük.”*
- *„Minden tanulót meg kell ismertetni az őt körülvevő világgal s a benne élő élőlényekkel. A természetbe ki kell vinni őket minél többet, s szorgalmazni azt, hogy egy családi program ne csakis és kizárólag a hétvégi tescós bevásárlásokról álljon.”*
- *„Szükséges a tanulóknak minél többet foglalkozni az élő természettel, közel kell hozzájuk hozni az élő természetet, hiszen többnyire élettelen dolgok veszik körül őket. A vadon élő állatok pedig abban élnek.”*
- *„Az állatvilág, növényvilág megismerése az általános műveltség része.”*
- *„Fontos, hogy a gyerekek megismerjék a természetet, és tudják értékelni és megbecsülni a természet nyújtotta értékeit. Mindez hozzájárul a felnövekvő fiatalság felelősségteljesebbé válásához.”*
- *„Azzal kapcsolatban tud pozitív véleményünk lenni, amit ismerünk. Ez fontos.”*
- *„A tápláléklánc demonstrálása és a környezetvédelemre való figyelemfelhívás miatt.”*
- *„Azt szeretjük és védjük, amit ismerünk. A természettől eltávolodott generációknak is fontos jobban megismerni a körülöttünk élő állatokat.”*

- *„A mai gyerekek többsége még házi állattal sem biztos, hogy találkozik. Vadon élő állattal meg csak az állatkertben, de a többségük oda sem jut el.”*

Azok a pedagógusok, akik a nem válaszlehetőséget jelölték, a következőkkel indokolták azt:

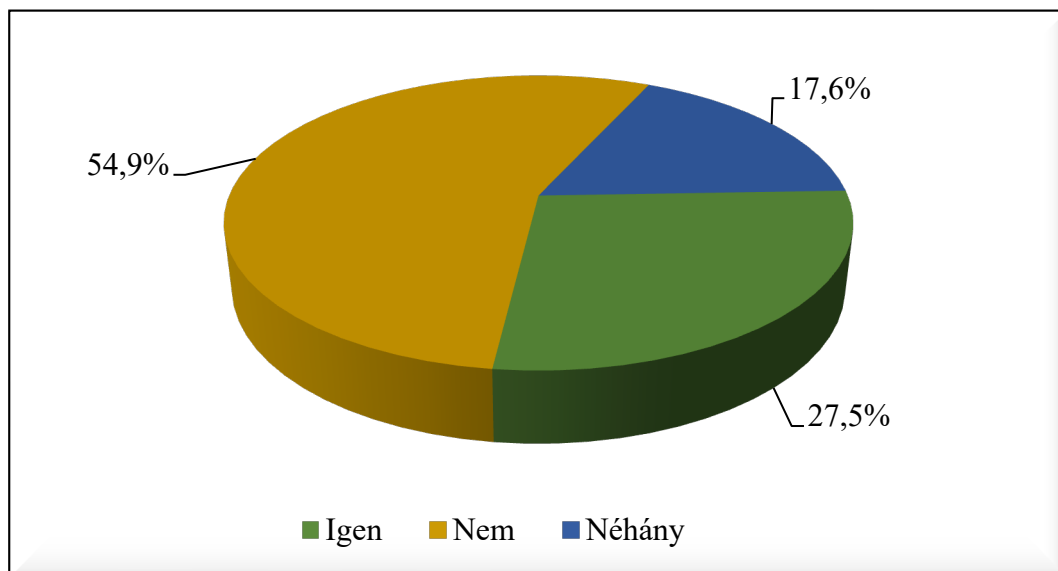
- *„Később úgyis tanulják majd, először a környezetüket és a házi állatokat tanulják meg.”*
- *„Nem fontos.”*
- *„Az ráér később is.”*
- *„Nem találkozunk velük.”*
- *„Ennél sokkal fontosabb témakörök vannak, amiben a gyerekeknek nincs meg az alaptudásuk.”*
- *„Felesleges, fontosabb a házi állatok témaköre.”*
- *„Más, sokkal fontosabb témakörök kellenének, felesleges a vadon élő állatokról tudni akármit is, hiszen nem találkozunk velük.”* (Mesterházy, 2021c, pp. 450-451.)

A 2012-es NAT alapján a vadon élő állatok csak 3-4. osztályban kerülnek tárgyalásra, melyek a következők: kárász, csuka, nemes kócsag, fehér gólya, rókalepke, májusi cserebogár, seregély, feketerigó, mezei pocok, őz, róka. A következőkben arra voltunk kíváncsiak, hogy a pedagógusok szerint mely hazai vadon élő állataink szerepelnek az alsó tagozatos törzsanyagban. Az 51. ábrán látható, hogy a muflon kivételével mindegyik állatot bejelölték válasznak, illetve 4 fő (7,8%) szerint a felsoroltak közül egyik sem szerepel az alsó tagozatos törzsanyagban (51. ábra).



51. ábra: Vadon élő állatok a törzsanyagban

A következő kérdés arra irányult, hogy a fent felsorolt NAT-ban szereplő vadon élő állatok részletesen ismertetésre kerülnek-e a tankönyvben. A részletes ismertetés alatt az élőhely ismertetését, táplálkozást, szaporodást, fajok egyedeinek pontos megnevezését értettem. Az ábrán látható, hogy 28 pedagógus (54,9%) szerint nem tárgyalja a tankönyv ilyen részletességgel a követelményrendszerben szereplő vadon élő állatokat a tankönyv, 14 fő (27,5%) úgy gondolja, hogy igen, 9 fő (17,6%) pedig úgy véli, hogy néhány (52. ábra). Akik a néhány válaszlehetőséget jelölték be, lehetőségük volt megjelölni az állatokat. Ők a nemes kócsagot, kárászt és csukát említették. Úgy gondolják, hogy ezen fajokat részletesen tárgyalja a tankönyv. Volt, aki a következőt írta: „Nem is kell mély ismeret. Azért írtam, hogy néhány. Szerintem bőven elég, hogy a nevekkkel legyenek tisztában.”



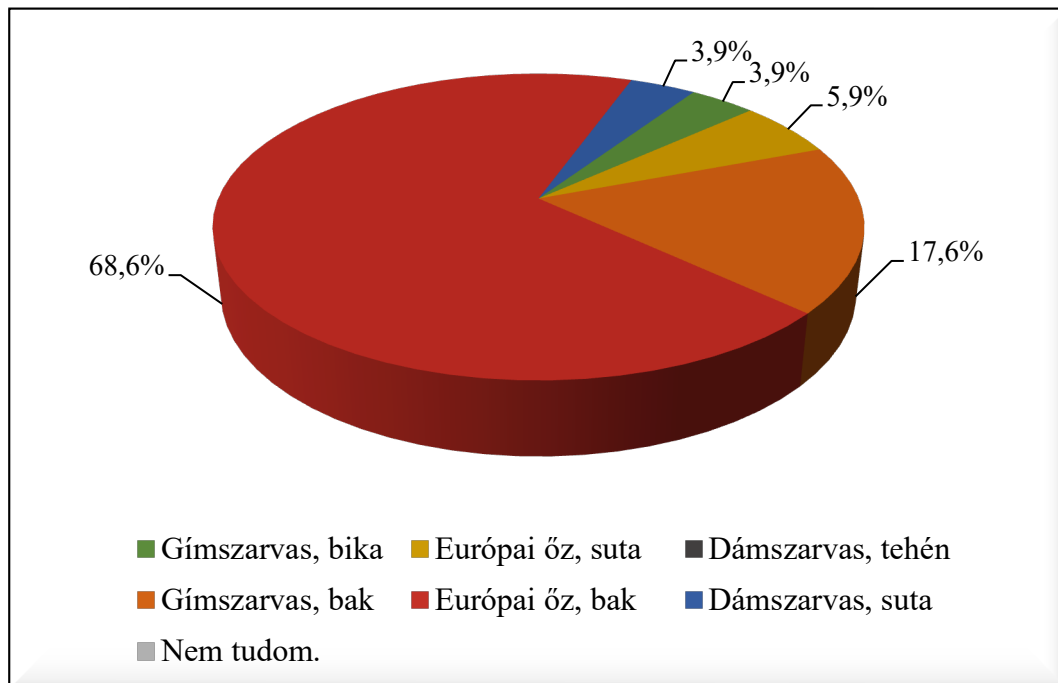
52. ábra: Vadon élő állatok részletes ismertetése

4.4.3. A környezetismeretet tanító pedagógusok ismerete a főbb hazai vadon élő állatokról

A tankönyvekben levő megfelelő mennyiség és minőségű ismeret mellett arra is szükség van, hogy a pedagógus szakszerű és pontos ismereteket tudjon átadni a felnövekvő generációnak. A pedagógusok tudásának felmérése érdekében a képről felismerés, megnevezés mellett szaporodási időszakra és egyes fajok alomnagyságára kérdeztünk rá, melyek a pedagógusok alapismeretei között kellene, hogy szerepeljenek.

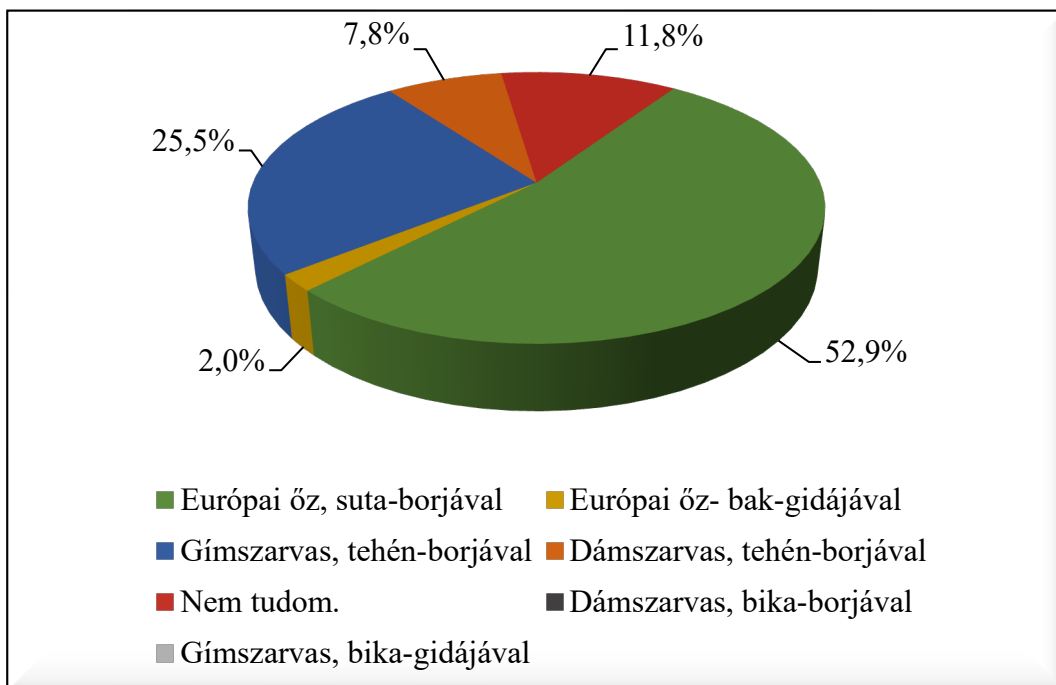
Elsőként képek szerepeltek a kérdőívben, melyek mellett több választási lehetőség közül tudták kiválasztani a helyes választ a kitöltők. A válaszok között voltak helyes, illetve helytelen/valótlan megnevezések is. A kutatáshoz szükséges fotókat Szigeti Edit, a Nimród Vadászújság hivatásos fotósa bocsátotta rendelkezésünkre.

Az első képen egy európai őzbak szerepelt. Az 53. ábrán látható, hogy a válaszadók közül 35-en (68,6%) a helyes választ jelölték be. 9 fő (17,6%) helytelenül arra gondolt, hogy a képen egy gímszarvas, bak szerepel, mely egy valótlan válaszlehetőség volt (53. ábra).



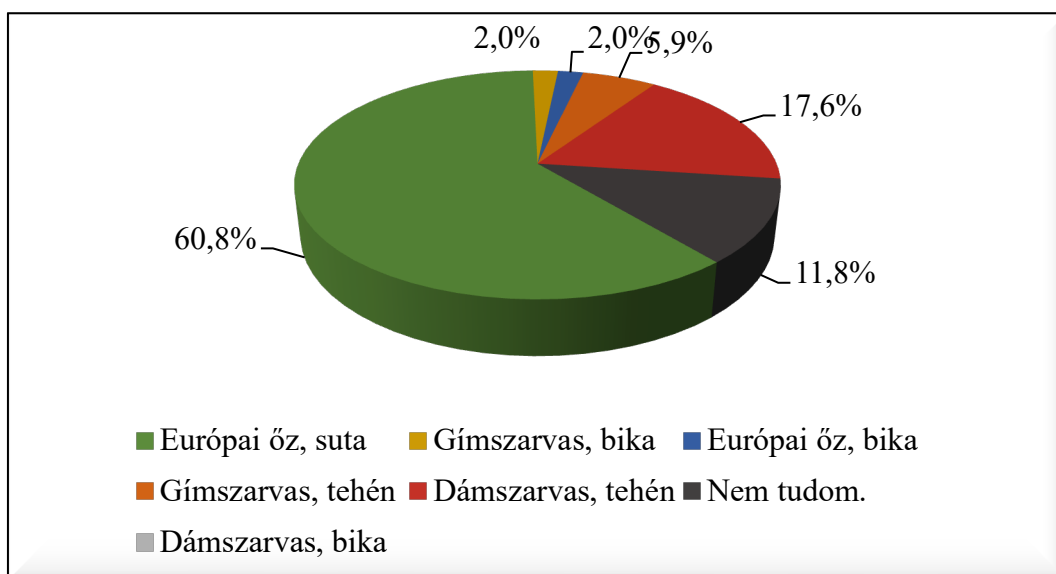
53. ábra Európai őz bak felismerése képről

A következő képen egy gímszarvas tehén szerepelt a borjával. A lenti ábrán látható, hogy a válaszadók közül 27 fő (52,9%) gondolta úgy, hogy a képen európai őz, suta-borjával szerepel. 13 fő (25,5%) helyesen választott, a kitöltők közül 6 fő (11,8%) pedig a nem tudom válaszlehetőséget jelölte be (54. ábra).



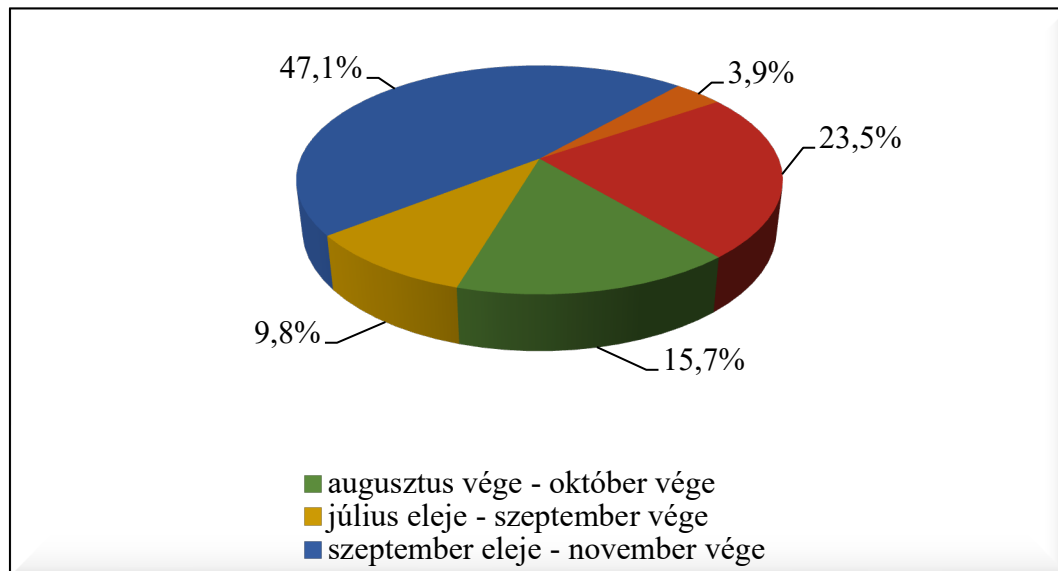
54. ábra Gímszarvas tehén-borjával felismerése képről

A következő képen egy dámszarvas tehenet kellett felismerniük a környezetismeret tanító pedagógusoknak. Az 55. ábra mutatja, hogy a kitöltők közül csupán 9 fő (17,6%) tudta helyesen kiválasztani a faji megnevezést, mely a képpel szinkronban volt. A legtöbb jelölés az európai őz, sutára érdekezett, szám szerint 31-en (60,8%) választotta ezt a választ a lehetőségek közül (55. ábra).



55. ábra: Dámszarvas tehén felismerése képről

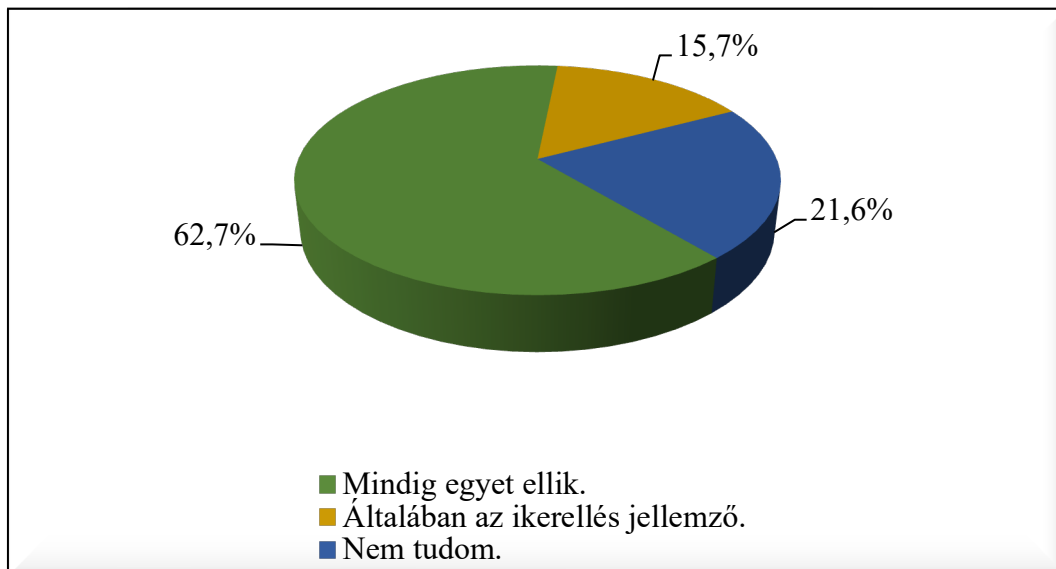
A képfelismerések után a következő kérdésem a gímszarvas szaporodási időszakára irányult. A gímszarvas szaporodási időszaka augusztus végétől október végéig tart (FARAGÓ, 2015). A helyes válaszlehetőséget 8 fő (15,7%) választotta. Legtöbben azt gondolták, hogy a gímszarvas szaporodási időszaka szeptember elejétől november végéig tart (24 fő, 47,1%) (56. ábra).



56. ábra: Gímszarvas szaporodási időszaka

Az őzre általában az ikerelés a jellemző, de amióta elfoglalta a kedvezőbb táplálkozási feltételeket adó mezőgazdasági területeket, előfordul hármas, sőt négyes vehem is, azaz az élőhely minősége befolyásolja az alomnagyságot. Évente egyszer ellik (FARAGÓ, 2015).

A kérdőívet kitöltő pedagógusok közül 32 fő (62,7%) tudja úgy, hogy az európai őz mindig egyet ellik. A helyes választ 8 fő (15,7%) tudta, 11 fő (21,6%) pedig a nem tudom válaszlehetőséget jeltölte be (57. ábra).



57. ábra: Európai őz alomnagysága

A kérdőívet kitöltőknek lehetőségük volt kifejtteni a témával kapcsolatos véleményüket, hozzászólásukat is. Ezek közül néhány:

- „Hiányos alapismeretekkel rendelkeznek a mai gyerekek a környezetismereti tananyag kapcsán is. Baj lesz ebből!!”
- „Magam sem tudom: ebből látszik, hogy egy 1.-2. osztályost sem kell ezzel tömni. (A héten voltunk a Vadasparkban...)”
- „Érzésem szerint hiányosak az ismereteim a vadon élő állatokkal kapcsolatban.” (Mesterházy, 2021c, p.456.)

4.4.4. A NAT tanítói értékelésének, tudásszintjének összegzése

A bemutatott eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy mindhárom hipotézisünk igazolást nyert. A pedagógusok által adott válaszok alapján elmondható, hogy a 2020-as NAT bevezetésével kapcsolatban a szakmában aktívan résztvevő, gyakorló, környezetismeretet tanító pedagógusok véleményét nem kérték ki. Úgy gondolják, hogy a 2020-ban bevezetett szabályozások negatívan érintették a környezetismeret tantárgyat. Ugyanígy negatív véleménnyel vannak arról is, hogy a környezetismeret tantárgy tanítását alsó tagozatban 3-4. osztályra korlátozták.

Megállapítható, hogy a válaszadók nagy része fontosnak találja a vadon élő állatok témakörét. A pedagógusok szerint 2012-es NAT-ban szereplő vadon élő állatok (kárász, csuka, nemes kócsag, fehér gólya, rókalepke, májusi cserebogár, seregély, feketeterítő, mezei pocok, őz, róka) nincsenek elég részletességgel tárgyalva a tankönyvekben (élőhely, táplálkozás, szaporodás, fajok egyedeinek pontos megnevezése). A NAT szerint az előbb felsorolt vadon élő állatok 3-4. osztályban kerülnek tárgyalásra. Ennek ellenére a felsorolásban szereplő őz és róka a 2. osztályos tankönyvben szerepel. A 3-4. osztályos tankönyvek a változtatások/újítások után nem kerültek átdolgozásra, így az említett vadfajok teljes egészében eltűnnek majd a tananyagból (MESTERHÁZY, 2021 C).

Problémát vet fel az a tény is, hogy a NAT diktálta követelmények és a tankönyvben szereplő tananyag nincsenek összhangban. Ezt bizonyítja az a tény is, miszerint a NAT által kiadott követelmények szerint vadon élő állatokról csak a 3-4. osztályban van szó. Ennek ellenére- a 4.2.4. kutatást összegző fejezetben leírtak szerint- megállapítottuk, hogy a Mester (2019) által írt A mi világunk tankönyvsorozatában a legtöbb vadon élő állatokkal kapcsolatos tartalom és tananyag a 2. osztályban van.

A kérdőív elemzése után megállapítható, hogy az 51 fő környezetismeretet tanító pedagógusnak nincs megfelelő ismerete a hazai vadon élő állatokról. A kérdőívben feltett kérdések úgy lettek összeállítva, hogy összhangban legyenek az alsó tagozatos diákoktól elvárt tudásanyaggal. Tehát képről felismerés, faj és egyed pontos megnevezése és szaporodással kapcsolatos kérdések voltak. A válaszok tükrében elmondható, hogy a pedagógusok képzsébe/segédanyagaiba be kell illeszteni a főbb vadfajok témakörét, hisz így tudnak majd megfelelő/pontos ismeretekkel szolgálni a diákjaik számára (MESTERHÁZY, 2021 C).

A változtatások után az alsó tagozatos diákok 1. és 2. osztályban nem tanulják önálló tantárgyként környezetismeret tantárgyat. Ennek tanítása a 3-4. osztályban valósul meg folyamatosan, felmenő rendszerben alkalmazva, tehát jelenleg, a 2020/2021-es tanévben az első osztályos tanulók nem, a második osztályos tanulók pedig még tanulják a fent említett tantárgyat.

A fent említett tények több szempontból is problémát vetnek fel. A 3-4. osztályos tankönyvek a változtatások ellenére nem kerültek átdolgozásra, tehát az első két év tananyaga teljes egészében eltűnt. Előző kutatásunk eredményeinek tükrében elmondható, hogy a legtöbb főbb vadfajokkal kapcsolatos tananyag a 2. osztályban van, mely a 2022-es évtől teljesen el fog tűnni.

A 2020-as NAT azzal magyarázza a környezetismeret tantárgy első osztályokban való eltörlését, hogy ugyanezen ismeretek átadhatóak a gyermekek számára az anyanyelvi és irodalmi tantárgyakon belül. Az új NAT egyelőre nem tartalmaz ilyen jellegű feladatokat, célokat a magyar nyelv és irodalom tantárgyon belül, mely szintén egy nagy mértékű probléma (MESTERHÁZY, 2021 c).

5. ÖSSZEFOGLALÁS

A média nagyban hozzájárul ahhoz, hogy napjainkban negatív megítéléssel illetik a vadászokat. Ehhez hozzásegít az is, hogy sem a felnövekvő generáció, sem a felnőtt, illetve idős nemzedék nem rendelkezik megfelelő ismerettel a vadon élő állatokról, illetve a tervszerű vadgazdálkodásról. Ahhoz tud kialakulni egy pozitív érzelmi viszonyunk, amit ismerünk. Enélkül nem várható el az emberiségtől, hogy átlássa, miről is szól a vadászat, vadgazdálkodás, illetve milyen szerepet játszanak az ember életében a vadon élő állataink.

A pedagógusokra hárul az a fontos feladat, hogy átadják a pontos/hiteles ismereteket a gyermekeknek, már a korai időszakban, hogy aztán esetlegesen a felnőtt generációt is elérjük. A gyermekek egyfajta értékközvetítő szerepet betöltve tudnák formálni a felnőttek képét a fent említett témakörökről.

Kutatásunk fő célja az volt, hogy felhívjuk a figyelmet arra tényre, hogy a pedagógusok ismerete hiányos a vadászat- vadgazdálkodás, illetve főbb vadfajaink tárgykörében, illetve a jelenlegi tankönyvlistán szereplő környezetismeret tankönyvek az általunk vizsgált témakörben hiányos/ pontatlan ismeretekkel látják el a pedagógusokat és gyermekeket egyaránt. Továbbá célunk alátámasztani azt a feltevésünk, miszerint a 2020-as NAT időkeret változása hátrányos helyzetbe hozta a tantárgyat, amely szintén nem segít hozzá ahhoz, hogy kialakuljon a környezettudatos gondolkodás és a környezetünk/ vadon élő állataink pozitív értékelése. Nem elhanyagolható az sem, miszerint a tantervi szabályozók előírásai szerint 1-2. osztályban a magyar nyelv és irodalom órák elsődleges feladata, hogy a gyermekek megtanulják az írás- és olvasás készségét. Mindez időben és műveleteiben (pl. motorikus műveletek) teljesen lefedi az erre központilag előírt óramennyiséget, hiszen ezen készségek gyakorlása egyfajta alapként szolgálnak a gyermekek későbbi életszakaszaiban. A fenti feladatok megvalósulása hazánkban természetesen eltérő. Ezt bizonyítja az a tény is, miszerint hazánkban a funkcionális analfabetizmus 25%-os (URL 27.).

6. JAVASLATOK

Az eredmények alátámasztották, hogy sem az óvodapedagógus hallgatók, sem pedig a környezetismeret tanító pedagógusok nem rendelkeznek megfelelő mennyiségű és minőségű ismerettel a vizsgált témában. A jelenleg érvényben levő környezetismeret tantárgy tartalmi elemzése után- fókuszálva a vadon élő állatainkra- szükséges lenne átgondolni/ tovább gondolni a képzési- és megvalósítási lehetőségeket. Ilyen javaslat például, hogy minden tanító- és óvodapedagógus képzésbe szükséges lenne beilleszteni a fenntarthatóság pedagógiáját és a környezeti nevelést, mellyel áthidalható lenne az a probléma, hogy olyan pedagógusok adják át az ismereteket, akik nem is hallgattak ilyen tárgyakat, így az ismeretátadás hiányos, olykor torz lehet. Azáltal, hogy a közoktatás teljes vertikumában megjelenik a vizsgált tantárgy, nagyobb eséllyel érünk el egy olyan attitűdformálást már óvodáskortól kezdve, mely hozzásegíthet ahhoz is, hogy a vizsgált vadon élő állatok témaköre, illetve vadászat- vadgazdálkodás egy pozitívabb véleményt/visszhangot eredményezzen a társadalomban.

Az új Nemzeti Alaptanterv módosítása után szükséges lenne a környezetismeret tankönyvek átdolgozása tartalmilag, képileg, és a törzsanyagot tekintve egyaránt, annak érdekében, hogy összhangban legyenek a NAT-ban szereplő követelmények és a tankönyvek/munkafüzetek. A pedagógusok rendkívül feszített tempóban haladnak a tananyagokat tekintve, így szükséges lenne tapasztalati módon megismertetni a gyermekeket a vadon élő állatainkkal, illetve a vadászattal, melyet akár egy erdei iskolalátogatás révén meg tudnak tenni, hozzáértő szakemberek bevonásával.

Ehhez járulnak hozzá azok a szakemberek által készített online szakanyagok, melyekhez hozzájuthatunk akár az OEE és a Nemzeti Parkok honlapjain. Fontos, hogy ezek elsődlegesen lokális – majd utána területi és országos, majd globális hatásúak legyenek. A mi területünkön a Muck Endre és Ravazdi Erdészeti Erdei Iskola- vadon élő állatokkal kapcsolatos erdei programjai nagyon népszerűek és jó alapot nyújtanak a hazai főbb nagyvadfajainkkal kapcsolatos ismeretátadásra és szemléletformálásra.

A Soproni Egyetem ilyen irányú képzései is nagymúltúak. A 2000-es évek elején a Környezetünk az Erdő pedagógus továbbképzéssel indult a pedagógusok körében lévő munka. Ezen élményalapú továbbképzés is foglalkozott már vad, vadgazdálkodás, vadászat témákkal – s minden területét a gyakorlatban is megismerhették az érdeklődő pedagógusok.

Jelenleg Erdőpedagógiai Szakmérnök Szakirányú Továbbképzési Szak és Erdőpedagógiai Szakvezető képzéseket szervez az egyetem mérnököknek és pedagógusoknak. A képzés sajátossága, hogy a mérnökök pedagógiai, környezet- és erdőpedagógiai tudással gazdagodhatnak, míg a pedagógusok a természettudományos erdő- és erdőgazdálkodás, vad- vadgazdálkodás, vadászat témaköreit tanulják magasabb óraszámban. Új szakként jelent meg a BPK-n az erdőpedagógia pedagógus szakvizsgás képzés, mely jó alapot ad a Zöld Óvodákban, Ökoiskolákban dolgozó pedagógusoknak. Ismeretek bővítésére szolgálhatnának a tankerületek által meghirdetett továbbképzések is, melyek nem adnak tanúsítványt, de adnak élményt és ismeretet tapasztalati tanulással.

Köszönetnyilvánítás

Doktori disszertációm egy többéves kutatómunka eredménye, melynek során sokan voltak segítségemre. A tanulmányaim során, illetve disszertációm elkészítésében nagy szerepet játszottak, odaadással és kitartással segítettek munkámat témavezetőim: **Dr. Molnár Katalin Docens Asszony** és **Prof. Dr. Faragó Sándor Akadémikus Úr**. Szakmai iránymutatásuk, vezetésük és kritikai észrevételük sokat jelentett a megfelelő vizsgálatok elvégzésében és értékelésében.

Köszönöm **Dr. Kollarics Tímea Docens Asszonynak** és **Dr. Lampert Bálint Adjunktus Úrnak**, hogy javaslataikkal, bírálataikkal hozzájárultak disszertációm kiteljesítéséhez.

Hálával tartozom **Prof. Dr. Lett Béla Tanár Úrnak**, akitől tanulmányaim során rendkívül sok segítséget kaptam.

Köszönettel tartozom **Dr. Hoschek Mónika Docens Asszonynak**, akinek tudományos munkássága nélkülözhetetlen volt a statisztikai elemzéseim elkészítésében.

Külön köszönetemet fejezem ki **Családomnak**, akik biztatása és lelkesítő szavai nélkül ez a dolgozat nem születhetett volna meg.

7. IRODALOMJEGYZÉK

- ÁCS, P. (2014): *Gyakorlati adatelemzés*. Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar. Pécs. 288. p.
- BIHARINÉ KREKÓ, I. & KANCZLER, GY. (2019): *Az óvodai környezeti nevelés módszertana*. Budapest. pp. 15-18.
- CSENGER, L. (2015): A környezeti nevelés elmélete és gyakorlata. *Képzés és Gyakorlat*, **13** (1-2): 181-182.
- CSÖRE, P. (1994): *A magyar vadászat története*. Mezőgazda Kiadó. Budapest. 245-264.
- DÁRDAI, Á. (2002): *A tankönyvkutatás alapjai*. Dialóg Campus Kiadó. Pécs.
- DISINGER, JOHN F. & MONROE, M. (1998): *A környezeti nevelés fogalma*. Magyar Környezeti Nevelési Egyesület. Budapest. 156 p.
- FARAGÓ, S. (2009): *Magyar vadász enciklopédia*. Totem Plusz Kiadó. Budapest. pp.20-21.
- FARAGÓ, S. (2015): *Vadászati állattan, negyedik átdolgozott kiadás*. Mezőgazda Kiadó. Budapest. pp. 431-433.
- GYULAI, I. (2000): *A fenntartható fejlődés*. Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány. Miskolc. 109. p.
- HALÁSNÉ SZAKÁCS, É. (2017). Az iskolán kívüli oktatás és nevelés szinterei és módszerei. Múzeum-, zoo-, botanikus kerti és erdőpedagógia. *Tanulmánykötet Mészáros Károly Tiszteletére 2017*. In: Lett, B.; Gál, J.; Horváth, S.; Molnár, K.; Schiberna, E. & Stark, M. (szerk.). Soproni Egyetem Kiadó. Sopron. pp. 95- 119.
- HARTL, É. (2008): *PhD Értekezés: A „Környezetünk az erdő pedagógus továbbképzés környezettudatos nevelésben betöltött helye, szerepe és hatékonysága*. pp.7-8.
- HARTL, É. (2020): Erdőpedagógiával az erdőtudatos környezeti nevelésért az óvodapedagógus képzésben. *Tanulmánykötet Mészáros Károly Tiszteletére 2020*. In: Lett, B.; Gál, J.; Horváth, S.; Molnár, K.; Schiberna, E. & Stark, M. (szerk.). Soproni Egyetem Kiadó. Sopron. pp. 201- 206.
- HERMANN, A. (1963): *Óvodáskorú gyermekek tájékozottsága a világban*. Tankönyvkiadó Vállalat. Budapest. 176 p.

- HOLMES, J. A. (2011). Informal learning: Student achievement and motivation in science through museum-based learning. *Learning Environments Research*, **14** (3): 263–277.
- HOMOKI, E. (2021): A környezetismeret tantárgy a NAT 2020 alapján, elvesztegetett évek. In: Fodor, R., Karin- Gombocz, O. & Miklós, Á. (szerk.): *Pedagógiai változások- a változás pedagógiája III*. Szaktudás Kiadó Ház. Budapest. pp. 137- 144.
- HORATIUS (1922): Horatius satirái és epistulái, II. rész, (Csengery János ford.). Délmagyarország Hírlap- és Nyomdavállalat. Szeged. 258 p.
- KOJANITZ, L. (2008): Tankönyvértékelés, tankönyvanalízis, tankönyvkutatás. In: Simon M. (szerk.): *Tankönyvdialógusok*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. Budapest. pp. 23-33.
- KONRÁD, Á. (2020): Lehet a kevesebb több? avagy Mi lesz veled környezetismeret? *Tanító Módszertani Folyóirat*. **59** (5-6.): 1-3.
- KÓNYA, GY. (2018a): Környezeti attitűdöt befolyásoló hatástényezők. *Képzés és Gyakorlat*, **16** (2): 115- 126.
- KÓNYA, GY. (2018b): Környezeti nevelési tartalmak a középiskolai oktatás tankönyveiben és kimeneti szabályozóiban. *Alkalmazott Műszaki és Pedagógiai tudományos folyóirat*, **8** (1): 36-51.
- KORCZ, R., TÓTH, L., KONCZ, G. & CSERNÁK, J. (2016): A magyar vadászat és vadgazdálkodás vidékfejlesztési lehetőségeinek vizsgálata. *Acta Carolus Robertus*. **6** (1): 93- 104.
- KOROM, E. (2002): Az iskolai és hétköznapi tudás ellentmondásai: a természettudományos tévképzetek. In: Csapó, B. (szerk.): *Az iskolai tudás*. Budapest. Osiris Kiadó. pp. 49.176.
- LÁNYI, A. (2007): A fenntartható társadalom (Fenntarthatóság és globalizáció 2.) L'Harmattan Kiadó. Budapest.
- LETT, B. (2020): Erdészeti politika oktatása, kutatása és gyakorlata. *Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére 2020*, In: Lett, B.; Gál, J.; Horváth, S.; Molnár, K.; Schiberna, E. & Stark, M. (szerk.). Soproni Egyetem Kiadó. Sopron. pp. 5- 50.
- LIDDICOAT, K. R. & KRASNY, M. E. (2014). Memories as useful Outcomes of Residential Outdoor *Environmental Education*. *Journal of Environmental Education*, **45** (3): 178-193.

- LÜKŐ, I. (2003): *Környezetpedagógia. Bevezetés a környezeti nevelés és oktatás pedagógiai és társadalmi kérdéseibe*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. 251 p.
- MESTER, M. (2019): *A mi világunk 1., 2., 3., 4.* Oktatási hivatal (Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet). Budapest.
- MESTERHÁZY, H. (2019): Oktatási tananyag összeállítása pedagógushallgatók részére. *Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére 2019*. In: Lett, B.; Gál, J.; Horváth, S.; Molnár, K.; Schiberna, E. & Stark, M. (szerk.). Soproni Egyetem Kiadó. pp. 127-131.
- MESTERHÁZY, H. (2019): Vadászati és vadgazdálkodási ismeretek pedagógushallgatók körében. *Képzés és Gyakorlat*, **17** (3-4): 186-187.
- MESTERHÁZY, H. (2020): Vadászati és vadgazdálkodási szemléletformálás családok és gyermekek körében. *Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére 2020*. n: Lett, B.; Gál, J.; Horváth, S.; Molnár, K.; Schiberna, E. & Stark, M. (szerk.). Soproni Egyetem Kiadó. pp.195-199.
- MESTERHÁZY, H. (2021a): Általános iskolás környezetismeret tankönyvek vizsgálata főbb vadfajok tárgykörében. *Danubius Noster*, **9** (1-2): 149-162.
- MESTERHÁZY, H. (2021b): Környezetismeret tankönyvek vadfajokkal kapcsolatos tartalmainak összehasonlítása Magyarországon és Ausztriában. *Képzés és Gyakorlat*, **19** (1-2): 100-106.
- MESTERHÁZY, H. (2021c): Változások a környezetismeret tantárgyban. *XXIV. Tavaszi Szél Konferencia 2021 Tanulmánykötet II*. pp. 442-459.
- MOLDOVÁN, T. (SZERK.) (1980): *Vadászat Magyarországon*. Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat. Budapest. pp. 130- 204.
- MOLNÁR, K. (2009): *Erdővel kapcsolatos ismeretek gyermekeket nevelő családok körében*. Doktori Disszertáció. Nyugat- magyarországi Egyetem. Sopron. 212 p.
- MOLNÁR, K. (2015): Környezeti nevelés – környezettudatos magatartásformálás. In: Lett, B.; Gál, J.; Horváth, S.; Molnár, K.; Schiberna, E. & Stark, M. (szerk.). *Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére 2015*, Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron. pp. 125–131.
- NÁHLIK, A. (2012): *Vadászattan*. Nyugat- magyarországi Egyetem Kiadó. Sopron. 276 p.

- NAT (2007): A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII. 17.) Kormányrendelet módosításáról szóló 202/2007 (VII. 31.) Kormányrendelet. *Magyar Közlöny*. Budapest, (102), 7640-7796.
- NAT (2020): 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet. A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról. *Magyar Közlöny*. Budapest.
- NEMZETI ALAPTANTERV (2012): A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI.4.) Kormányrendelet. *Magyar Közlöny*. Budapest. 10635-10848. p. 66
- NEMZETI ALAPTANTERV (2020): A Kormány 5/2020. (I. 31.) Kormányrendelete a Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Kormányrendelet módosításáról. *Magyar Közlöny*, (17): pp. 290-447.
- NEMZETI ERDŐSTRATÉGIA (2016): Budapest. p. 55., p. 16.
- NEMZETI KÖRNYEZETI NEVELÉSI STRATÉGIA (2010) pp.19-20. p. 34.
- PÁJER, J. (2002): *Természetvédelem az ezredfordulón- a korszerű természetvédelem általános alapjai*. Szaktudás Kiadó Ház. Budapest. 155 p.
- PAP, A. (2021): Környezeti nevelés lehetőségei a gyalogos vándortábor mozgalomban. *Alkalmazott Műszaki és Pedagógiai tudományos folyóirat*, **11** (2): 75-90.
- PUKÁNSZKY, B. (1996): *Johannes Amos Comenius pedagógiai szintézise*. In: Pukánszky B. & Németh A. (szerk.), *Neveléstörténet*. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- PUSZTAI, F. (SZERK.) (2003): *A Magyar Nyelv Értelmező Szótára*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1507 p.
- RASZTIG, S. (2018): A vadászat jelene és jövője. *Nimród Vadászújság* **106** (2): p. 41.
- RÉVÉSZ, G. (2018): *Kirajzás: A modernkori táboroztatás kezdetei*. In: Nagy Á. (szerk.) *A komfortzónán is túl... A táborozás pedagógiája, szociológiája és kulturális antropológiája*. Kecskemét: Neumann János Egyetem Kiadó, Iuvenis Ifjúsági Műhely, Ifjúság szakmai Társaság. pp. 197-211.
- RÓKUSFALVY, P. (2000): Mi a környezetpszichológia? II. *Új Pedagógiai Szemle*: 4/2000. pp.42-51.

- SÁRDI, Cs. (SZERK.) (2012): *A felsőoktatás- pedagógia kihívásai a 21. században*. In.: Éger I.: Az új generáció oktatásának módszertani kihívásai. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, p. 107.
- SOPRONI EGYETEM BENEDEK ELEK PEDAGÓGIAI KAR (2021): Környezeti nevelés tematika.
- SOULSBURY, C.D., WHITE, P.C.L. (2015): Human- and wildlife interactions in urban areas: a review of conflicts, benefits and opportunities. *Wildlife Research*, **42** (7): 541-553.
- STARK, M. (2002): Kommunikáció és konfliktusok a magyar erdőgazdaságban. Sopron. p. 2.
- SZCZEPANSKI, A., MALMER, K., NELSON, N., & DAHLGREN, L. O. (2007). The distinctive nature and potential of outdoor education from a teachers' perspective: An intervention study of teachers in school. *Didaktisk Tidskrift*, **16**, 89–106.
- TÓTH, S. (2005): *A hirnév kötelez. Vadászat és vadgazdálkodás Magyarországon 1945-1990*. Nimród Vadászújság. Budapest. 43 p.
- VARGA A. (1999): Az eredményes környezeti nevelés lehetséges útja – Összehasonlító vizsgálat a „Természettudományokkal Európán keresztül” program kapcsán. *Új Pedagógiai Szemle*, **49** (9), pp. 111-118.
- VARGA A. (1997): Környezeti attitűdök és ismeretek vizsgálata 13–16 éves diákok körében. Szakdolgozat. Budapest, ELTE.

Internetes hivatkozások:

- URL 1.: Egy a Természettel Vadászati és Természeti Világkiállítás (2021): In:
<https://egyatermeszettel.jegy.hu/one-with-nature/> (2021.12.01.)
- URL 2.: NÉBIH- Meleg tavaszok és az aranyakál vándorlása kedvezhet a szívférgnek. In:
<https://portal.nebih.gov.hu/-/meleg-tavaszok-es-az-aranyakal-vandorlasi-kedvezhet-a-szivfergnek-nebih-elelmiszer-tudomany-dilofilaria-immitis-bacsadi-arpad-papp-attila-szeredi-le> (2022.11.21.)
- URL 3.: KSH (2013): Kulturálódási szokásaink. In:
https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kult_szokasok.pdf (2022.09.27.)
- URL 4: Bodnárné Skobrák, E. (2014): A vadászat és vadgazdálkodás társadalmi megítélése Csongrád megyében. p: 306. In: <http://docplayer.hu/148922992-Public-opinion-on-hunting-and-wildlife-management-in-csongrad-county.html> (2022.09.17)
- URL 5: Hackländer, K. (2016): Warum wir in Österreich die Jagd brauchen. Die Presse. In:
<https://www.diepresse.com/5122022/warum-wir-in-oesterreich-die-jagd-brauchen> (2022.09.27.)
- URL 6.: People for the ethical treatment of animals (2020): Why Sport hunting is cruel and unnecessary. In: <https://www.peta.org/issues/wildlife/wildlife-factsheets/sport-hunting-cruel-unnecessary/> (2022.10.03.)
- URL 7.: Országos Magyar Vadászati Védegylet, TÁRKI Társadalomkutatási Zrt. (2019): Közvélemény- kutatás a vadászat megítéléséről. In:
<https://vadaszativdegylet.hu/hirek/kozvelemeny-kutatas-a-vadaszat-megiteleserol-magyarorszagon-nincs-vadaszattellenesseg> (2022.10.03)
- URL 8.: Zöld Óvoda: In: <http://www.zoldovoda.hu> (2021.01.11.)
- URL 9.: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat (2022.11.11.)
- URL 10.: ELTE-Tantervi tájékoztató (2013): Tanító szak, levelező tagozat. Budapest. In:
https://www.tok.elte.hu/dstore/document/83/ltk_tajekoztato_2013_honlapra.pdf (2021.02.16.)
- URL 11: ELTE – Környezeti nevelő óvodapedagógus képzés:
http://old.tok.elte.hu/kepzesek/szakiranyu/kornyezeti_nevelo_ovo.pdf, (2021.02.16.)

- URL 12.: ELTE- Tantervi tájékoztató (2017): Óvodapedagógus szak. In:
https://www.tok.elte.hu/dstore/document/104/NOK_taj_2017.pdf pp.11-16.
 (2021.02.16.)
- URL 13.: Bundesministerium: Bildung, Wissenschaft und Forschung. In:
<https://www.bmbwf.gv.at> (2021.02.16.)
- URL 14.: Coyle, K. J. (2010): *Back to school: Back outside*. The National Wildlife Federation.
 In: <https://www.nwf.org/Educational-Resources/Reports/2010/09-01-2010-Back-to-School-Back-Outside> (2021.07.19.)
- URL 15.: Ro, Ch. (2019): Why 'plant blindness' matters- and what you can do about it. In:
<https://www.bbc.com/future/article/20190425-plant-blindness-what-we-lose-with-nature-deficit-disorder> (2021.07.19.)
- URL 16.: Nagy, L. (2017): Indulhat a vándortábor 2017! In:
https://www.oee.hu/hirek/egyesuleti-hirek/indulhat_vandortabor_2017 (2021.11.06.)
- URL 17.: Erdei Vándortábor. In: <https://www.erdeivandor.hu> (2021.11.06.)
- URL 18.: AM Sajtóiroda (2018): In: <https://www.kormany.hu/hu/foldmuvelesugyi-miniszterium/allami-foldekert-feleleos-allamtitkarsag/hirek/online-erdei-iskola-sorozat-indul-a-madarak-es-fak-napjan> (2020.06.29.)
- URL 19.: TAEG Zrt. Erdő Háza- In: <https://taegrt.hu/erdo-haza/> (2022.11.21.)
- URL 20.: Christine- Eva B. (2019): *Begegnungen mit der Natur 1-4. Klasse*. Österreichischer Bundesverlag Schulbuch GmbH & Co. Kg., Wien. In:
<https://www.oebv.at/flippingbook/9783209087904/II/> (2022.12.01.)
- URL 21.: Statisztika- Nemparaméteres próbák
<https://www.statokos.com/nemparamteresprobak> (2023.01.12.)
- URL 22.: 2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és lőszeréről. In:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0400024.tv×hift=20221101> (2022.10.11.)
- URL 23.: Országos Vadgazdálkodási Adattár 2017/2018:In:
http://www.ova.info.hu/vg_stat/VA-2017-2018.pdf (2022.10.11.) Göllő. p. 4.
- URL 24.: 1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról. In: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99600055.tv> (2022.12.01.)

URL 25.: Disney szarvassá alakította Bambut.In:

<https://index.hu/kultur/cinematrix/ccikkek/bambi0502/> (2021.09.23.)

URL 26.: Österreichischer Bundesverlag: <https://www.oebv.at> (2022.12.01.)

URL 27.: PISA 2018. Összefoglaló jelentés Oktatási Hivatal, 2018. Oktatási Hivatal Felelős

Kiadó: Gloviczki Zoltán.

In:https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/nemzetkozi_meresekek/pisa/PISA2018_v6.pdf (2022.10.06.)

Egyéb felhasznált dokumentumok, adatbázisok:

NAT (1995): Nemzeti Alaptanterv kiadásáról szóló 130/1995. (X. 26.) Kormányrendelet. In:

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500130.KOR , (2022.10.03.)

A Kormány 5/2020. (I.31). Korm. rendelete A nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4) Korm. rendelet módosításáról. *Magyar Közlöny*, (17), 290-447.

8. MELLÉKLETEK

1. Melléklet

Neme: nő/férfi

Életkora:.....év

1. Hol született? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) Falu
- b.) Nagyközség
- c.) Kisközség
- d.) Kisváros
- e.) Nagyváros
- f.) egyéb (pl.: nem Magyarország) :.....

2. Jelenleg hol él? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) Falu
- b.) Nagyközség
- c.) Kisközség
- d.) Kisváros
- e.) Nagyváros
- f.) egyéb (pl.: nem Magyarország) :.....

3. Van a családjában, akinek vadász a foglalkozása (hivatásos vadász)? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) van
- b.) nincs
- c.) nem tudom

4. Mit gondol, hány éves múltra tekint vissza a vadászat? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) egyidős az emberiséggel
- b.) több, mint 1000 éves
- c.) több, mint 500 éves
- d.) több, mint 100 éves
- e.) több, mint 20 éves

5. Ismer személyesen, olyan személyt, akinek vadász a foglalkozása? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) igen
- b.) nem

6. Van a családjában sportvadász? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) igen
 b.) nem
 c.) nem ismerek

7. Ismer személyesen sportvadászt? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) igen
 b.) nem

8. Ön szerint Magyarországon mely vadfajok vadászhatók?

.....

9. Hozzájut-e vadhúshoz? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) igen
 b.) nem

Ha igen, honnan?

.....

10. Kérem, válassza ki, Ön szerint mit jelent a vadászat?

Meghatározások: Kérem válaszait rangsorolva írja! Csak azt, amit és ahova gondol!	Hivatásos vadász	Sport vadász
Példa:	a,c,d,g	e,f,g,h
a.) vadgazdálkodással foglalkozik b.) nem szereti a vadakat, azért lövi őket le c.) foglalkozása, hivatása, szenvedélye a vadászat d.) semmit nem tud a vadról e.) a vadat óvja, kíméli és védi f.) egy ősi hagyományt követ g.)Egyéb:..... h.)Egyéb:.....		

11. Ön szerint mennyire hasznos a vad? (Karikázza be a megfelelő számot!)

1 kevésbé	2	3	4	5 nagyon
--------------	---	---	---	-------------

Ön szerint milyen mértékben okoz kárt a vad? (Karikázza be a megfelelő számot!)

1 kevésbé	2	3	4	5 nagyon
--------------	---	---	---	-------------

Ön szerint milyen mértékben okoz inkább kárt a vad: mezőgazdasági vagy erdei területen, vagy a közúton? (Jelölje mindhárom esetben X-szel a választát!)

	1	2	3	4	5
mezőgazdasági					
erdei					
közúti					

12. Mennyire tartja fontosnak a vadállomány szabályozását? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1 egyáltalán nem	2	3	4	5 fontosnak tartom
------------------------	---	---	---	--------------------------

13. Érdeklík-e a vadászattal kapcsolatos hírek?

- a.) igen
- b.) nem
- c.) esetenként

Ha igen, vagy esetenként, honnan tájékozódik? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) rádió
- b.) család, barát, ismerős
- c.) TV
- d.) internet
- e.) újság

Amennyiben ismer konkrét médiumokat, kérem, írja le:

.....

14. Ki az élő vad tulajdonosa Magyarországon? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) nem tudom
- b.) vadászterület bérlője
- c.) állam
- d.) az, aki eteti, hazaviszi, megtalálja
- e.) a föld/erdő/rét/szántó tulajdonosa

15. Mit gondol, ki a vad tulajdonosa az elejtés után? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) aki elejtette
- b.) a vadgazdálkodó tulajdona, ő rendelkezik vele
- c.) a vad az állam tulajdona
- d.) a vad az önkormányzat tulajdona
- e.) a vad az erdőtulajdonos tulajdona

16. Jelölje be, Ön szerint milyen eszközzel lehet Magyarországon vadászni! (Több helyes válasz lehetséges, karikázza be a megfelelőket!)

- a.) íjjal
- b.) hálóval
- c.) sörétes/golyós lőfegyverrel
- d.) automata golyós lőfegyverrel
- e.) mérgezett hegyű nyílvezzővel

17. Ismer-e híres magyar vadászírókat? (Kérem írja le a nevüket!)

.....

18. Ki végzi a vadászterületen a szakmai munkát és a terület gondozását? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) vadásztársaság tagsága
- b.) vadászmester
- c.) hivatásos vadász
- d.) vadásztársaság elnöke
- e.) területen gazdálkodó mezőgazdász

19. Mit gondol, korlátozza-e valami a vad elejtésének időszakát? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) némely vadfaj egész évben vadászható
- b.) a vadat csak télen lehet vadászni
- c.) a vadat csak nyáron lehet vadászni
- d.) minden vadfajnak megvan a vadászati idenye
- e.) a vadat csak éjjel lehet vadászni

- 20. Becsülje meg, Magyarországon hány vadfaj vadászható, ha összesen hazánkban 417 madárfaj és 88 emlősfaj fordul elő. (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- a.) 1-20-ig
 - b.) 20-40-ig
 - c.) 40-80-ig
 - d.) 80-160-ig
 - e.) 160-nál több
- 21. Mit gondol, mennyibe kerül 1 kg vaddisznócomb csont nélkül? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- a.) 1000-1200 Ft
 - b.) 1600-2000 Ft
 - c.) 2500- 3000 Ft
 - d.) 3500- 4000 Ft
 - e.) 4500-5000 Ft
- 22. Mit gondol, mennyibe kerül 1 kg szarvascomb csont nélkül? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- a.) 1000-1200 Ft
 - b.) 1600-2000 Ft
 - c.) 2500- 3000 Ft
 - d.) 3500- 4000 Ft
 - e.) 4500-5000 Ft
- 23. Mit gondol, mennyibe kerül 1 db konyhakész fácán? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- a.) 1000-1200 Ft
 - b.) 1600-2000 Ft
 - c.) 2500- 3000 Ft
 - d.) 3500- 4000 Ft
 - e.) 4500-5000 Ft
- 24. Mit gondol, mennyi a magyar vadgazdálkodás éves pénzügyi forgalma? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- a.) 20-30 millió Ft
 - b.) 70-80 millió Ft
 - c.) 500 millió – 2 milliárd Ft
 - d.) 14-15 milliárd Ft
 - e.) 20-21 milliárd Ft
- 25. Mit gondol, mennyi Magyarország becsült szarvasállománya? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- a.) 25 -55 000 példány
 - b.) 60-120 000 példány
 - c.) 125-182 000 példány
 - d.) 185- 210 000 példány
 - e.) 252 000 példány felett

26. Mit gondol, hány vadászterület van Magyarországon? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) 500
- b.) 850
- c.) 1000
- d.) 1400
- e.) 1850

27. Mit gondol, mennyi Magyarországon a pénzben kifizetett éves vad által okozott mezőgazdasági kár? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) 20 millió Ft
- b.) 50 millió Ft
- c.) 80 millió Ft
- d.) 1 milliárd Ft
- e.) 2 milliárd Ft fölött

28. Mit gondol, mennyi nagyvad van Magyarországon összesen? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) 550 000 példány
- b.) 650 000 példány
- c.) 850 000 példány
- d.) 1 000 000 példány
- e.) 2 000 000 példány

29. Mit gondol, mennyi apróvad van Magyarországon? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) 450 000 példány
- b.) 680 000 példány
- c.) 790 000 példány
- d.) 950 000 példány
- e.) 2 000 000 példány

Soroljon fel néhány hazai apróvadfajt!

.....

30. Mit gondol, mennyi takarmányt etetnek fel a vadászok egy évben? (Karikázza be a megfelelő választ!)

- a.) semennyit
- b.) 10 tonna
- c.) 50 000 tonna
- d.) 100 000tonna
- e.) 150 000tonna

- 31. Mit gondol, mennyi nagyvadat lónek ki egy évben összesen? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- a.) 350 000 egyed
 - b.) 450 000 egyed
 - c.) 650 000 egyed
 - d.) 850 000 egyed
 - e.) 1 000 000 egyed
- 32. Mit gondol, hány vadász van Magyarországon? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- a.) 55 000 fő
 - b.) 65 000 fő
 - c.) 75 000 fő
 - d.) 85 000 fő
 - e.) 100 000 fő
- 33. Mit gondol, évente hány külföldi vadász vadászik Magyarországon? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- a.) 5 000 fő
 - b.) 8 000 fő
 - c.) 15 000 fő
 - d.) 20 000 fő
 - e.) 25 000 fő
- 34. Ki viseli a vad által okozott kárt? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- a.) állam
 - b.) vadgazdálkodó
 - c.) földtulajdonos
 - d.) erdőtulajdonos
 - e.) önkormányzat
- 35. Ki viseli a kárt vad és gépjármű ütközésénél? (Csak egy választ karikázzon be!)**
- a.) vadgazdálkodó
 - b.) gépjármű vezetője
 - c.) közútkezelő
 - d.) biztosító
 - e.) önkormányzat
 - f.)
- 36. Ki kaphat fegyvertartási engedélyt vadászati célból? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- a.) az, aki földtulajdonos
 - b.) az, aki tagja egy vadásztársaságnak
 - c.) az, aki betöltötte a 18. életévét, büntetlen előéletű, orvosi és pszichológiai vizsgával és állami vadászvizsgával rendelkezik
 - d.) az, aki betöltötte a 18. életévét és állami vadászvizsgával rendelkezik
 - e.) az, aki rendészeti vizsgával rendelkezik

- 37. A szarvasfélék hím ivarú egyedének agancsa van. Mit gondol, mennyi ideig történik az agancsfelrakása és viselése? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- első évében felrakja és élete végéig viseli
 - amikor az agancs kellő súlyt ér el, magától leesik és újra nő
 - az agancsot minden évben elvetik a bikák és 5 hónap alatt újra növesztik
 - rossz táplálkozási viszonyok között a bika nem növeszt agancsot
 - első évében felrakja, majd 5 évesen elveti
- 38. Mit gondol, tenyészthetők-e zárttéren a vadászható vadfajaink? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- nem, mert a vadnak szabad területre van szüksége
 - igen, és van olyan vadfaj, melyet célszerű zárttéren tenyészteni
 - idegenhonos vadfajt csak zárttéren szabad tartani
 - egy ideig szabad, de 1 év után szabadon kell engedni
 - csak a fiatal egyedek tenyészthetők zárttéren
- 39. Hogy nevezzük az európai őz hím ivarú egyedét? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- bika
 - bak
 - kan
 - hím
 - gácsér
- 40. Mely Magyarországon előforduló vadfaj visel szarvat? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- európai őz
 - gím bika
 - muflon
 - dámszarvas
 - vaddisznó
- 41. Hogy nevezzük a dámszarvas hím ivarú, nő ivarú és szaporulatának egyedét? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- kan, nőtény, gida
 - bika, tehén, gida
 - kan, koca, borjú
 - bak, suta, gida
 - bika, tehén, borjú
- 42. Hogy nevezzük a tőkés réce hím ivarú, nő ivarú és szaporulatának egyedét? (Karikázza be a megfelelő választ!)**
- liba, tojó, kiscsibe
 - gácsér, tojó, fiatal
 - gúnár, tojó, kisliba
 - lúd, tojó, fiatal
 - gácsér, nőtény, kiscsibe

43. Mit gondol, szükség van-e a vadászokra? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1 egyáltalán nincs	2	3	4	5 szükség van
---------------------------------	----------	----------	----------	----------------------------

2. Melléklet**Neme:**

nő/ férfi

Életkora:

25-35

36-45

46-55

56-65

66 felett

Pályán eltöltött idő:

0-5 év

6-15 év

16-25 év

26-35 év

36 év felett

1. Jelenleg is tanít környezetismeretet?

- a.) igen
- b.) nem

2. Amennyiben igen:

- a.) faluban
- b.) nagyvárosban
- c.) kisvárosban
- d.) fővárosban

3. Mely megyében él?

- a.) Vas
- b.) Győr- Moson -Sopron
- c.) Zala
- d.) Somogy
- e.) Baranya
- f.) Pest
- g.) Veszprém
- h.) Komárom-Esztergom
- i.) Fejér
- j.) Tolna
- k.) Bács-Kiskun
- l.) Csongrád- Csanád
- m.) Jász- Nagykun- Szolnok
- n.) Heves
- o.) Nógrád
- p.) Békés
- q.) Borsod- Abaúj- Zemplén
- r.) Hajdú- Bihar
- s.) Szabolcs- Szatmár- Bereg

4. Mennyire tartja pozitívnak vagy negatívnak a 2020-ban bevezetett NAT-ot általánosságban?

1 teljesen negatívnak	2	3	4	5 teljesen pozitívnak
------------------------------------	----------	----------	----------	------------------------------------

5. Ön szerint hogy hat ez a környezetismeret tantárgyra?

1 teljesen negatíván	2	3	4	5 teljesen pozitívan
-----------------------------------	----------	----------	----------	-----------------------------------

6. Az alábbiak közül mely állításokkal ért egyet? (Több választási lehetőség is megengedett)

Az Új NAT-ban szereplő követelmények túlterhelik a gyerekeket.

A környezetismeret tantárgy tanításának megkezdése elegendő a 3-4. osztályban.

A környezetismeret tantárgy tanításának már 1-2. osztályban el kellene kezdődnie.

Az Új NAT bevezetésével előtérbe kerülnek a tanulói kompetenciák és azok fejlesztése.

1-2. osztályban a magyar nyelv és irodalom tantárgyon belül lehetőség van arra, hogy az eltörölt környezetismeret tantárgy tudásanyagát átadják a tanítók.

A régi, 2012-es NAT adta a megfelelő kereteket a környezetismeret tantárgy tudásanyagának megfelelő átadására.

7. Fókuszálva a környezetismeret tantárgyra: Kikérte valaki az Ön véleményét az Új NAT bevezetésével kapcsolatban?

- a.) igen
- b.) nem

8. Amennyiben igen, milyen módon valósult meg?(iskola vezetősége, kérdőív, stb.)

.....

9. Hiányolja valamely témakört, melyek az 1-2. osztályos környezetismeret órákon belül valósultak meg?

- a.) igen
- b.) nem

10. Amennyiben igen, melyek azok? (Több válasz megjelölése is lehetséges)

- a. Az iskola
- b. Az iskolás gyerek
- c. Tájékozódás az iskolában és környékén
- d. Mi van a teremben?
- e. Anyagok körülöttünk
- f. Mi kerül az asztalra?
- g. Élőlények közösségei

11. Fontosnak találja a vadon élő állatok témakörét?

- a. igen
- b. nem

12. Amennyiben igen, miért?

.....

13. Amennyiben nem, miért?

.....

14. Mely vadon élő állatok szerepelnek alsó tagozatban a törzsanyagban?

- a. gímszarvas
- b. dámszarvas
- c. európai őz
- d. vaddisznó
- e. muflon
- f. róka
- g. egyik sem

15. A régi, 2012-es NAT-ban felsorolt vadon élő állatok (kárász, csuka, nemes kócsag, fehér gólya, rókalepke, májusi cserebogár, seregély, feketeterigó, mezei pócok, őz, róka) részletesen ismertetésre kerülnek a tankönyvben (élőhely, táplálkozás, szaporodás, fajok egyedeinek pontos megnevezése)?

- a. igen
- b. nem
- c. néhány

16. Amennyiben a néhány válaszlehetőséget jelölte be: A fent említettek közül melyek azok a fajok, amelyekről a tankönyv nem nyújt megfelelő ismeretet a diákok számára?

.....

17. Mit lát az előző képen?

- a.) Gímszarvas, bika
- b.) Európai őz, suta
- c.) Dámszarvas, tehén
- d.) Gímszarvas, bak
- e.) Európai őz, bak
- f.) Dámszarvas, suta
- g.) Nem tudom.

18. Mit lát az előző képen?

- a.) Európai őz, suta- borjával
- b.) Dámszarvas, bika- borjával
- c.) Gímszarvas, bika- gidájával
- d.) Európai őz, bak- gidájával
- e.) Gímszarvas, tehén, borjával
- f.) Dámszarvas, tehén- borjával
- g.) Nem tudom

19. Mit lát az előző képen?

- a.) Európai őz, suta
- b.) Gímszarvas, bika
- c.) Dámszarvas, bika
- d.) Európai őz, bika
- e.) Gímszarvas, tehén
- f.) Dámszarvas, tehén
- g.) Nem tudom.

20. Mikor van a gímszarvas szaporodási időszaka?

- a.) augusztus vége- október vége
- b.) július eleje- szeptember vége
- c.) szeptember eleje- november vége
- d.) december közepe- január eleje
- e.) Nem tudom.

21. Általában mekkora az európai őz alomnagysága?

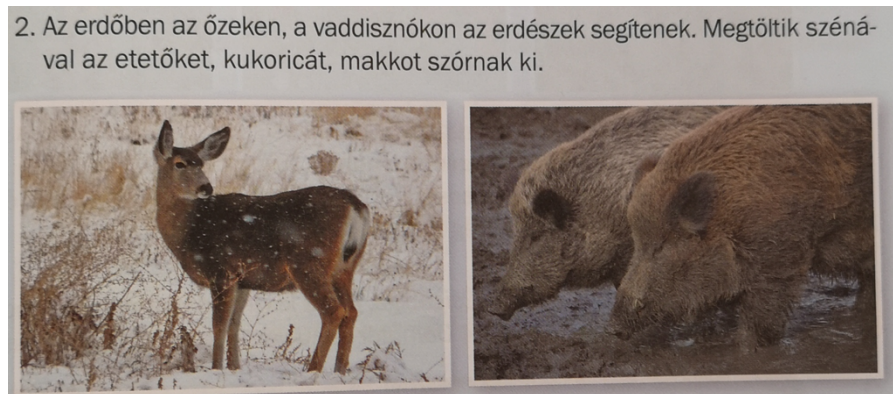
- a.) Mindig egyet ellik.
- b.) Általában az ikerelés jellemző.
- c.) 5-6 szaporulat jellemző.
- d.) 7-8 szaporulat jellemző.
- e.) Nem tudom.

22. Egyéb hozzáfűzését, témával kapcsolatos véleményét ide fejtheti ki:

.....

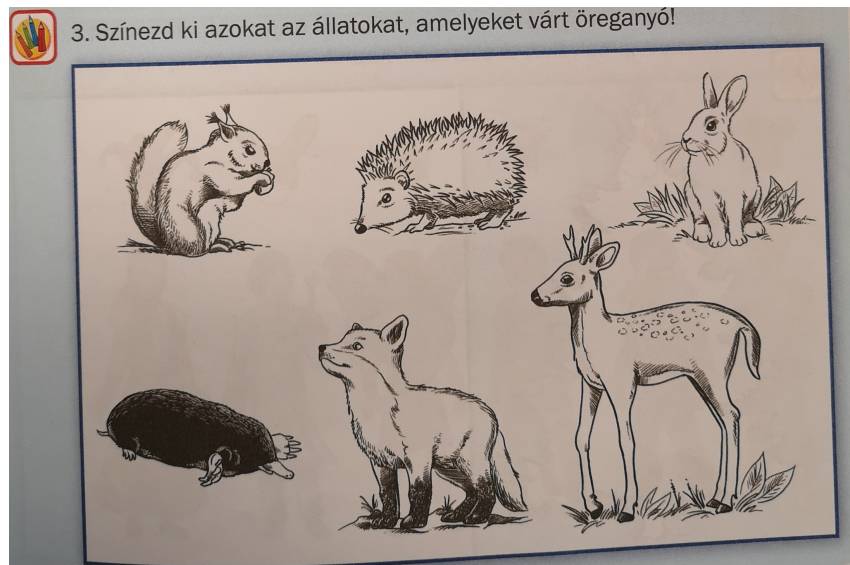
3. Melléklet

Dr. Mester Miklósné: A mi világunk tankönyv- és munkafüzetsorozatban szereplő
illusztrációk



MESTER, M. (2019): *A mi világunk I.* Oktatási hivatal (Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet).

Budapest. p. 41.



MESTER, M. (2019): *A mi világunk 1.* Oktatási hivatal (Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet).
Budapest. p. 49.



MESTER, M. (2019): *A mi világunk 2.* Oktatási hivatal (Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet).
Budapest. p. 27.



MESTER, M. (2019): *A mi világunk 2.*Oktatási hivatal (Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet).
Budapest. p. 25.